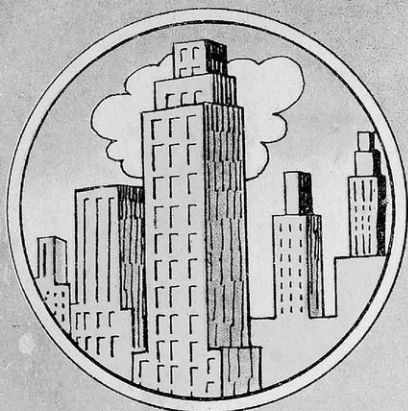




Ι. Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΗΠΕΙΡΟΙ

ΠΛΗΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. $\frac{54410}{22-6-50}$ ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας



ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΓΓ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ
Δημοδιδασκάλου Προτύπου Παιδαγωγικής 'Ακαδημίας Τριπόλεως

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΟΙ ΗΠΕΙΡΟΙ

(ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης)

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

(1ον ἔτος συνδιδασκαλίας Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως)

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 54410.1950
ἀποφάσ. 'Υπουργείου Παιδείας



ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ - ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - ΑΓΙΟΥ ΜΗΝΑ 10

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΡΟΪΚΕΤΜΑΤΩΝ ΚΑΙ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΔΙΔΑΚΤ. ΒΙΒΛΙΩΝ
Ἀριθ. Πρωτ. 54408

Ἀθῆναι τῇ 22-6-1950

Πρὸς

τὸν κ. Ἰωάν. Χριστοδουλόπουλον

Δημ.)λον Βου Προτύπου Δημ. Σχολείου

Τρίπολιν

Ἀνακοινούμεν ὅτι: διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 54410)22-6-50 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἐνεκρίθη ὅπως χρησιμοποιηθῇ ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον Γεωγραφία Ἠπειρων βιβλίον ὁμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλούμεν ὅθεν ὅπως μεριμνήσῃτε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου συμμορφούμενος πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμὸν ἐκδόσεων βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ

Ὁ Διευθυντής

Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Κάθε ἀντίτυπον πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέα

Ἰωάν. Χριστοδουλόπουλος

PRINTED IN GREECE

ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.

Α' ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ

Η Γ Η

Γενική επισκόπηση της Γης

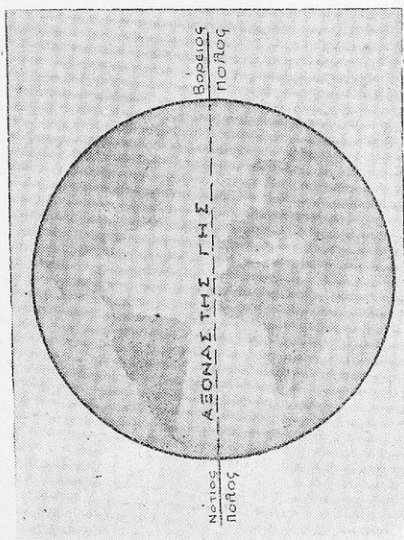
Οι αρχαίοι Έλληνες γνώριζαν την Μεσόγειο θάλασσα, την Προποντίδα και τον Εύξεινο Πόντο με τις παράλιες χώρες τους. Γι αυτούς τὰ μέρη αὐτὰ ἀποτελοῦσαν τὴ γῆ. Τὴν φαντάζονταν ἐπίπεδη καὶ ἀκίνητη νὰ βρέχεται ὁλόγυρα σὰ νηοὶ ἀπὸ ἕναν ἀγνωστο ὠκεανό. Μὲ τις κατακτήσεις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ἀργότερα τῶν Ρωμαίων, οἱ ἄνθρωποι γνώρισαν καὶ ἄλλα μέρη τῆς γῆς.

Μερικοὶ ἀρχαῖοι Ἕλληνες σοφοὶ εἶπαν, ὅτι ἡ γῆ ἦταν στρογγυλή, σφαιρική. Τὸ 1492 ὁ Χριστόφορος Κολόμβος καὶ ἄλλοι θαλασσοπόροι ἔκαναν τολμηρὰ ταξίδια. Αὐτοὶ γνώρισαν στοὺς ἀνθρώπους ὅλη σχεδὸν τὴ γῆ καὶ ἀπόδειξαν πὼς εἶναι στρογγυλή, σφαιρική.

Ἡ γῆ εἶναι μία τεραστία σφαῖρα. Δὲν εἶναι ὅμως ἀκριβῶς στρογγυλή, ὅπως ἡ λαστιχένια σφαῖρα τοῦ παιγνιδιοῦ. Ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὸ πορτοκάλι. Στὸ ἐπάνω μέρος τὸ πορτοκάλι, ποὺ ἔχει τὸ κοτσάνι, καὶ στὸ ἀπέναντι καὶ κάτω μέρος του εἶναι κάπως ἐπίπεδο, πιεσμένο, ἐνῶ στὴν μέση του εἶναι ἐλαφρὰ ἐξογκωμένο. Ἔτσι περίπου εἶναι καὶ ἡ γῆ.

Ἡ γῆ δὲν μένει ἀκίνητη στὸ χάος τὸ ἀπέραντο τοῦ οὐρανοῦ.

Κινεῖται διαρκῶς γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, ἀπὸ τὴ δύση πρὸς τὴν ἀνατολή. Στρέφεται δηλαδὴ γύρω ἀπὸ μίαν φανταστικὴν εὐθεῖαν γραμμὴν, ποὺ περνᾷ ἀπὸ τὸ κέντρο της σὰν μίαν πελώρια βελόνα. Ἀπαράλλαχτα ὅπως ἓνα πορτοκάλι,



Σχῆμα, ἄξωνος καὶ πόλοι τῆς γῆς.

που τοῦ περνούμε μία σακκοράφα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ κοτσανιοῦ ἕως τὸ ἀντικρινὸ κάτω μέρος του καὶ τὸ στρέφουμε γύρω της.

Ἡ φανταστική, κεντρικὴ εὐθεῖα γραμμὴ, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποία στρέφεται ἡ γῆ, λέγεται ἄξονας.

Τὰ σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ποὺ συναντοῦν τὰ ἄκρα τοῦ ἄξονα, λέγονται πόλοι—Βόρειος καὶ Νότιος.

Ἔτσι κινεῖται ἡ γῆ στὸ ἄπειρο (χάος) τοῦ οὐρανοῦ, ὅπως ὁ ἥλιος, τὸ φεγγάρι καὶ τὰ ἄλλα ἀμέτρητα ἄστρα. Εἶναι δηλαδὴ καὶ ἡ γῆ ἓνα οὐράνιο σῶμα, ἄστρο. Καὶ ἐπειδὴ πλανιέται καὶ γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο, λέγεται πλανήτης.

Ἐκατοντάδες ἑκατομμύρια ἔτη πέρασαν γιὰ νὰ λάβῃ ἡ γῆ καὶ ἡ κοινωὴ τῶν ἀνθρώπων τὴν μορφὴ, ποὺ ἔχουν σήμερα.

ΞΗΡΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ

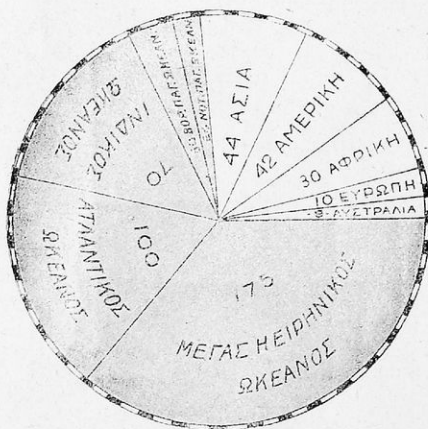
Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι 510.000.000 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα. Τὰ 6)8 ἀπ' αὐτὰ σκεπάζονται μὲ νερό, δηλαδὴ θάλασσα. Γι' αὐτὸ ἡ γῆ λέγεται καὶ Ὑδρόγειος σφαῖρα. Τὸ 2)8 μόνον τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἶναι ξηρά.

Τὴν ἀποτελοῦν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ νησιά, 6 μεγάλα τεμάχια, ποὺ λέγονται ἡπειροί. Κατὰ σειρὰ μεγέθους εἶναι:

Ἡ Ἀσία (44.200.000 τ.χ.), ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀφρική, ποὺ ἦσαν γνωστὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴ καὶ λέγονται παλαιὸς κόσμος. Ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Αὐστραλία—ὠκεανία, ποὺ τὶς γνώρισαν οἱ ἄνθρωποι πρὸ 500 περίπου ἐτῶν, ὀνομάζονται νέος κόσμος.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἡπείρους ὑπάρχουν ἀκόμη μεγάλα καὶ μικρὰ νησιά κοντὰ στὶς ἡπείρους, ἢ στὸ μέσο τῶν ὠκεανῶν.

Τὸ ἄλμυρὸ νερὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς χωρίζεται ἀπὸ τὶς ἡπείρους μὲ 5 πολὺ μεγάλες θάλασσες, ποὺ λέγονται ὠκεανοί. Κατὰ σειρὰ μεγέθους εἶναι: Ὁ Μέγας ἢ Εἰρηνικὸς ὠκεανός, ποὺ βρέχει τὴν Ἀμερικὴν, Ἀσίαν καὶ Αὐστραλίαν. Λέγεται Μέγας, διότι σκεπάζει τὰ 3)8 τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Εἰρηνικὸς ὠνομάστηκε ἀπὸ τὸ θαλασσοπόρο Μαγελλάνο. Πρῶτος αὐτὸς τὸν διέπλευσε χωρὶς καμμία τρικυμία. Ὁ Ἀτλαντικὸς



ὠκεανοὶ καὶ ἡπείροι. (Οἱ ἀριθμοὶ δείχνουν τὴν ἑκτασί τους σὲ ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα).

Τὸ ἄλμυρὸ νερὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς χωρίζεται ἀπὸ τὶς ἡπείρους μὲ 5 πολὺ μεγάλες θάλασσες, ποὺ λέγονται ὠκεανοί. Κατὰ σειρὰ μεγέθους εἶναι: Ὁ Μέγας ἢ Εἰρηνικὸς ὠκεανός, ποὺ βρέχει τὴν Ἀμερικὴν, Ἀσίαν καὶ Αὐστραλίαν. Λέγεται Μέγας, διότι σκεπάζει τὰ 3)8 τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Εἰρηνικὸς ὠνομάστηκε ἀπὸ τὸ θαλασσοπόρο Μαγελλάνο. Πρῶτος αὐτὸς τὸν διέπλευσε χωρὶς καμμία τρικυμία. Ὁ Ἀτλαντικὸς

Ὁ ὠκεανὸς σὲ ἑκτασὴ εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸ μισὸ Εἰρηνικόν. Τὸν διασχίζουν δὲ τὰ περισσότερα πλοῖα τοῦ κόσμου, διότι ἐνώνει τὴς πλουσιώτερες ἡπείρους τῆς γῆς Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ. Ἕνας κόλπος τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἶναι καὶ ἡ Μεσόγειος θάλασσα. Βρέχει τὴν πατρίδα μας καὶ εἶναι σπουδαιοτάτῃ γιὰ τὴς διεθνεῖς θαλασσινὲς συγκοινωνίες.

Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς εἶναι μικρότερος ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικόν. Εἶναι ἀνάμεσα Ἀφρικῇ καὶ Αὐστραλίᾳ, μὲ τὰ νησιά τῆς Ὠκεανίας.

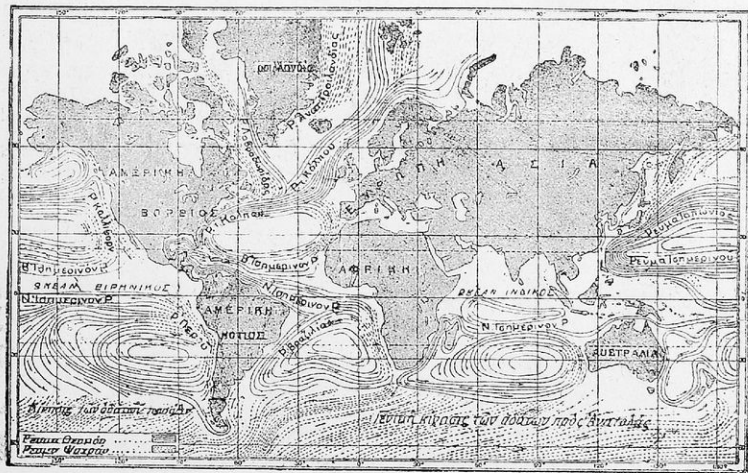
Ἡ Βόρειος Πολικὴ περιοχὴ λέγεται καὶ Ἀρκτίδα. Ἡ περισσότερῃ εἶναι βαθεῖα θάλασσα. Σκεπάζεται πάντοτε ἀπὸ στρώμα πάγου, ποῦ ἔχει πάχος ἕνα περίπου μέτρο. Γι' αὐτὸ λέγεται Βόρειος Παγωμένος ὠκεανὸς (ἢ Ἀρκτικὴ θάλασσα). Βρέχει τὴς βόρειες ἀκτὲς τῆς Ἀσίας, Εὐρώπῃς καὶ Ἀμερικῇ. Ἡ Νότιος Πολικὴ περιοχὴ (ἢ Ἀνταρκτίδα) δὲν εἶναι μόνον ὁ Νότιος Παγωμένος ὠκεανὸς (ἢ Ἀνταρκτικὸς). Ἐκεῖ εἶναι καὶ ξηρά, ποῦ σκεπάζεται ἀπὸ πάγους. Τὴν ὑπολογίζουν νὰ εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ. Τὴν θεωροῦν ὡς ἑκτὴ ἢ ἑβδόμη ἡπείρου καὶ τὴν ὀνομάζουν Ἀνταρκτικὴ.

Τὸ μεγαλύτερον ψῆλωμα τῆς ξηρᾶς εἶναι τὰ Ἰμαλάια ὄρη (8840 μ.) τῆς Ἀσίας. Τὸ μεγαλύτερον βάθος εἶναι στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ (9600 μ.).

Τὰ ψηλῶματα (βουνὰ) καὶ τὰ κοιλῶματα (βάθη-ἄβυσσοι) δὲν ἀλλάζουν τὴν στρωτὴ στρογγυλὴ ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Ἐμπρὸς στὸν τεράστιον ὄγκον τῆς δὲν εἶναι τίποτε. Ὁμοιάζουν μὲ τὴς ἀνωμαλίες τοῦ φλοιοῦ τοῦ πορτοκαλιοῦ.

ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ ΡΕΥΜΑΤΑ

Πολλὰ θαλασσινὰ νερὰ ζεσταίνονται πολὺ ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ παρὰσέρνονται



Θαλασσινὰ ρεύματα.

καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Τότε κινεῖνται σὰν μεγάλοι ποταμοὶ (ρεύματα), πού πολλῶν τὸ πλάτος φθάνει τὰ 50 χιλιόμετρα. Τέτοια ρέουν ἀπὸ τὴ μεταξύ τῶν δύο πόλεων ἐλαφρὰ ἐξόγκωση τῆς γῆς πρὸς τὸ βόρειο καὶ νότιο πόλο τῆς. Τὰ μεγαλύτερα ζεστὰ θαλασσινὰ ρεύματα εἶναι δύο:

1. **Ρεύμα τοῦ Κόλπου.** Ἀρχίζει ἀπὸ τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ. Βρέχει τὰ δυτικά παράλια τῆς Εὐρώπης. Φθάνει στὴ Νορβηγία καὶ χάνεται στὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανό.

2. **Ἰαπωνικὸ ρεύμα,** (Κουροσίβο). Ἀρχίζει ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Κίνας. Βρέχει τὰ παράλια τῆς Ἰαπωνίας, τὰ δυτικά τοῦ Καναδᾶ καὶ τῆς Καλιφορνίας.

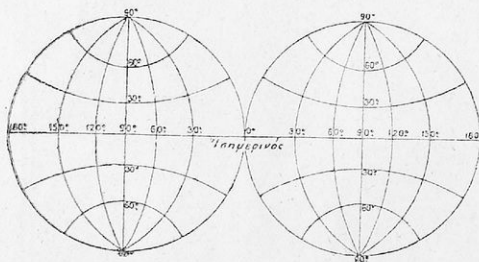
Τὸ ρεύμα τοῦ Κόλπου καὶ τὸ Ἰαπωνικὸ ζεσταίνουν τοὺς τόπους, πού βρέχουν.

Ἀπὸ τοὺς Πόλους ρέουν πολλὰ ψυχρὰ θαλασσινὰ ρεύματα. Τὰ μεγαλύτερα, πού ξεκινεῖν ἀπὸ τὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανό, εἶναι δύο: Τὸ ἓνα ρεῖ στὸν Ἀτλαντικό. Βρέχει τὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τὰ δυτικά τῆς Γροιλανδίας. Τὸ ἄλλο ρεῖ στὸν Εἰρηνικὸ καὶ βρέχει τὰ παράλια τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας.

Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ψυχρὰ θαλασσινὰ ρεύματα φέρνουν κρύο στοὺς τόπους, πού βρέχουν.

ΚΥΚΛΟΙ ΤΗΣ ΓΗΣ. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΠΛΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΗΚΟΣ

Γιὰ νὰ ὀρίσουν οἱ ἄνθρωποι τὴν θέσιν ἑνὸς τόπου ἐπάνω στὴν Ὑδρόγειο σφαῖρα, φαντάζονται τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς χωρισμένην μὲ νοητοὺς κύκλους: Μὲ κύκλους, πού περνώντας ἀπὸ τοὺς δύο πόλους τῆς γῆς ζῶνουν τὴν ἐπιφάνειάν τῆς, εἶναι ἴσοι μεταξύ τους καὶ λέγονται *Μεσημβρινοί*. Καὶ μὲ κύκλους, πού ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν μεταξύ τῶν δύο πόλων ἐλαφρὰ ἐξόγκωση τῆς γῆς, ὅπου εἶναι ὁ μεγαλύτερός τους. Αὐτὸς ἀπέχει τόσο ἀπὸ τὸν βόρειο πόλο, ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ νότιο, χωρίζει τὴ γῆν σὲ δύο ἡμισφαίρια καὶ λέγεται *Ἰσημερινός*. Ἄλλοι κύκλοι ὅλονέν μικρότεροι καὶ παράλληλοι πρὸς αὐτὸν προχωροῦν ἕως τὸν βόρειο καὶ νότιο πόλο.



Μεσημβρινοὶ καὶ παράλληλοι κατὰ ἀποστάσεις 30°.

περισσότερη ἐπιφάνεια τοῦ βορείου ἡμισφαίριου εἶναι ξηρά, ἐνῶ τοῦ νοτίου θάλασσα.

Ὁ Ἰσημερινός καὶ κάθε φανταστικὸς (νοητὸς) κύκλος τῆς γῆς, μεγάλος ἢ μικρός, χωρίζεται σὲ 360 ἴσα μέρη, πού λέγονται *μοῖρες*.

Γεωγραφικό πλάτος. Οί 180 νοητοί κύκλοι, πού είναι παράλληλοι στον ίσημερινό, λέγονται παράλληλοι κύκλοι. Οί 90, πού είναι στο βόρειο ημισφαίριο, λέγονται βόρειοι παράλληλοι. Οί άλλοι 90, πού είναι στο νότιο ημισφαίριο, λέγονται νότιοι παράλληλοι.

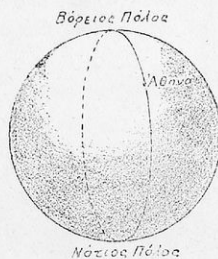
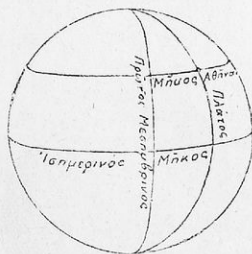
Οί παράλληλοι μετριοῦνται σέ μοῖρες ἀπό τόν Ἰσημερινό πού φέρνει μηδέν μοῖρες. Ἐτσι οἱ βόρειοι παράλληλοι φθάνουν στον βόρειο πόλο τῖς 90^ο μοῖρες καί οἱ νότιοι παράλληλοι στο νότιο πόλο τῖς 90^ο πάλι μοῖρες.

Ἡ ἀπόσταση σέ μοῖρες ἀπό τόν Ἰσημερινό ἐνός τόπου, πού βρίσκεται στο βόρειο ημισφαίριο, λέγεται βόρειο γεωγραφικό πλάτος.

Ἡ ἀπόσταση σέ μοῖρες ἀπό τόν Ἰσημερινό ἐνός τόπου πού βρίσκεται στο νότιο ημισφαίριο, λέγεται νότιο γεωγραφικό πλάτος.

Γεωγραφικό μῆκος. Κάθε νοητός κύκλος ἀπό τοὺς 180 πού περνοῦν ἀπό τοὺς πόλους καί ζῶνουν τῇ γῇ, λέγεται μεσημβρινός.

Ἐνας μεσημβρινός περνᾷ ἀπό τὸ ἀστεροσκοπεῖο Γκρήνουϊτς τῆς Ἀγγλίας καί χωρίζει τῇ γῇ σέ 2 ἴσα ημισφαίρια: ἀνατολικό (Ἀσία, Εὐρώπη, Ἀφρική, Αὐστράλια) καί δυτικό (Ἀμερική).



Μεσημβρινός τῶν Ἀθηνῶν.

Αὐτός λέγεται Πρῶτος Μεσημβρινός (ἢ Μεσημβρινός τοῦ Γκρήνουϊτς *).

Οἱ 180 μεσημβρινοί, πού εἶναι ἀνατολικά τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ (ἀνατολικό ημισφαίριο), λέγεται ἀνατολικοὶ μεσημβρινοί.

* Γαλλικοὶ χάρτες ἔχουν ὡς πρῶτο μεσημβρινό αὐτὸν πού περνᾷ ἀπὸ τὸ Παρίσι. Ἄλλοι τὸν μεσημβρινό τῆς Νήσου Φέρρου τῆς Ἀφρικῆς καί οἱ Ἑλληνικοὶ χάρτες τὸν μεσημβρινό τῶν Ἀθηνῶν.

Οί άλλοι 180 μεσημβρινοί, πού είναι δυτικά τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ (δυτικό ἡμισφαίριο), λέγονται **δυτικὸι μεσημβρινοί**.

Οί ἀνατολικοί καὶ δυτικοί μεσημβρινοί μετριοῦνται σέ μοῖρες ἀπὸ τὸν πρῶτο μεσημβρινό, πού φέρνει 0 μοῖρες.

Ἡ ἀπόσταση σέ μοῖρες ἀπὸ τὸν πρῶτο μεσημβρινό (Γκρήνουϊτς) ἐνὸς τόπου, πού βρίσκεται στὸ ἀνατολικό ἡμισφαίριο, λέγεται **ἀνατολικὸ γεωγραφικὸ μῆκος**.

Ἡ ἀπόσταση σέ μοῖρες ἀπὸ τὸν πρῶτο μεσημβρινό (Γκρήνουϊτς) ἐνὸς τόπου, πού βρίσκεται στὸ δυτικό ἡμισφαίριο, λέγεται **δυτικὸ γεωγραφικὸ μῆκος**.

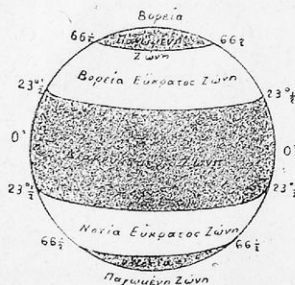
Στίγμα. Στὴ γλῶσσα τῶν ναυτικῶν τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ μῆκος ἐνὸς τόπου, ἐνὸς πλοίου πού ταξιδεύει, ἐνὸς ἀεροπλάνου πού πετᾷ ἐπάνω στὴν Ὑδρόγειο σφαῖρα, λέγεται **στίγμα**.

Ἀσκήσεις. Νὰ βρῆς τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ μῆκος τῶν ἡπείρων (δηλαδὴ ἀπὸ ποῦ ἀρχίζουν καὶ ποῦ τελειώνουν) διαφόρων χωρῶν καὶ νήσων. Νὰ βρῆς τί στίγμα θὰ δώσουν μὲ τὸν ἀσύρματο κινδυνεύοντα πλοῖα στὸ βορειανατολικὸ ἄκρο τῆς Κερκύρας καὶ ἀεροπλάνα ἐπάνω ἀπὸ τὴν πεδιάδα Μεσσαρᾶς τῆς Κρήτης.

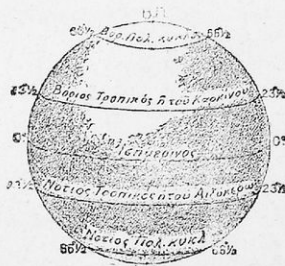
ΟΙ ΖΩΝΕΣ ΕΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ὁ ἥλιος εἶναι πολὺ μεγάλο οὐράνιο σῶμα, ἄστρο. Ἡ γῆ ἐμπρὸς του εἶναι ἓνα σιταρόσπειρο καὶ αὐτὸς δύο περίπου σακιά σιτάρι. Εἶναι πολὺ σπουδαῖος γιὰ τὴ γῆ. Ἀπὸ τὸ φῶς καὶ τὴν θερμοκρασία του παίρνουν ζωὴ καὶ μεγαλώνουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα.

Δὲν θερμαίνει ὅμως τὸ ἴδιο ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς. Γι' αὐτὸ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἔχει 5 ζῶνες μὲ διαφορετικὴ θερμοκρασία.



Οί ζῶνες τῆς γῆς.



Οί παράλληλοι κύκλοι.

Οί 5 ζῶνες τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς χωρίζονται μὲ τοὺς ἐξῆς 4 σπουδαίους παραλλήλους κύκλους.

Ἀπ' αὐτοὺς δύο ὀνομάζονται **τροπικοί** καὶ δύο **πολικοί**. Ὁ ἓνας τροπικὸς βρίσκεται στὸ βόρειο ἡμισφαίριο 23 1/2 μοῖρες μακριὰ ἀπὸ τὸν Ἰση-

μερινό και λέγεται τροπικός του Καρκίνου. 'Ο άλλος τροπικός βρίσκεται στο νότιο ημισφαίριο 23 1)2 μοίρες μακριά από τον 'Ισημερινό και λέγεται τροπικός του Αιγόκερω.

'Από τους δύο πολικούς κύκλους ό ένας βρίσκεται 23 1)2 μοίρες μακριά από τον βόρειο πόλο και λέγεται Βόρειος πολικός κύκλος. 'Ο άλλος βρίσκεται 23 1)2 μοίρες μακριά από το νότιο πόλο και λέγεται Νότιος πολικός κύκλος.

'Ο 'Ισημερινός και οί γύρω του χώρες από τον τροπικό του Καρκίνου μέχρι του τροπικού του Αιγόκερω δέχονται κάθετες τις ακτίνες του ήλιου: Ζεσταίνονται γι' αυτό πολύ και αποτελούν τη λεγομένη Διακεκαυμένη ζώνη.

Οί περιοχές των πόλων μέχρι των πολικών κύκλων δέχονται για λίγους μήνες τó έτος πολύ λοξές και αδύνατες τις ακτίνες του ήλιου. Γι αυτό ζεσταίνονται πολύ λίγο, έχουν πολύ κρύο, είναι πολύ ψυχρές χώρες και αποτελούν τις δύο λεγόμενες κατεψυγμένες ζώνες της γής. τή Βόρειο κατεψυγμένη και τή Νότιο κατεψυγμένη.

Οί χώρες, που είναι ανάμεσα διακεκαυμένης ζώνης και Βορείου και Νοτίου κατεψυγμένης ζώνης, δέχονται λίγο λοξά τις ακτίνες του ήλιου. Γι αυτό δέν ζεσταίνονται ούτε πολύ ούτε λίγο, αλλά μέτρια και είναι εύκρατες χώρες.

"Όσες άπ' αυτές βρίσκονται μεταξύ του τροπικού του Καρκίνου και του βορείου πολικού κύκλου αποτελούν τή Βόρειο εύκρατη ζώνη. Καί όσες βρίσκονται μεταξύ του τροπικού του Αιγόκερω και του νοτίου πολικού κύκλου αποτελούν τή Νότιο εύκρατη ζώνη.

'Ασκήσεις. Σε ποιές ζώνες της γής βρίσκονται ή 'Ασία, ή 'Αμερική, ή 'Αφρική, ή Εύρώπη και ή Αυστραλία—'Ωκεανία; (Κοίταξε στο χάρτη και πές).

ΦΥΤΑ, ΖΩΑ, ΚΑΤΟΙΚΟΙ

'Ο άνθρωπος για να ζήση, πρέπει να έχη τροφή, φορεσιά, κατοικία, εργαλεία κ.ά. Οί ανάγκες αυτές τον φέρουν βαθιά στις πολικές περιοχές, με τó υπερβολικό κρύο και τους αιώνιους παγετώνες. 'Εκεί βρίσκει λευκές άρκοϋδες, φώκιες και φάλαινες. Γι αυτό ψαράδες και κυνηγοί σέ βόρεια πολικά νησιά έχουν ιδρύσει σταθμούς. Σε αυτά άκόμη κυνηγούν και τρέφουν τάρανδους.

Σταθμοί ψαράδων ιδρύονται και στα παράλια της άνεξερεύνητης άκόμη 'Ανταρκτικής, όπου πετούν οί περίεργοι και άστείοι πιγκουίνοι και άλλα θαλασσινά πουλιά.

Στις ψυχρές χώρες της 'Ασίας, Εύρώπης και 'Αμερικής τó θέρος διαρκεί πολύ λίγο. Καί είναι πολύ ψυχρό. Γι αυτό εκεί κανένα δένδρο δέν ήμπορεί να φυτρώση και να ώριμάση τους καρπούς του. 'Απέραντες πεδιάδες με βάλτους και στάσιμα νερά άπλώνονται άδενδρες. Λέγονται Τοϋνδρες. Στους βράχους και στους λόφους τους φυτρώνουν βρύα, λειχήνες και χαμηλοί θάμνοι. Είναι βοσκοτόποι για τους τάρανδους των κατοίκων τους. 'Αλεπούδες, λαγοί και άλλα άγρια ζώα με ώραίο γουναρικό περιφέρονται στις τοϋνδρες. Στους κόλπους τους υπάρ-

χουν λευκές άρκοϋδες, φώκιες, θαλασσινοί λέοντες κ.ά. Ός κυνηγοί και ψαράδες οί κάτοικοι τών μερών αυτών διασχίζουν τεράστιες χιονισμένες και παγωμένες εκτάσεις. Είναι εξαιρετικά λαίμαργοι. Η εξοικονόμηση τής τροφής τους είναι γι αυτούς τὸ ζήτημα, πού τους κάνει νά αγωνιούν. Υποφέρουν από πείνα και πολλές φορές πεθαίνουν από ασιτία.

Οί κατεφυγμένες χώρες είναι τὸ 1)10 τής επιφανείας τής γῆς. Δέν έχουν αρκετά φυτά και ζῶα και κατοικούνται από πολύ λίγους ανθρώπους. Είναι ψαράδες και κυνηγοί και μετακινούνται διαρκῶς από τόπο σέ τόπο ὡς νομάδες. Έχει πολλές δυσκολίες ἡ ζωή τους και βρίσκονται μακριά από τὸν ἄλλο κόσμο. Γι αυτό είναι πολύ καθυστερημένοι και ἀπολίτιστοι.

Οί θερμές χώρες, με τὶς περισσότερες βροχές και ζέστες ὅλο τὸ ἔτος, έχουν τὰ ἀφθονώτερα φυτά και ζῶα τής γῆς. Δένδρα ἀειθαλῆ, 60 και 70 μέτρα ψηλά, σκεπάζουν εκτάσεις πολύ μεγάλες. Σχηματίζουν δάση πάρα πολύ πυκνά, πού είναι ἀπάτητα, δηλαδή παρθένα. Είναι σκοτεινά, γεμάτα από φοβερά θηρία και λέγονται και ζοῦγκλες.

Τὰ παρθένα δάση ἡ ζοῦγκλες είναι ιδίως στὸν Ἰσημερινό. Οί κάτοικοί τους ποτέ δέν βλέπουν οὐρανό. Δέν γνωρίζουν τὶς ἐποχές τοῦ ἔτους, οὔτε νά μετρούν τὸ χρόνο. Στὸν ἐλάχιστο θόρυβο ἀφήνουν τὴν καλύβα τους και τρέχουν νά κρυφτοῦν. Υποσιάζονται τὸ κάθε τι. Είναι ἄγριοι. Από τὸ φαγητὸ δέν σκέπτονται τίποτε ἄλλο. Προσπαθοῦν νά ζήσουν με ἄγριους καρπούς και από τὸ κυνήγι. Η ἀνάγκη τής τροφής τους κάνει ἀνθρωποφάγους. Ἐνῶ ζοῦν στὸ βυθὸ μιᾶς πλουσιωτάτης βλαστήσεως, αὐτοὶ πεινοῦν.

Από τὸ ἓνα και τὸ ἄλλο μέρος τών παρθένων δασῶν είναι ἄλλα ἀραιότερα, με δένδρα φυλλοβόλα και λέγονται τροπικά δάση. Πέρα ἀπ' αὐτὰ μεγάλες εκτάσεις, τὸ μισὸ ἔτος πού δέχονται βροχές, σκεπάζονται με χόρτο 2—3 μέτρα ψηλὸ και τὶς ὀνομάζουν σαβάνες. Σὲ αὐτὲς περιφέρονται κάτοικοί τους ὡς νομάδες κτηνοτρόφοι. Όσοι ὁμως είναι γεωργοί, κατοικοῦν μόνιμα σὲ χωριά. Ἐπειδὴ καλλιεργοῦν τὴ γῆ με τσαπί, έχουν ἀνάγκη μεγάλων εκτάσεων. Καταστρέφουν γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν μέρος τοῦ παρθένου δάσους και σαβάνας.

Η διακεκαυμένη ζώνη είναι τὰ 5)10 τής επιφανείας τής γῆς. Έχει τὰ ἀφθονώτερα και μεγαλύτερα φυτά, φυτοφάγα και σαρκοφάγα ζῶα από τὶς ἄλλες ζώνες. Κατοικεῖται ὁμως από λίγους ανθρώπους. Είναι μαῦροι ἢ μελαψοί. Εὐκόλα φτιάχνουν από χόρτα και δένδρα τὴ φορεσιά τους, τὴν καλύβα τους και από καρπούς, ζῶα και ψάρια έχουν τὴν τροφή τους. Ἐτσι ἔγιναν μαλθακοί, ὀκνηροί, ἔμειναν στάσιμοι και ἀπολίτιστοι. Τέτοιους ἀκόμη τους κάνει και τὸ ὑπερβολικὰ ζεστὸ και βροχερὸ τους κλίμα.

Ὡφέλιμα προϊόντα τών θερμῶν χωρῶν είναι πολύτιμα χρωματιστὰ ξύλα (ἔβενος, μαόνι, κλπ.), καουτσούκ, μπαχαρικά, ζάχαρη, μπανάνες κ.ά.

Ἀπέραντες εκτάσεις στοὺς τροπικοὺς είναι σκεπασμένες με ἄμμο. Δέχονται ἐλάχιστες βροχές. Γι αὐτὸ δέν έχουν καθόλου βλάστηση και λέγονται ἔρημοι. Οί κάτοικοί τους προσπαθοῦν νά ζήσουν ὡς κυνηγοί. Δέν έχουν μόνιμη κατοικία και πλανιοῦνται διαρκῶς ὡς νομάδες. Τίποτε ἄλλο δέν τους ἀπασχολεῖ από τὸ

τί θα φάγουν. Για νά χορτάσουν καί νά μήν πεθάνουν ἀπό τήν πείνα, ἀναγκάζονται νά τρώγουν καί σκουληκία ἀκόμη καί ἄλλα ἀκάθαρτα. Στίς φλεγόμενες ἐρήμους μόνο γύρω ἀπό πηγές νεροῦ εἶναι χλόη, φοῖνικες καί ἄλλα φυτά. Ὁ-
 ἄ σ ε ι ς λέγουν τὰ πράσινα καί δροσερά αὐτά μέρη. Οἱ κάτοικοί τους ζοῦν σέ χωριά καί πόλεις. Εἶναι γεωργοί καί τρέφουν ζῶα.

Πολλοί τόποι τῶν εὐκράτων ζωνῶν δέχονται λίγες βροχές. Ἐχουν ὀραή χλόη καί θάμνους ἐδῶ καί ἐκεῖ. Εἶναι οἱ λεγόμενες σ τ έ π π ε ς. Σέ αὐτές οἱ ἄνθρωποι εἶναι μόνον κτηνοτρόφοι. Τά πολυάριθμα κοπάδια τους ἀπό πρόβατα, γίδια, βόδια, ἄλογα καί καμήλες εἶναι ἡ ζωή τους, διότι τοὺς δίνουν τροφή, φορεσιά καί σκηνή γιά κατοικία. Γι αὐτά μετακινοῦνται διαρκῶς ἀπό βοσκή σέ βοσκή. Εἶναι νομάδες κτηνοτρόφοι. Αὐτή τους ἡ ζωή τοὺς κάνει ν' ἀγαποῦν τήν ἐλευθερία καί τὰ ὄπλα. Τό ξηρό εὐκρατο κλίμα τοὺς κάνει ζωηροὺς καί δραστηριοὺς.

Τά δάση τῶν εὐκράτων χωρῶν εἶναι ἀραιά. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ πεύκα, ἔλατα, δρυς κ.ἄ. δένδρα. Ἐλάφια, λύκοι, ἀρκουῆδες καί ἄλλα ἄγρια ζῶα καί πουλιά ζοῦν σέ αὐτά. Οἱ εὐκρατες ζῶνες εἶναι τὰ 5)10 τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἐχουν λιγώτερα φυτά ἀπὸ τῇ δισκεκαυμένη, διότι τὸ κλίμα τους εἶναι ψυχρότερο καί ξηρότερο. Ἐχουν ὅμως τεράστιες γόνιμες πεδιάδες γιά καλλιέργεια σιτηρῶν, ζαχαροτεύτλων κ.ἄ. μεγάλα λιβάδια γιά κτηνοτροφία, πολλὰ ἐργαστάσια γιά ἐργασία καί ἀπέραντα παράλια γιά ταξίδια καί ἐμπόριο. Τὸ κλίμα τους εἶναι ὑγιεινὸ καί εὐχάριστο. Μὲ τὸν χειμῶνα τους καί τίς ἀλλαγές τῶν ἐποχῶν τους ξυπνοῦν τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων καί τοὺς ὠθοῦν πρὸς τὸ νέο καί τὴν πρόοδο, δηλαδὴ στὸν πολιτισμό. Γι αὐτὸ οἱ εὐκρατες ζῶνες ἔχουν τοὺς περισσοτέρους κατοίκους ἀπὸ τίς ἄλλες ζῶνες τῆς γῆς.

Ἡ πατρίδα μας Ἑλλάδα βρίσκεται στὴ βόρειο εὐκρατη ζώνη.

Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς δὲν κατοικοῦν στὸν αὐτὸ τόπο καί κλίμα. Δὲν ἔχουν τὰ ἴδια φυτά καί ζῶα. Ἐτσι χωρίζονται σέ φυλές καί διαφέρουν στὴν φορεσιά, στὴν τροφή, στὴν κατοικία, στίς ἀσχολίες, στίς συνήθειες καί στὴν πρόοδο. Οἱ εὐκρατες χώρες ἔρχονται πρῶτες στὴν γεωργία, κτηνοτροφία, βιομηχανία, ἐμπόριο, στὰ γράμματα, στίς ἐπιστῆμες, στὸν πολιτισμὸ καί πληθυσμὸ.

Ἀσκήσεις. Δεῖξε στοὺς χάρτες τῶν ἡπείρων χώρες μὲ πολλὰ φυτά, ζῶα καί κατοίκους, μὲ μεγάλη γεωργία, κτηνοτροφία καί βιομηχανία, μὲ καθυστερημένους ἀνθρώπους σέ πρόοδο καί πολιτισμὸ.

Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ

Ὁ ἀέρας πού τὸν αἰσθανόμεθα, ἀλλὰ δὲν τὸν βλέπομε, ἀκολουθεῖ παντοῦ τὴ γῆ. Εἶναι ἓνα παχὺ ἀέρινο στρώμα, πού τὴν σκεπάζει ὁλόγυρα. Ἀποτελεῖ μαζί τῆς ἓνα σῶμα ἔχει σχῆμα σφαίρας καί λέγεται ἁ τ μ ο σ φ α ι ρ α. Ὁ ἀέρας τῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ πολὺ ἄζωτο, ἀρκετὸ ὀξυγόνο, ἐλάχιστο διοξείδιο τοῦ ἁνθρακα καί ἄλλα ἀέρια.

Ἡ ἀτμόσφαιρα, χωρίζεται σέ 3 ζῶνες:

α) **Κατώτερη** (τροπόσφαιρα). Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας καὶ φτάνει 10—15 χιλιόμετρα ψηλά. Εἶναι πολὺ πυκνὴ. Σὲ αὐτὴ βλέπομε τὴν ὁμίχλη, τὰ σύννεφα, τὴ βροχὴ, τὸ χιόνι κλπ. Κινεῖται ὁ ἀέρας (ἄνεμος) καὶ ἀνεβοκατεβαίνει ἢ θερμοκρασία.

β) **Μέση** (ισόθερμη). Βρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ τὴν τροπόσφαιρα καὶ εἶναι ἀραιότερη ἀπ' αὐτήν. Ἡ θερμοκρασία τῆς εἶναι σταθερὴ (περίπου 55°) ἢ ἀλλάζει σιγὰ σιγὰ.

γ) **Ἀνώτερη** (στρατόσφαιρα). Ἀπλώνεται πέρα ἀπὸ τὴν ισόθερμη ζώνη. Εἶναι πάρα πολὺ ἀραιή. Σὲ αὐτὴ τίποτε δὲν ἀλλάζει. Ἐκεῖ ψηλὰ δὲν παρατηροῦνται ἀλλαγές (ἄνεμοι, βροχές, ἀνεβοκατέβασμα τῆς θερμοκρασίας), ὅπως στὴν κατώτερη ζώνη (τροπόσφαιρα).

Ἡ ἀτμόσφαιρα θερμαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ τὴ γῆ (ξηρὰ καὶ θάλασσα).

1. Τὰ χαμηλότερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας εἶναι θερμότερα ἀπὸ τὰ ψηλότερα. Σὲ κάθε 100 μέτρα πρὸς τὰ ἐπάνω ἡ θερμοκρασία κατεβαίνει 1° περίπου βαθμό.

2. Ὁ ἀέρας τῆς ἀτμοσφαίρας, ποὺ σκεπάζει τὸν Ἰσημερινό, εἶναι πολὺ θερμός. Ἐνῶ ὁ ἀέρας τῆς ἀτμοσφαίρας τῶν Πόλων εἶναι πολὺ ψυχρός. Ὁ ἀέρας τῆς ἀτμοσφαίρας ποὺ εἶναι ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς χῶρες τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τῶν Πόλων, δὲν εἶναι πολὺ ψυχρός οὔτε πολὺ θερμός, ἀλλὰ μέτριος, δηλαδὴ εὐκρατος.

Ἡ ἀτμόσφαιρα δίνει στὴ γῆ τὸ νερὸ, τὸ ὀξυγόνο καὶ τὸ ἄζωτο γιὰ τὰ φυτὰ τῆς καὶ ὀξυγόνο γιὰ τὰ ζῶα τῆς. Χωρὶς ἀτμόσφαιρα, δὲν θὰ ὑπῆρχε στὸν πλανήτη μας ζωὴ.

ΟΙ ΑΝΕΜΟΙ

Ὁ ἀέρας τῶν τόπων ποὺ ζεσταίνονται περισσότερο ἀπὸ τὸν ἥλιο, θερμαίνεται, γίνεται ἀραιότερος καὶ ἀνεβαίνει ψηλά. Τότε ἔρχεται καὶ πιάνει τὴ θέση τοῦ κρύου ἀέρας τῶν γειτονικῶν τόπων, ποὺ εἶναι πυκνότερος καὶ βαρύτερος. Γίνεται ὅ,τι γίνεται μὲ τὸν ζεστὸ ἀέρα, ποὺ ἀνεβαίνει στὴν καμινάδα τοῦ τζακιοῦ. Τὴ θέση τοῦ ἔρχεται καὶ τὴν πιάνει ὁ κρύος ἀέρας τοῦ χειμωνιάτικου δωματίου. «Μπροστὰ πύρα καὶ πίσω κλαδευτήρα», λέει γι' αὐτὸ ὁ λαὸς μας. Ὁ ἀέρας ποὺ κινεῖται, δηλαδὴ φυσᾷ, λέγεται **ἄνεμος**.

Οἱ χῶρες τῶν Πόλων ἔχουν ὅλο τὸ ἔτος ἀγρίους ψυχροὺς ἀνέμους. Φυσοῦν ἀπὸ τὸν Βόρειο καὶ Νότιο πόλο πρὸς τὸν Ἰσημερινό καὶ λέγονται **Πολικοί**. Ἀντίθετα, ἀπὸ τὶς θερμὲς χῶρες τοῦ Ἰσημερινοῦ φυσοῦν θερμοὶ ἀνεμοὶ πρὸς τοὺς Πόλους. Λέγονται **Ἰσημερινοί**. Οἱ Πολικοὶ καὶ οἱ Ἰσημερινοὶ φυσοῦν ὅλο τὸ ἔτος καὶ λέγονται **Διαρκεῖς ἄνεμοι**.

Μπάτης (ἡ θαλασσινὴ αὔρα) εἶναι τὸ δροσερὸ ἀεράκι, ποὺ φυσᾷ τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὴ θάλασσα στὴ ξηρὰ. Καὶ νὰ πῶς γίνεται αὐτό: Ἡ ξηρὰ εὐκόλα θερμαίνεται τὴν ἡμέρα ἀπ' τὸν ἥλιο. Ὁ ἀέρας ποὺ τὴν σκεπάζει, θερμαίνεται, γίνεται ἑλαφρότερος καὶ ἀνεβαίνει ψηλά. Ἡ θάλασσα ὅμως τὴν ἡμέρα δύσκολα

θερμαίνεται από τον ήλιο. Γι αυτό ο κρύος και πυκνός αέρας που τη σκεπάζει, έρχεται ως δροσερό αεράκι (μπάτης) και πιάνει την άδεια θέση του ζεστοῦ αέρα τῆς ξηρᾶς.

Στεριανό (ἡ απόγεια αὔρα). Εἶναι τὸ αεράκι που φυσᾷ τὴ νύχτα ἀπὸ τὴν ξηρὰ στὴ θάλασσα. Καὶ νὰ πῶς γίνεται αὐτό: Ἡ θάλασσα τὴ νύχτα δύσκολα χάνει τὴ ζεστασιὰ τοῦ ἡλίου. Ὁ θερμὸς αέρας τῆς ὡς ελαφρότερος ἀνεβαίνει ψηλά. Ἡ ξηρὰ ὁμως τὴ νύχτα εὐκόλα χάνει τὴ ζεστασιὰ τοῦ ἡλίου. Γι αὐτὸ ὁ κρύος καὶ πυκνὸς αέρας που τὴ σκεπάζει, έρχεται ὡς αεράκι (στεριανό) καὶ πιάνει τὴν ἄδεια θέση τοῦ θερμοῦ αέρα τῆς θάλασσας.

Μελτέμια. Εἶναι ἄνεμοι βορειοανατολικοὶ τῆς ξηρᾶς. Φυσοῦν δροσεροὶ σπὸν τόπο μας τὸ θέρος.

Ὁ μπάτης, τὸ στεριανὸ καὶ τὰ μελτέμια, φυσοῦν κάθε τόσο. Γι αὐτὸ λέγονται περιόδιοι ἄνεμοι. Τέτιοι ἄνεμοι εἶναι οἱ μουςσῶνες. Φυσοῦν τὸ μισὸ ἔτος ἀπὸ τὴν ξηρὰ (ξηροὶ καὶ ψυχροὶ) καὶ τὸ ἄλλο μισὸ ἔτος ἀπὸ τὴ θάλασσα (θερμοὶ, ὑγροὶ, βροχεροὶ).

Θαλασσινοί. Τὸ χειμῶνα εἶναι θερμοὶ καὶ τὸ θέρος δροσεροί. Ἐπικρατοῦν στὰ παράλια.

Στεριανοί. Τὸ χειμῶνα εἶναι ψυχροὶ καὶ θερμοὶ τὸ θέρος. Ἐπικρατοῦν στὰ μέρη που εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα ἢ πίσω ἀπὸ ψηλὰ βουνὰ (ἢ ἔχουν ὀλόγυρα βουνά), που ἐμποδίζουν τοὺς θαλασσινοὺς ἀνέμους νὰ τὰ δροσίζουν τὸ θέρος καὶ νὰ τὰ θερμαίνουν τὸ χειμῶνα.

Ὀνόματα ἀνέμων. Καθένας παίρνει τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸ σημεῖο τοῦ ὀρίζοντα που φυσᾷ (ἀνατολικός, δυτικός, βόρειος, νότιος κλπ.). Οἱ ναυτικοὶ μας ὁμως μεταχειρίζονται γι' αὐτοὺς ἄλλα ὀνόματα:

Λεβάντες	= Ἀνατολικός	Γραῖγος	= Βορειοανατολικός
Πονέντες	= Δυτικός	Μαίστρος	= Βορειοδυτικός
Τραμουντάνα	= Βόρειος	Σιρόκος	= Νοτιοανατολικός
Ὅστρια	= Νότιος	Γαρμπῆς	= Νοτιοδυτικός.

Ταχύτητα ἀνέμων. Ἀνάλογα μὲ τὰ μέτρα που τρέχουν φυσώντας οἱ ἄνεμοι σὲ ἓνα δευτερόλεπτο, τοὺς λέμε: ἀσθενεῖς (2 μέτρα), μετρίου (4 μέτρα), ἰσχυροὺς (10 μ.) σφοδροὺς (15 μ.), θύελλες (20 μ.), λαίλαπτες (ἀπὸ 30 μ. κι ἔπάνω).

Οἱ θύελλες, οἱ λαίλαπτες εἶναι ἄνεμοι φοβεροί. Ξεριζώνουν δένδρα, κρημνίζουν σπῆτα καὶ κάνουν τρομερὲς καταστροφές.

Ἀσκήσεις. α) Δεῖξε στοὺς χάρτες τῶν ἡπείρων καὶ στὴν Ὑδρόγειο σφαῖρα χῶρες, που νὰ σκεπάζονται: 1. Ἀπὸ πολὺ ψυχρὸ αέρα (ἀτμόσφαιρα) γύρω ἀπὸ τοὺς Πόλους. 2. Ἀπὸ πολὺ θερμὸ αέρα (ἀτμόσφαιρα) γύρω ἀπὸ τὸν Ἴσημερινὸ καὶ 3. Ἀπὸ αέρα (ἀτμόσφαιρα) οὔτε πελὺ θερμὸ οὔτε πολὺ ψυχρὸ, ἀλλὰ μέτριο (εὐκρατο) ἀνάμεσα Πόλων καὶ Ἴσημερινοῦ.

β) Δεῖξε ἀκόμη στοὺς χάρτες χαμηλὰ (πεδινὰ) μέρη μὲ θερμότερα στρώματα αέρα καὶ ψηλὰ (ὄρεινὰ) μέρη μὲ ψυχρότερα στρώματα αέρα.

3) Δείξε στους χάρτες των ηπείρων τόπους, πού νά ἐπικρατοῦν οἱ θαλασσινοί (ὠκεανῶν καί θαλασσῶν ἄνεμοι) καί τόπους, πού νά ἐπικρατοῦν οἱ στεριανοί ἄνεμοι.

ΥΓΡΑΣΙΑ

Ὁ ἥλιος θερμαίνει διαρκῶς τοὺς ὠκεανούς, τίς θάλασσες, τίς λίμνες καί τοὺς ποταμούς. Οἱ ἄχνες τῶν νερῶν τοὺς ἀνακατεύονται μέ τὸν ἀέρα καί γίνονται ὑδρατμοί. Πάρα πολλοὺς ὑδρατμούς ἔχουν οἱ ὠκεανοί, πολλοὺς οἱ θάλασσες καί λίγους ἡ ξηρά.

Γι αὐτὸ οἱ στεριανοί ἄνεμοι εἶναι ξηροί. Οἱ θαλασσινοὶ ὁμως, πού εἶναι φορτωμένοι μέ πολλοὺς ὑδρατμούς, εἶναι ὑγροὶ καί φέρνουν στὴν ξηρὰ βροχές. Καί νά πῶς γίνεται αὐτό: Οἱ ὑδρατμοὶ ἀνεβαίνουν ψηλά. Ἐκεῖ σχηματίζουν σύννεφα. Αὐτά, ὅταν συναντήσουν λίγο ψυχρὸ ἀέρα, ὑγροποιοῦνται, γίνονται σταγόνες καί πέφτουν ὡς βροχή.

Ψυχρὸν ἀέρα συναντοῦν τὰ σύννεφα ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ψηλὰ βουνά. Γι αὐτὸ οἱ πλαγιές τῶν βουνῶν καί τὰ γύρω τοὺς μέρη, πού εἶναι πρὸς τὴ θάλασσα, δέχονται τίς περισσότερες βροχές. Ὅσοι ὁμως τόποι εἶναι πίσω ἀπὸ ψηλὰ βουνά ἢ ἔχουν ὀλόγυρα βουνά, ὅπως τὰ ὀροπέδια ἢ λεκανοπέδια, ἢ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, δέχονται λιγώτερες βροχές.

Ὁ τόπος πού σκεπάζεται ἀπὸ ἀέρα μέ ὑδρατμούς, ἔχει ὑγρασία.

Με τὸ ὑγρόμετρο μετροῦν τὴν ὑγρασία τῆς ἀτμοσφαίρας. Ἡ ἀτμόσφαιρα τῶν χωρῶν τοῦ Ἰσημερινοῦ εἶναι ὑγρὴ καί τῶν Πόλων ξηρὴ. Ὅσες χώρες εἶναι ἀνάμεσα Πόλων καί Ἰσημερινοῦ, ἔχουν κανονικὴ ὑγρασία.

Ἀσκήσεις. Δείξε χώρες στοὺς χάρτες τῶν ηπείρων καί στὴν Ὑδρόγειο σφαῖρα, πού νά εἶναι ὑγρές, ξηρές καί νά ἔχουν κανονικὴ ὑγρασία.

Δείξε στοὺς χάρτες τῶν ηπείρων τόπους πού νά δέχωνται βροχές πάρα πολλές ἀπὸ ὠκεανούς, πολλές ἀπὸ θάλασσες καί λίγες διότι εἶναι πίσω ἀπὸ ψηλὰ βουνά ἢ ἔχουν ὀλόγυρά τοὺς βουνά.

ΚΛΙΜΑΤΑ

Θερμὰ κλίματα. Ὅλες οἱ χώρες τῆς διακεκαυμένης ζώνης ἔχουν μεγάλη θερμοκρασία ὅλο τὸ ἔτος συνέχεια. Ἀφθονες βροχές πέφτουν στὶς χώρες τοῦ Ἰσημερινοῦ (κλίμα ἰσημερινό). Στὶς χώρες πού εἶναι κοντὰ στοὺς τροπικούς, πέφτουν λίγες βροχές (κλίμα ἐρήμων). Ἀνάμεσα Ἰσημερινοῦ καί τροπικῶν βρέχει τὸ μισὸ μόνο χρόνο (τροπικὸ κλίμα).

Στὰ χαμηλὰ (πεδινὰ) μέρη τῶν θερμῶν χωρῶν τὸ κλίμα εἶναι θερμότερο, ὑγρότερο, νοσηρότερο. Στὰ ὄρεινὰ ὁμως μέρη τοὺς ἔρχεται ψυχρότερο, ξηρότερο καί ὑγιεινότερο.

Πολικὸ (ψυχρὸ) κλίμα. Διαρκὴς χειμώνας μέ συχνὲς χιονοθύελλες. Τὸ κρῦο εἶναι πολὺ δριμύ. Ἡ θερμοκρασία κατεβαίνει καί 60° βαθμούς κάτω ἀπὸ τὸ μηδέν.

“Όλα πάντοτε εκεί είναι παγωμένα. Καί τὸ θέρος ἀκόμη σπάνια ἢ θερμοκρασία φθάνει πολλοὺς βαθμοὺς ἑπάνω ἀπὸ τὸ μηδέν. Τὸ κλίμα τῶν πολικῶν ἢ ψυχρῶν χωρῶν δὲν εἶναι ὑγιεινόν.

Εὐκρατα κλίματα. Ἔχουν καὶ τὶς 4 ἐποχὲς τοῦ ἔτους μὲ θερμοκρασία μέτρια καὶ πολλὰς βροχὰς τὸ χειμῶνα.

Τὰ χαμηλότερα μέρη εἶναι θερμότερα ἀπὸ τὰ ψηλότερα.

Στὰ παράλια τῶν ἡπείρων ὁ χειμῶνας εἶναι γλυκὸς καὶ τὸ θέρος δροσερό, μὲ βροχὰς ὅλο τὸ ἔτος (θαλασσινὸ ἢ ὠκεάνειο κλίμα). Στὴν Μεσόγειο θάλασσα ὅμως τὸ θέρος εἶναι πολὺ θερμὸ (μεσογειακὸ κλίμα). Στὰ μεσόγεια μέρη τῶν ἡπείρων τὸ θέρος εἶναι πολὺ θερμὸ καὶ ὁ χειμῶνας πολὺ ψυχρὸς (ἡπειρωτικὸ κλίμα). Τέτοιο κλίμα ἔχουν καὶ οἱ ἔρημοι τῶν εὐκράτων χωρῶν. Τὰ κλίματα τῶν εὐκράτων χωρῶν εἶναι πάντοτε ὑγιεινὰ καὶ εὐχάριστα.

Ἀπὸ τοὺς Πόλους πρὸς τὸν Ἰσημερινὸ τὸ κλίμα γίνεται θερμότερο, ἢ βλάστηση πλουσιώτερη καὶ τὰ ζῶα περισσότερα. Ἀπὸ τὰ χαμηλότερα πρὸς τὰ ψηλότερα μέρη τὸ κλίμα γίνεται ψυχρότερο, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα διαφορετικώτερα.

Ἀσκήσεις. Ἐξήγησε τὰ διάφορα κλίματα σύμφωνα μὲ ὅσα ἔμαθες στὰ προηγούμενα μαθήματα γιὰ τὴν θερμοκρασία (ζῶνες τῆς γῆς), τὴν ὑγρασία καὶ τοὺς ἀνέμους.

Α Σ Ι Α

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Θέση και όρια. Ἡ Ἀσία ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Βόρειο Πόλο καὶ φθάνει στὸν Ἰσημερινό. Στὴ δύση τὰ Οὐράλια ὄρη τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν Εὐρώπη. Στὸ βορρὰ βρέχεται ἀπὸ τὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανὸ καὶ στὴν ἀνατολὴ ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.

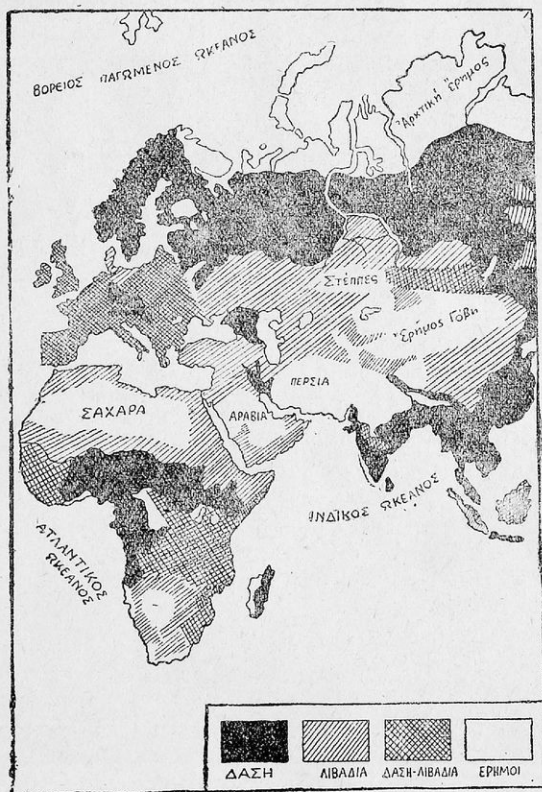
Παράλια. Εἶναι ἀνώμαλα. Οἱ ὠκεανοὶ μπαίνουν βαθειὰ στὴν Ἀσιατικὴ γῆ. Σχηματίζουν τοὺς μεγάλους κόλπους Βεγγαλικὸ καὶ Περσικόν, τὶς χερσονήσους Ἀραβία, Δεκάν, Ἰνδοκίνα καὶ Μικρὰ Ἀσία καὶ στὸ νότο τὰ Ἰνδικὰ ἢ Μαλαϊκὰ νησιά. Ἀκρωτήριο ἔχει στὸ βορρὰ τὸ Τσελιουσκίνο, στὸ νότο τὴ Ρωμανία, στὴν ἀνατολὴ τὸ Ἀνατολικὸ καὶ στὴ δύση τὸ Δεκτὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἔδαφος. Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ μεγαλύτερη καὶ ὀρεινότερη ἥπειρος. ἔχει ἑκτασὴ 44.200.000 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα καὶ τὴν ψηλότερη καὶ ἀπέραντη ὄροσειρά τῆς γῆς, τὰ Ἱμαλάια. Πολὺ σωστὰ λοιπὸν τὰ λέγουν καὶ «Στέγη τοῦ Κόσμου». Ἀνθρώπος δὲν κατῴρθωσε ἀκόμη νὰ πατήσῃ τὴν κορυφὴν τοῦ Ἑβερεστ (8850 μ.). Τὸ ὄροπέδιο τοῦ Θιβέτ εἶναι τὸ ψηλότερό τῆς γῆς. Ἀπὸ τὶς πεδιάδες τῆς Ἀσίας μεγαλύτερη εἶναι τῆς Σιβηρίας. Εὐφορώτερες ἀπ' ὅλες τὶς πεδιάδες τῆς εἶναι ἡ Σινικὴ καὶ ἡ Ἰνδική.

Κλίμα. Ἡ Ἀσιατικὴ ἥπειρος ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Βόρειο Πόλο καὶ τελειώνει στὸν Ἰσημερινό. Γιατὸ ἐνῶ οἱ βορειότερες χώρες τῆς, ποὺ εἶναι στὴν κατεψυγμένη ζώνη, ἔχουν ὑπερβολικὸ κρύο, οἱ νοτιώτερες ποὺ εἶναι στὴν διακεκαυμένη ζώνη, ἔχουν ἀφόρητὴ ζέση. Οἱ πανύψηλες ὄροσειρές ἐμποδίζουν τοὺς θαλασσινούς ἀνέμους νὰ προχωρήσουν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἥπειρου, δηλαδὴ στὴν Κεντρικὴ Ἀσία καὶ γενικὰ στὰ ὄροπέδια. Ἐκεῖ ἐπικρατοῦν οἱ ἀνεμοὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικόν. Μόνο στὴν Νότιο καὶ Ἀνατολικὴ Ἀσία ἐπικρατοῦν οἱ θαλασσινοὶ ἀνεμοὶ καὶ τὸ κλίμα τῶν χωρῶν αὐτῶν εἶναι ὠκεάνειο. Τὰ ψηλὰ ὄροπέδια καὶ βουνὰ τῆς Ἀσίας σκεπάζονται ἀπὸ αἰώνια χιόνια καὶ πάγους.

Ποταμοὶ — λίμνες. Οἱ ποταμοὶ τῆς Βορείου Ἀσίας εἶναι σχεδὸν πάντοτε παγωμένοι. Ἡ Νότιος Ἀσία μὲ τὶς πολλὰς βροχὰς ἔχει πολλοὺς πλωτοὺς. Ἀπ' αὐτοὺς μεγαλύτεροι εἶναι: Ὁ Γάγγης καὶ Ὁ Γιάγκ Τσέ Κιάγκ (= Κυανοῦς ποταμός), ὁ Μεκόγκ. Ἡ Κασπία (483.000 π. χλμ.) καὶ ἡ Ἀράλη τῆς Ἀσίας εἶναι οἱ μεγαλύτερες ἀλμυρὲς λίμνες τῆς γῆς.

Φυτά. Τοῦνδρες καὶ δάση εἶναι στὴ Βόρειο καὶ στέππες καὶ ἔρημοι στὴν Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Ἀσία. Ὁ φοῖνικας (χουρμαδιὰ) στολίζει τὶς ὁάσεις τῶν δυτικῶν χωρῶν, ὅπου περιποιοῦνται ἑλιές, λεμονιές, πορτοκαλιές, ἀμπέλια. Στὴ Νότιο Ἀσία μὲ τὰ παρθένα δάση καὶ στὴν ὁλοπράσινη ἀπὸ λιβάδια καὶ δάση



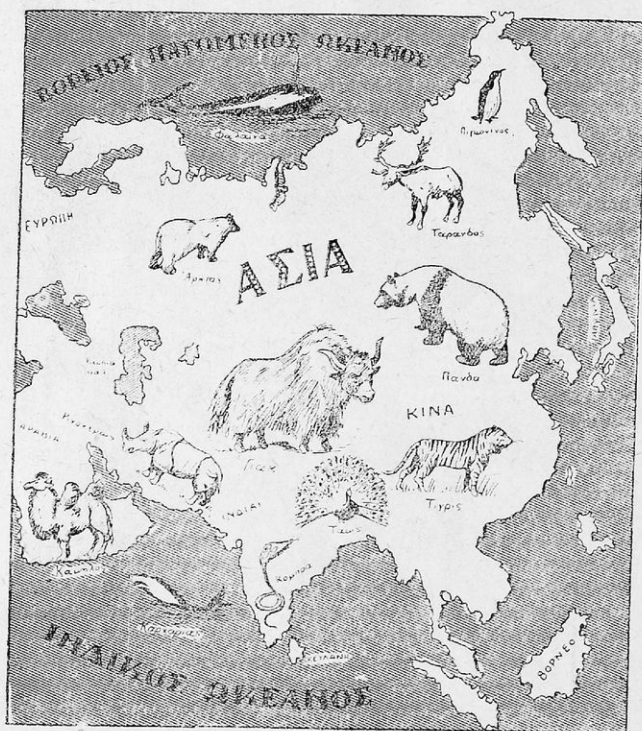
Ἐρημοί, ἀρκτικές ἔρημοι (τοῦνδρες), πεδιάδες καὶ περιοχές (ζῶνες) φυτῶν Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς.

Ἀνατολικὴ Ἀσία, καλλιεργοῦν πολὺ τὴ γῆ. Ἐκεῖ οἱ φυτεῖες ρυζιοῦ, τσαγιοῦ, βαμπακιοῦ, ὀπιοῦ, ζαχαροκαλάμου, καπνοῦ, διαφόρων ἀρωματικῶν (κανέλας, πιπεριοῦ κ.ἄ.) εἶναι πολὺ μεγάλες. Στὶς χώρες αὐτές φυτρώνει τὸ Ἰνδοκάλαμο (μπαμποῦ).

Ζῶα. Πάρα πολλὰ σαμουρία, σκίουροι μὲ πολὺτιμο γουναρικὸ ζοῦν στὰ βόρεια δάση. Κοπάδια τάρανδοι στὴν Σιβηρία δίνουν τὸ μαλλὶ τους, τὸ δέρμα

Ἰ. Χριστοδουλοπούλου, Γεωγραφία Ε'

τους και τὸ κρέας τους. Ἐλέφαντες, ρινόκεροι, αἰμοβόρα θηρία (τίγρεις, λέοντες κλπ.) φασιανοί, παγώνια καὶ ἄλλα ὠραία πουλιὰ ζοῦν στὰ παρθένα δάση. Στὶς ἐκβολὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν εἶναι ἄφθονοι κροκόδειλοι. Γίδια, πρόβατα, καμήλες, βουβάλια, βόδια βόσκουν στὶς στέππες καὶ στὶς δάσεις. Ἀλογα, γα-
 βούρια καὶ ἄλλα ἀπὸ τὰ γνωστὰ μας ζῶα τοῦ σπιτιοῦ ζοῦν στὴν Ἀσία ἡμε-



Ζῶα τῆς Ἀσίας.

ρωμένα καὶ ἄγρια. Ἐλάφια, ἄρκουδες, ἀγριόχοιροι, ἀλεπούδες κλπ. εἶναι σὲ ὅλη τὴν Ἀσία. Τρέφονται πάρα πολλὰ πουλινικά καὶ κουκούλια. Ἀπειρα κοπάδια πρόβατα καὶ γίδια βόσκουν στὶς στέππες. Χρήσιμα πολὺ γιὰ τοὺς Ἀσιάτες εἶναι ἡ καμήλα, ὁ ἐλέφαντας, ὁ τάρανδος καὶ τὸ γιᾶκ.

Βιομηχανία. Ἡ Ἀσία ἔχει πάρα πολὺν γαιάνθρακα, σίδηρο καὶ κασσίτερο. Μένουν ὅμως τὰ περισσότερα ἀνεκμετάλλευτα. Ἐχει ἀκόμη πετρέλαιο, ἀσήμι, πολὺτιμα πετράδια. Πολλὰ καὶ μεγάλα ἐργοστάσια εἶναι σὲ παραλιακὲς

πόλεις τῆς Νοτίου καὶ Ἀνατολικῆς Ἀσίας καὶ στὰ νησιά τῆς Ἰαπωνίας.

Ἐμπόριο. Τῆς Ἀσίας περισσεύουν καὶ πουλᾷ στὸν ἄλλο κόσμον μαλλιά, δέρματα, μεταξωτά, βαμπάκι, καφέ, μπαχαρικά, πετρέλαιο, τσαΐ, ρύζι, καουτσούκ, μετάξι, γιούτα καὶ κασσίτερο. Ἀγοράζει μηχανήματα, ἐργαλεῖα, ὑφάσματα, φάρμακα καὶ πολλὰ ἄλλα βιομηχανικὰ προϊόντα, ποὺ ἔχει ἀνάγκη.

Συγκοινωνία. Στὰ μεσόγεια τῆς Ἀσίας ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ καμῆλες, ἄλογα, μουλάρια, γαϊδούρια, ἐλέφαντες καὶ μὲ ἓνα εἶδος πυκνόμαλλου βοδιοῦ, τὸ γιάκ. Σιδηροδρόμους ἔχουν ἡ Κίνα, ἡ Ἰαπωνία καὶ οἱ Ἰνδίες. Ἄλλοι



Πολιτικὸς χάρτης τῆς Ἀσίας.

σιδηροδρόμοι εἶναι ὁ ὑπερσιβηρικὸς (Μόσχα—Βλαδιβοστόκ) καὶ ὁ ὑπερκάσπιος (Μόσχα—Τασκένδη). Μὲ ἀτμόπλοια καὶ ἰστιοφόρα ἔχουν πυκνὴ συγκοινωνία οἱ πόλεις, ποὺ εἶναι κοντὰ στὴν θάλασσα καὶ στοὺς πλωτοὺς ποταμούς. Στὰ βόρεια μέρη χρησιμοποιοῦν ἑλκθρα, ποὺ τὰ σέρνουν τάρανδοι καὶ σκύλοι.

Κάτοικοι. Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ ἀρχαιότερη κατοικία τοῦ ἀνθρώπου. Σὲ αὐτὴ ἦταν ὁ παράδεισος τῶν Πρωτοπλάστων. Ἀπὸ ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι μποροῦσαν νὰ φύγουν, γιὰ νὰ κατοικήσουν καὶ στὶς ἄλλες ἡπείρους. Εἶναι πατρίδα τῶν κυριωτέρων θρησκειῶν καὶ τῶν μεγάλων διδασκάλων τους καὶ προφητῶν.

Οἱ Ἀσιάτες εἶναι ἐπάνω ἀπὸ 1.000.000.000, δηλαδή οἱ μισοὶ περίπου ἀνθρώποι τῆς γῆς.

Οἱ περισσότεροι (80 οο) πιστεύουν στὸν Βούδδα (Βουδδιστὰι) καὶ στὸν Βράχμαν (Βραχμανιστὰι). Οἱ ἄλλοι πιστεύουν στὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ Χριστὸ (Χριστιανοί), στὸ Θεὸ τῶν Ἰουδαίων (Ἰουδαῖοι), στὸν Προφήτη τοῦ Θεοῦ Μωάμεθ (Μωαμεθανοὶ) καὶ στὰ εἰδωλα (Εἰδωλολάτρες).

Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Ἀσίας ἀνήκουν στὴν *μογγολικὴ ἢ κινεζικὴ φυλὴ* καὶ οἱ ἄλλοι στὴν *λευκὴ ἢ καυκασία*. Λίγοι εἶναι τῆς *μαύρης*. Κυρίως καλλιεργοῦν τὴ γῆ καὶ τρέφουν ζῶα. Ὅσοι κατοικοῦν στὶς στέπες εἶναι ἰδίως κτηνοτρόφοι, ἐνῶ στὶς πεδιάδες γεωργοί. Πολλοὶ ἐργάζονται στὰ ἐργοστάσια καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ἐμπόριο καὶ διάφορα ἄλλα ἐπαγγέλματα.

Στὴν Ἀσία εἶναι κράτη ἀνεξάρτητα μὲ μονάρχην βασιλέα ἢ δημοκρατία καὶ προστατευόμενα, δηλαδή ἀποικίες. Εἶναι Ἀσιάτες ἀκόμη ἄγριοι, ποὺ δὲν ἔχουν κράτη, ἀλλὰ ζοῦν μὲ φυλές.

Διαίρεση. Ἡ Ἀσία χωρίζεται σὲ 5 φυσικὲς περιοχές:

1. **Δυτικὴ Ἀσία.** Τὴν ἀποτελοῦν οἱ χῶρες: Μικρὰ Ἀσία, Κύπρος, Συρία, Παλαιστίνη καὶ Ὑπεριορδανία, Ἀραβία, Μεσοποταμία ἢ Ἰράκ, Ἀρμενία, Καυκασία, Περσία, Ἀφγανιστάν, Βελουχιστάν καὶ Ρωσικὸ Τουρκεστάν ἢ Τουράν.

2. **Νότιος Ἀσία.** Τὴν ἀποτελοῦν ἡ Ἰνδοκίνα (Βιρμανία, Σιάμ, Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα) καὶ τὰ Ἰνδικὰ ἢ Μαλαϊκὰ νησιά.

3. **Ἀνατολικὴ Ἀσία.** Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Κίνα, Ἰαπωνία καὶ Κορέα.

4. **Κεντρικὴ Ἀσία.** Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ Θιβέτ, τὸ Ἀνατολικὸ Τουρκεστάν καὶ τὴν Μογγολία καὶ

5. **Βόρειος Ἀσία.** Ἡ μόνη τῆς χώρα εἶναι ἡ Σιβηρία.

Ἐργασίες. Κάμε φανταστικὸ ταξίδι ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὴν Σμύρνη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀπὸ ἐκεῖ διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ στὶς Ἰνδίες. Ἀπὸ τὶς Ἰνδίες ταξίδεψε στὴν Ἰαπωνία. Ὀνόμασε τὶς θάλασσες, τοὺς πορθμούς, τὶς χερσονήσους, τὰ ἀκρωτήρια, τὰ νησιά, τὶς χῶρες ποὺ θὰ περάσης καὶ θὰ συναντήσης.

Ι. ΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ (ἢ Ἑγγὺς Ἀνατολή)

Μικρὰ Ἀσία (Τουρκία).

Θέση. Ἡ Μικρὰ Ἀσία βρίσκεται ἀνάμεσα Εὐρώπης καὶ Ἀσίας. Μαζὶ μὲ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, τὸ Κουρδιστάν καὶ μέρος τῆς Ἀρμενίας ἀποτελοῦν τὴν Τουρκία.

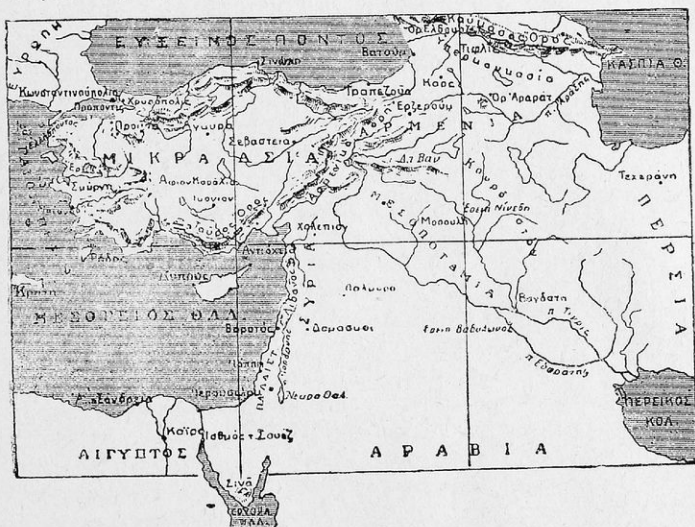
Ὅρια. Ἡ Μ. Ἀσία στὸ Β. βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον πόντο, στὸ Ν. ἀπὸ τὴν Μεσόγειο θάλασσα καὶ στὴ Δ. ἀπὸ τὸ Αἰγαῖο πέλαγος. Στὴν Α. τὰ βουνὰ τῆς ἀπλώνονται στὴν Ἀρμενία καὶ Μεσοποταμία.

Παράλια. Στόν βορρά είναι κανονικά. Στόν νότο όμως είναι άκανόνιστα καί σχηματίζουν τούς κόλπους τής Σμύρνης, τόν Άδραμυττηνόν τής Άτταλείας καί τής Άλεξανδρέττας.

Έδαφος. Ή χερσόνησος τής Μικρής Άσίας είναι ένα όροπέδιο 1000 μ. ψηλό. Στόν βορρά ύψώνονται τά Ποντιακά, στό νότο ό Ταύρος καί στά παράλια άλλα μικρότερα βουνά. Άνάμεσα άπ' αυτά είναι εύφορες κοιλάδες. Οί μεγαλύτερες είναι τής Σμύρνης καί τού Εϋξείνου Πόντου. Στό έσωτερικό τού όροπεδίου άπλώνεται ή Άλμυρά έρημος. Ή Μικρή Άσία έχει έκταση 530.000 τ. χλμ.

Κλίμα. Στά παράλια είναι μεσογειακό καί στό έσωτερικό τής χώρας ήπειρωτικό.

Ποταμοί - λίμνες. Οί μεγαλύτεροι ποταμοί τής Μ. Άσίας είναι ό Άλυσ,



Ή Μικρή Άσία, Κύπρος, Μεσοποταμία, Συρία καί Παλαιστίνη.

ό Σαγγάριος, ό Μαίανδρος καί ό Έρμος. Ή Τάττα, ή Άπολλωνία κ.ά. λίμνες της είναι άλμυρές.

Φυτά. Έχει δάση άπό πεύκα, δρύς όξνές, έλατα, (όρη Κασταμονής). Λεβάντα, μελισσόφυλλο, γλυκρίζα καί άλλα βότανα, ή κερασιά, ή φουντουκιά, ή ροδιά, ή μυγαλιά, ή καρυδιά, ή βερικοκκιά, είναι άυτόφυη. Σιτηρά, μουριές, άμπέλια, πρασινίζουν παντού. Στό έσωτερικό τής χώρας είναι βοσκότοποι. Έλιές, λεμονιές, πορτοκαλιές, σταφιδάμπελοι, βαμπάκι καλλιεργούνται στά παράλια.

Ζώα. Στά δάση ζούν διάφορα άγρια. Τρέφονται 5 έκατομύρια γίδες Άγκύ-

ρας με τὸ πανάκριβο μεταξωτὸ μαλλί, ἐνάμισυ ἑκατομμύριο ἄλογα, μουλάρια, γαϊδούρια, ἀμέτρητα γιδοπρόβατα καὶ ἀλογάριαστα πουλερικά. Τρέχονται ἀκόμη πολλὰ κουκούλια καὶ ψαρεύονται ἄφθονα ψάρια στὰ παράλια, στὶς λίμνες καὶ στοὺς ποταμούς.

Βιομηχανία. Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας βγάζουν πάρα πολλοὺς γαιάνθρακες καὶ λίγη σμύριδα, χαλκὸ καὶ μολύβι. Ἐχει λίγα ἐργοστάσια χαλιδῶν, νημάτων, ὑφασμάτων, χαρτικῶν κ.ἄ.

Ἐμπόριο. Ἡ Ἑλλάδα ἀγοράζει ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ἀσία γαιάνθρακες, σφάγια, ψάρια νωπὰ καὶ παστωμένα, αὐγά, σιτάρι, ὄσπρια καὶ τῆς πουλᾶ σιδηρικά, βαμβακερὰ νήματα, λιπάσματα, τερεβενθίνη, κολοφώνιο κ.ἄ.

Συγκοινωνία δὲν ἔχει μεγάλη. Οἱ σιδηροδρομικὲς τῆς γραμμῆς εἶναι 7.000 χιλιόμετρων καὶ δρόμοι γιὰ αὐτοκίνητα 20.000. Λιμένες ἔχει πολλοὺς.

Κάτοικοι (10.500.000). Ἀρχαῖα [χρόνια. Κοντὰ στὰ Δαρδανέλλια ἦταν ἡ Τροία. Οἱ Ἑλληνικὲς ἀποικίαι στὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας ἀποτελοῦσαν τὴν πατρίδα τοῦ Ὀμήρου Ἰωνία. Στὴν Ἰσσοὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τὸ Δαρεῖο.

Βυζαντινὰ χρόνια. Ἡ Καισάρεια εἶναι ἡ πατρίδα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ ἡ Ναζιανζὸς τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Στὴν Νίκαια γίνονταν Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι. Ἡ Τραπεζοῦντα ἦταν δύο αἰῶνες πρωτεύουσα Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας.

Οἱ Τοῦρκοι. Ἦλθαν ἀπὸ τὸ Τουρκεστάν. Ἰδρυσαν στὴν Μικρὰ Ἀσία τὸ πρῶτο τους κράτος με πρωτεύουσα τὴν Προῦσσα. Εἶναι Μωαμεθανοὶ καὶ κατάγονται ἀπὸ τοὺς Μογγόλους. Ἄλλοτε εἶχαν Σουλτάνο. Τώρα ὅμως ἔχουν Δημοκρατία με πρωτεύουσα τὴν Ἀγκυρα (100.000 κάτ.).

Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση 1821. Σφαγὲς Ἑλλήνων στὴν Σμύρνη, στὶς Κυδωνίες καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία (1919—1922). Δορυλαῖο (Ἐσκῆ Σεχέρ), Κοτυαίειον (Κιουτάχεια), Ἀφίον Καρὰ Χισάρ, ποταμὸς Σαγγάριος, ἀγῶνες Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Τὸ 1922 ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἔφυγε ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ἀσία. Ἡ Σμύρνη, οἱ Κυδωνίες, ἡ Ἐφεσος, ἡ Φώκαια, ἡ Σεβάστεια καὶ ἄλλες πόλεις καὶ περιφέρειες ἑλληνικὲς ἐρημώθηκαν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας κατοίκους τοὺς. Οἱ Μικρασιάτες Ἕλληνες (2 ἑκατομμύρια) ἤλθαν τὸ 1922 ὡς πρόσφυγες στὴν μητέρα Ἑλλάδα (Μικρασιατικὴ καταστροφή).

Ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶναι χώρα ἀρχαίου καὶ βυζαντινοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἑργασίες, γιὰ τὴ χώρα ποὺ διδάχθηκες:

1. Ποῖο εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς γνώρισμα. Π.χ. «ἡ χώρα τοῦ πετρελαίου» θὰ λέγατε γιὰ τὴν Ρουμανία. «Ἡ χώρα τῶν στεππῶν καὶ ἐρήμων» ἢ «ἡ χώρα τῶν ξενοδοχείων» θὰ λέγατε γιὰ κάποιον ἄλλη. Δηλαδή θὰ βρῆτε τὸ γνώρισμα ἢ τὰ γνωρίσματα ἐκεῖνα, ποὺ ξεχωρίζουν τὴν Μικρὰ Ἀσία ἀπὸ τῆς ἄλλης χώρας.

2. Ζήτησε περισσότερες πληροφορίες από δικούς σου ή από περιοδικά και βιβλία (σχολικά και άλλα) γι' αυτή και τους κατοίκους της (ήθη και έθιμα, πολιτισμός).

3. Τί είδους ταξίδι (ατμοπλοϊκό, σιδηροδρομικό, αεροπορικό) μπορείς να κάμης στη Σιβηρία; 'Ανάφερε τὰ μέρη που θὰ περάσετε και τὶς ἐντυπώσεις σας ἀπὸ τὴ χώρα.

4. Κάμε της χάρτη γεωφυσικό ή προϊόντων ή συγκοινωνίας.

5. 'Ιχνογράφησε ή κατασκεύασε με χαρτόνι, ὅ,τι σοῦ ἔκαμε ἐντύπωση (π.χ. ἓνα ἔλκηθρο κλπ.).

Σ η μ ε ί ω σ η. "Ὅ,τι στοιχείο βρῆς, ὅ,τι ἀκούσης, ὅ,τι γράψης, ὅ,τι κατασκευάσης γιὰ τὴ χώρα που ἐγνώρισες, νὰ τὸ φέρης στὸ σχολεῖο.

Κύπρος

Θέση. Τὸ μεγάλο νησί τῆς Κύπρου εἶναι στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Ἔδαφος. Στὸν βορρὰ ὑψώνεται τὸ βουνὸ Πενταδάκτυλος καὶ στὸν νότο ὁ Ὀλύμπος (2140 μ.), μετὴν πάντα χιονισμένη κορυφή του (Χιονίστρα). Ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὰ ἀπλώνεται ἡ πεδιάδα τῆς Μεσσαρίας. Τὴν ποτίζει ὁ χεῖμαρρος Πηδιάς.

Φυτά. Δάση ἀπὸ πεῦκα σκεπάζουν τὶς πλαγιές τοῦ Ὀλύμπου. Σιτηρά, ὄσπρια, ἀμπέλια, σταφιδάμπελα, βαμβάκι, συκίες, ξυλοκερατιές, ἐλιές, μυγδαλιές, λεμονιές, πορτοκαλιές, μπανανιές καὶ ἄλλα πρασινίζουν στὸ εὐφορο νησί.

Ζῶα. Στὰ λιβάδια καὶ στὰ σπίτια τρέφονται πάρα πολλὰ μικρὰ καὶ μεγάλα ζῶα καὶ κουκούλια. Ὀνομαστὰ εἶναι τὰ μουλάρια καὶ τὰ μεγαλόσωμα γαϊδούρια τῆς Κύπρου.

Πόλεις. Ἡ Λευκωσία (20 χιλ.) εἶναι ἡ πρωτεύουσα. Ἐδῶ μένει ὁ Ἀγγλος Διοικητὴς καὶ ὁ Ἑλληνας Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Ἐθνάρχης τῶν Κυπρίων. Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ Λεμεσὸς (16 χιλ.), ἡ Λάρνακα (14 χιλ.), ἡ Κερύνεια. Σιδηροδρομικὴ γραμμὴ 100 χιλιομ. ἐνώνει τὴν Ἀμμόχωστο, τὴν Λευκωσίαν, τὸν Μόρφο καὶ τὸ Καραβοσάσι.

Κάτοικοι (350.000). Οἱ Κύπριοι εἶναι Ἕλληνες. Διατηροῦν 625 ἀνώτερα (παρθεναγωγεῖα, ἐμπορικὸ λύκειο, ἱεροδιδασκαλεῖο, γυμνάσια κλπ.) καὶ κατώτερα ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Ζητοῦν πάντα ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, ποὺ κατέχει τὸ νησί, νὰ ἐνωθοῦν μετὴν μητέρα Ἑλλάδα. Στὸ Ἑλληνικὸ αὐτὸ νησί κατοικοῦν καὶ λίγοι Τοῦρκοι, Ἀρμένιοι καὶ Ἑβραῖοι.

Ἔργασίες. Ὅμοιες μετὶς προηγούμενες. Ἔτσι θὰ προσπαθήσης νὰ ἐργασθῇς καὶ γιὰ τὶς ἄλλες χώρες τῆς Ἀσίας.

Συρία

Όρια. Στὸ Β. τὸ βουνὸ Ἀμανός, χωρίζει τὴν Συρία ἀπὸ τὴν Τουρκία, στὴν Α. συνορεύει μὲ ἔρημο, στὸν Ν. μὲ τὴν Παλαιστίνη καὶ στὴν Δ. βρέχεται ἀπὸ τὴν Μεσόγειο θάλασσα.

Έδαφος. Στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας εἶναι ἔρημοι καὶ στέππες. Στὰ παράλια, ἀνάμεσα στὰ βουνὰ Λίβανο (3360 μ.) μὲ τοὺς ὠραίους κέδρους καὶ Ἀντιλίβανο, ἀπλώνεται ἡ εὐφορὴ κοιλάδα Μπέκα (ἡ Κοίλη Συρία τῶν Ἀρχαίων). Τὴν ποτίζει ὁ ποταμὸς Ὀρόντος.

Κλίμα. Στὰ παράλια ἔχει μαλακὸ χειμῶνα καὶ ὑγρὸ θέρος (μεσογειακὸ). Στὸ ἐσωτερικὸ ἔχει κλίμα ἡπειρωτικὸ μὲ μεγάλες ἀλλαγές τῆς θερμοκρασίας.

Προϊόντα. Κυριώτερα ἔχει δέρματα, σιτηρὰ καὶ μεταξωτά. Ὀνομαστὰ εἶναι τὰ χαλιά, τὰ ξυλόγλυπτα ὄπλα καὶ τὰ δαμασκηνὰ σπαθιά.

Κάτοικοι (3.000.000). Εἶναι ἰδίως Ἀραβες Μωαμεθανοί. Κατοικοῦν καὶ Ἕλληνες μὲ δικές τους ἐκκλησίες καὶ σχολεῖα.

Πόλεις. Ἡ πρωτεύουσα Δαμασκὸς (250 χιλ.) εἶναι πανάρχαια πόλη. Φοινικιές, πορτοκαλιές, συκιές, μουριές καὶ ὠραῖοι κῆποι τὴν κρύβουν. Ἀφθονα νερά τὴν κάνουν δροσόλουστη. Οἱ Ἀραβες τὴν λέγουν «μάτι τῆς Ἀνατολῆς» καὶ «ἐπίγειο παράδεισο». Εἶναι ἔδρα τοῦ Πατριάρχου τῆς Ἀντιοχείας. Σιδηρόδρομος τὴν ἐνώνει μὲ τὴν Βηρυττὸν (160 χιλ.) καὶ τὸ Χαλέπ (200 χιλ.), ποὺ εἶναι ἐμπορικὲς πόλεις.

Πολίτευμα. Εἶναι ὁμόσπονδη δημοκρατία. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Συριακὴ πολιτείαν, τὴν Δημοκρατίαν τοῦ Λιβάνου καὶ τὶς αὐτόνομες πολιτείες Λαοδικείας καὶ Δρούσων.

Ἱστορία. Ἡ Συρία εἶναι πανάρχαια χώρα. Κατοίκους εἶχε τοὺς θαλασσινοὺς Φοίνικες μὲ τὸ μεγάλο ἐμπόριο καὶ τὸν πολιτισμό.

Παλαιστίνη καὶ Ὑπεριορδανία

Θέση. Στὴν Δ. βρέχεται ἀπὸ τὴν Μεσόγειο θάλασσα. Στὴν Α. συνορεύει μὲ τὸ Ἰράκ καὶ στὸν Β. μὲ τὴν Συρία. Στὸ Ν. βρέχεται ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα (κόλπος Ἀκκάμπα).

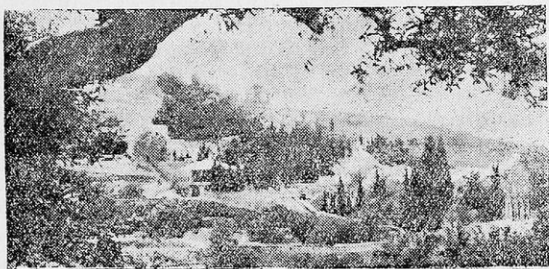
Έδαφος. Εἶναι ὁροπέδιο μὲ χαμηλὰ βουνά, ὅπως τὸ Θαβώρ, τὸ Ὀρος τῶν Ἑλαιῶν κ.ἄ. Ἀνάμεσα σὲ αὐτὰ εἶναι πολλὲς καὶ εὐφορὲς κοιλάδες. Ἡ Παλαιστίνη εἶναι περισσότερο πεδινὴ καὶ μὲ τὸ μεσογειακὸ τῆς κλίμα εἶναι εὐφορὴ. Ἡ Ὑπεριορδανία εἶναι ὄρεινὴ, ἔχει κλίμα ἡπειρωτικὸ μὲ λίγες βροχὲς καὶ εἶναι περισσότερο στέππα.

Ποταμοὶ - λίμνες. Ὁ Ἰορδάνης μὲ τοὺς παραποτάμους του. Πηγάζει ἀπὸ τὸν Ἀντιλίβανο. Ποτίζει τὴν μεγαλύτερη κοιλάδα τῆς Παλαιστίνης. Σχηματίζει τὴν λίμνη Γενησαρέτ μὲ τὰ πολλὰ ψάρια καὶ χύνεται στὴν Νεκρὰ θάλασσα. Λέγεται νεκρά, διότι τὸ νερὸ τῆς εἶναι τόσο ἄλμυρὸ καὶ πικρὸ, ὥστε οὔτε ψάρι οὔτε φυτὸ ἔμπορεῖ νὰ ζήσει σὲ αὐτό.

Προϊόντα. Ἡ Παλαιστίνη παράγει ἰδίως σιτηρὰ καὶ φρούτα. Τὰ ὠραῖα μάλιστα πορτοκάλια τῆς Γιάφας εἶναι ὀνομαστά. Ἐχει ἀκόμη ἐργοστάσια γυαλικῶν, ὑφασμάτων, οἰκοδομικῶν καὶ κατεργασίας διαμαντικῶν καὶ μετάλλων. Τῆς Ὑπεριορδανίας τὰ κυριώτερα προϊόντα εἶναι χουρμάδες καὶ κτηνοτροφικά. Ἀπὸ τῆς Νεκρᾶ θάλασσης βγάζουν ἀλάτι, πίσσα καὶ σόδα.

Συγκοινωνία. Σιδηρόδρομοι: Ἰόππη—Ἱερουσαλήμ—Γάζα—Αἴγυπτος. Μὲ αὐτοκίνητα ἔχει πυκνὴ συγκοινωνία. Ἐμπορικὸ καὶ πολεμικὸ λιμάνι εἶναι ἡ Χάϊφα. Σὲ αὐτὴ φθάνουν μὲ σωλῆνες τὰ πετρέλαια τῆς Μοσούλης.

Πόλεις. Ἡ Ἱερουσαλήμ (95 χιλ.) εἶναι «Ἁγία πόλη» γιὰ τοὺς Ἑβραίους καὶ Χριστιανούς. Ἐδῶ εἶναι ὁ Πανάγιος Τάφος τοῦ Σωτῆρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ μένει Ὁρθόδοξος Πατριάρχης. Τὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν Βηθλέεμ, τὴν Να-



Ἱερουσαλήμ: Τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

ζαρέτ, τὴν Ἱεριχώ, τὴν Γεθσημανὴ κάθε χρόνο τίς ἐπισκέπτονται χιλιάδες χριστιανοὶ ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Πηγαίνουν γιὰ νὰ προσκυνήσουν καὶ νὰ προσευχηθοῦν στοὺς Ἁγίους Τόπους.

Κάτοικοι (2.000.000). Οἱ περισσότεροι εἶναι Ἀραβες Μωαμεθανοί. Χωρίζονται σὲ Χαϊδάρι (=γεωργοὺς) καὶ σὲ Βεδουίνους (=κτηνοτρόφους—νομάδες). Οἱ Ἰσραηλῖτες εἶναι ἀρκετοὶ καὶ οἱ χριστιανοὶ λίγοι.

Πολίτευμα. Πρωτεύουσα τὸ νέο Ἰουδαϊκόν. Κράτος τοῦ Ἰσραήλ (Δημοκρατία) ἔχει τὴν νέα πόλη Τελ Ἀβίβ (100 χιλ.). Τὸ Ἀραβικὸ Βασίλειον τῆς Ὑπεριορδανίας ἔχει τὴν Ἀμμάν (12 χιλ.).

Ἀραβία

Θέση. Ἡ μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἀραβίας στὸν Β. εἶναι ἐνωμένη μὲ τὴν Παλαιστίνη καὶ τὴν Μεσοποταμίαν ἢ Ἰράκ. Βρέχεται στὸν Ν. ἀπὸ τὴν Ἀραβικὴν θάλασσαν, στὴν Α. ἀπὸ τὸν Περσικὸν κόλπον καὶ στὴν Δ. ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν.

Ύψος. 'Ολόγυρα την 'Αραβία την ζώνουν βουνά 3.000 μ. ψηλά. Είναι ένα όροπέδιο 500—1000 μ. ψηλό, μέ' έκταση 1.600.000 τ. χλμ.

Κλίμα. Στά παράλια είναι θερμό με κανονικές βροχές, ενώ στο έσωτερικό του όροπεδίου είναι ήπειρωτικό, με ελάχιστες βροχές. Γι' αυτό δέν έχει και ποταμούς, αλλά μόνον μερικούς χειμάρρους.

Φυτά. Τό έσωτερικό του όροπεδίου τής 'Αραβίας είναι μιὰ άπέραντη έρημος και στέππα. 'Η βόρειος 'Αραβία λέγεται Π ε τ ρ α ί α, δηλαδή χώρα των πετρών και τής έρήμου. 'Εχει όμως έδω και έκει βοσκές. 'Η κεντρική 'Αραβία και ιδίως ή νότιος έχουν και εύφορες κοιλάδες για καλλιέργεια. 'Η 'Αραβία έχει δένδρα που δίνουν τό θυμίαμα και τό μύρο και φυτά τό βάλαμο. Γι' αυτό λέγεται «χώρα των άρωμάτων».

Προϊόντα τής 'Αραβίας είναι: άραποσίτι, πορτοκάλια, χουρμάδες, σταφύλια, βαμπάκι, ρύζι, ζαχαροκάλαμο, καφές, λιβάνι, άρώματα, δέρματα, μαργαριτάρια, πετρέλαιο και άλλα. Φημισμένα είναι τά άλογά της.

Κράτη - πόλεις. 'Η βόρειος και κεντρική 'Αραβία άποτελούν τό γνωστό για τίς πλουσιώτατες πετρελαιοπηγές του βασίλειο τής Σ α ο υ δ ι κ ή ς 'Α -



Λευκή φυλή (τύπος 'Αραβος)

ρ α β ί α ς. 'Εδω είναι ή «μητέρα των πόλεων» Μ έ κ κ α (70 χιλ.), πατρίδα του προφήτου του Θεού Μ ω ά μ ε θ. Χιλιάδες πιστών κάθε έτος την επισκέπτονται, για να προσκυνήσουν τον ιερό λίθο. Είναι μετεωρόλιθος και λέγεται Κ α α β ά ς. Πηγαίνουν άκόμη και στην Μ ε δ ί ν α, όπου προσκυνούν τον τάφο του Μ ω ά μ ε θ. Οι ιερές αυτές πόλεις των μωαμεθανών συγκοινωνούν σιδηροδρομικώς με την Δαμασκό και τον λιμένα Τ ζ έ δ α. 'Η Μ α σ κ ά τ η (25 χιλ.) είναι έμπορικός λιμένας για τά προϊόντα (βαμπάκι, ζαχαροκάλαμο, διάφορα όπωρικά κ. ά.) τής ήγεμονίας 'Ομάν. 'Η Σ α ν ά (20 χιλ.) είναι πρωτεύουσα του Σουλτάνου τής 'Υ ε μ έ ν η ς (=Ευδαίμονος 'Αραβίας). Τά χωριά έδω είναι τριγυρισμένα από άμπέλια, πορτοκαλιές, φοινικίες. Στίς πλαγιές των βουνών είναι φυτείες του καλύτερου καφέ του κόσμου. Πουλιέται από τους λιμένας τής Μ ό κ α ς (εύωδιαστός καφές Μόκκας) και Χ ο δ έ ι δ α ς. Τό 'Α ν τ ε ν (50 χιλ.) με την περιοχή του είναι προτεκτοράτο των 'Αγγλων. 'Εχει φρούριο για την ασφάλεια των στενών.

Κάτοικοι (8.000.000). Οι 'Αραβες είναι τής λευκής φυλής, αλλά κάπως μελαψοί. Είναι Μωαμεθανοί και άρχαίος λαός. Από την εποχή του Μωάμεθ κυρίευσαν και κράτησαν στην ύποταγή τους, 800 περίπου έτη, πολλές χώρες.

(Συρία, Μεσοποταμία, Περσία, Αίγυπτο, Βόρειο Ἀφρική, Ἰσπανία). Εἶχαν σοφούς (άστρονόμους, γιατρούς κλπ.). Εἶναι χώρα ἀρχαίου πολιτισμοῦ.

Πῶς ζοῦν. Ὅπου πέφτουν βροχές, ὅπου εἶναι νερό, στὶς ὁάσεις, ἔχουν τοὺς κήπους καὶ τὰ χτήματά τους. Χτίζουν τὰ μικρά τους σπιτία μὲ πλῖθες. Ψωμί, χοντροκομμένο σιτάρι μὲ βούτυρο, χουρμάδες, λαχανικά καὶ ὄσπρια, εἶναι ἡ τροφή τῶν περισσοτέρων. Εἶναι ὀλιγαρκεῖς. Ἡ καμήλα δίνει στὸν Ἀραβὰ τὸ γάλα της, τὸ κρέας της, τὸ δέρμα της. Μὲ τὸ μαλλὶ της φτιάχνουν κουβέρτες καὶ σκηνές.

Οἱ Ἀραβες μαθητὲς διαβάζουν καθημερινῶς στίχους τοῦ Κορανίου τους. Ὁ Βεδουίνος (κτηνοτρόφος) Ἀραβας ἔχει γιὰ μεταφορικό μέσο τὴν καμήλα. Μὰ αὐτὴ ταξιδεύει διαρκῶς στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας τοῦ ἀπὸ βοσκῆ σὲ βοσκῆ. Γι' αὐτὸ ἡ καμήλα λέγεται «πλοῖο τῆς ἐρήμου». Βεδουῖνοι εἶναι οἱ περισσότεροι Ἀραβες. Εἶναι ἀνδρεῖοι πολεμιστὲς καὶ κατοικοῦν σὲ σκηνές. Οἱ ἀρχηγοὶ τους λέγονται Σείχες.

Μεσοποταμία ἢ Ἰράκ

(Ἐμιράτο = βασιλεῖο)

Θέση. Τὸ Ἰράκ συνορεύει στὸν Β. μὲ τὴν Μικρὰ Ἀσίαν, στὸν Ν. μὲ



Στὴν Μεσοποταμία καὶ σὲ ἄλλες χώρες τῆς Ἀσίας περνοῦν τοὺς μεγάλους ποταμούς μὲ τέτοιες σχεδιές.

τὴν Ἀραβίαν, στὴν Α. μὲ τὴν Περσίαν καὶ στὴν Δ. μὲ τὴ Συρίαν. **Ἐδαφος.** Εἶναι μιὰ ἀπέραντη πεδιάδα μεταξύ δύο ποταμῶν. Γι' αὐτὸ

λέγεται καὶ Μεσοποταμία. Κλείνεται γύρω ἀπὸ τὶς ὀροσειρὲς τοῦ Κουρδιστάν.

Κλίμα. Ἐχει ἡπειρωτικό μὲ ἀφόρητη ζέστη καὶ ὑπερβολικὸ κρύο. Βρέχει μόνον 15 ἡμέρες τὸ ἔτος.

Ποταμοί. Ὁ Τίγρης καὶ ὁ Εὐφράτης πηγάζουν ἀπὸ τὸ Ἀράρτ τῆς Ἀρμενίας. Εἶναι μεγάλοι. Λιπαίνουν καὶ ποτίζουν μὲ διώρυγες καὶ φράγματα τὴν πεδινὴ χώρα. Τὴν κάνουν ἐξαιρετικὰ εὐφορη. Χωρὶς αὐτοὺς θὰ ἦταν μιὰ ἔρημος. Προϊόντα τῆς Μεσοποταμίας εἶναι πολλὰ σιτάρια, χουρμάδες, μαλιά, σφάγια, δέρματα, πετρέλαιο, ρύζι, βαμπάκι, μπανάνες, λεμόνια, πορτοκάλια.

Κάτοικοι (3.300.000) εἶναι Μωαμεθανοὶ Ἀραβες, γεωργοὶ καὶ νομάδες, καὶ 50 περίπου χιλιάδες Ἑβραῖοι.

Πόλεις. Ἡ Βαγδάτη (200.000) εἶναι τὸ «διαμάντι» τῆς Μεσοποταμίας», ἐμπορικὴ, βιομηχανικὴ πόλη καὶ πρωτεύουσα. Συγκοινωνεῖ σιδηροδρομικῶς μὲ τὴν Συρίαν, Κωνσταντινούπολη καὶ Ἰνδίες. Στὴν Βαγδάτη κατοικοῦν Ἑλληνες, ποὺ ἔχουν σχολεῖο καὶ ἐκκλησίαν. Ἡ Μοσούλη (100 χιλ.) ἄλλοτε φημιζόταν γιὰ τὰ λεπτὰ τῆς ὑφάσματα (μουσελίνας) καὶ σήμερα γιὰ τὶς πλούσιες πετρελαιοπηγές της. Ἡ Μπάστρα (50 χιλ.) εἶναι λιμένας στὸν Τίγρη ποταμό.

Ἱστορία. Στὴν Μεσοποταμίαν κατοικοῦσαν οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ Βαβυλώνιοι καὶ εἶναι χώρα ἀρχαίου πολιτισμοῦ.

Ὑπερκαυκασία

Θέση. Ἡ Καυκασία ἀνήκει στὴν Ρωσία. Βρίσκεται ἀνάμεσα Εὐξείνου πόντου καὶ Κασπίας, Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας καὶ Ἀρμενίας.

Ἔδαφος. Ὁ Καύκασος μὲ τὰ αἰώνια χιόνια (κορυφὴ Ἐλμπρούς, 5.600 μ.) χωρίζει τὴν Καυκασίαν σὲ δύο περιοχές. Ἡ βόρειος Καυκασία λέγεται καὶ Προκαυκασία. Ἡ νότιος Καυκασία λέγεται καὶ Ὑπερκαυκασία. Ἡ Προκαυκασία εἶναι πεδινὴ μὲ λοφοσειρές. Ἡ Ὑπερκαυκασία ἔχει στὴν δύση τὴν μικρὴν πεδιάδα τῆς Γεωργίας καὶ στὴν ἀνατολὴ τὴν μεγάλην τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν.

Κλίμα. Ἡ Καυκασία ἔχει ἡπειρωτικό. Ὁ Καύκασος προστατεύει ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς ἀνέμους τοῦ βορρᾶ τὴν Ὑπερκαυκασίαν. Γι' αὐτὸ τὸ κλίμα της ἔρχεται μαλακὸ καὶ γλυκὸ. Τὰ δυτικὰ μέρη τοῦ Καύκασου καὶ τῆς Ὑπερκαυκασίας δέχονται ἀπὸ τὸν Εὐξείνου πόντον ἀφθονες βροχές.

Ποταμοί. Οἱ μεγαλύτεροι τῆς Ὑπερκαυκασίας εἶναι δύο: Ὁ Κύρος ποτίζει τὴν μεγάλην πεδιάδα καὶ χύνεται στὴν Κασπία θάλασσα. Ὁ Φάσις ποτίζει τὴν μικρὴν πεδιάδα καὶ χύνεται στὸν Εὐξείνου πόντον.

Φυτά. Ὁ Καύκασος ἔχει ὥραϊα δάση ἀπὸ ὀξείας καὶ δρυῖς, μουριές, καστανιές, καρυδιές καὶ φυτεῖς καπνοῦ, βαμπακιοῦ, τσαγιοῦ, ποὺ κάνουν ὀλοπράσινην τὴν δυτικὴν Ὑπερκαυκασίαν. Ἐδῶ τὸ ἀμπελόκλημα εἶναι αὐτοφνὲς καὶ φθάνει ἀναρ-

ριχώμενο τις κορυφές τῶν δένδρων. Ἡ Ἀνατολική Ὑπερκαυκασία, σὸ μέρος τῆς Κασπίας, εἶναι μιὰ ἀλμυρὴ στέππα.

Ζῶα. Βίσωνες, ζαρκάδια, ἀγριόγιδα ζοῦν ἀκόμη στὰ δάση τοῦ Καυκάσου. Ἀντιλόπες καὶ ἄλλα ἀγρίμια ζοῦν στὶς στέππες Ἐκεῖ βόσκουν πολλὰ γιδοπρόβατα, βόδια καὶ καμήλες. Ἡ δυτικὴ Ὑπερκαυκασία εἶναι ἡ πατρίδα τοῦ φασιανοῦ.

Κάτοικοι (7.000.000). Ἀνήκουν σὲ διαφόρους λαούς. Εἶναι Τσερκέζοι, Ρῶσοι, Τάταροι, Πέρσες, Ἀρμένιοι, Ἕλληνες καὶ ἄλλοι. Στὴ χώρα τοῦ Καυκάσου μιλοῦνται περισσότερες ἀπὸ 35 γλῶσσες. Ἀπὸ τὴν Καυκασία ἦλθαν στὴν Ἑλλάδα πολλοὶ Ἕλληνες ὡς πρόσφυγες.

Πόλεις. Ἡ Τιφλίδα (400 χιλ.) εἶναι πρωτεύουσα τῆς κομμουνιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Γεωργίας. ἔχει ἐμπορικὸ λιμένα τὸ Βατούμ στὸν Εὐξεινο πόντο. Τὸ Βακού (450 χιλ.). Εἶναι πρωτεύουσα τῆς κομμουνιστικῆς Δημοκρατίας τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν καὶ ἔχει πλούσιες πετρελαιοπηγές. Μὲ σωλῆνες τὰ πετρέλαια διοχετεύονται στὸ Βατούμ. Ἀπὸ ἐκεῖ μεταφέρονται μὲ πλοῖα σὲ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου.

Τὸ ὄροπέδιο τοῦ Ἰράν

Τὸ ὄροπέδιο τοῦ Ἰράν εἶναι 1300 μ. περίπου ψηλό. Τὸ περικλείουν τὰ πανύψηλα βουνὰ Ἐλβούς (κορυφὴ Δεμαβέντο, 5760 μ.), Ἰνδοκοῦχο καὶ Σουλεϊμάν. Τὸ κλίμα τοῦ εἶναι ἡπειρωτικὸ μὲ λίγες βροχές. Στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἔχει εὐφορες πεδιάδες, ὁάσεις, στέππες καὶ ἐρήμους.

1. **ΠΕΡΣΙΑ.** Ἡ χώρα αὕτὴ κατέχει τὸ δυτικὸ μέρος τοῦ ὄροπεδίου. Οἱ Πέρσες εἶναι 14 ἑκατομ., Μωαμεθανοί, καὶ πολὺ φιλόξενοι. Παράγουν πολλὰ κτηνοτροφικά, σιτηρὰ, ἔξοχο τουμπεκί, ἄφθονο πετρέλαιο καὶ ὀρυκτὸ ἄλατι. Τὰ μεταξωτά τους, τὰ χαλιά τους σὲ ἀνατολίτικα ὠραῖα σχέδια, τὰ χρυσαφικά τους καὶ τὰ ἄνθη τους εἶναι περίφημα.

Πρωτεύουσα τῆς Περσίας εἶναι ἡ Τεχεράνη (200 χιλ.) Πολλὰ θαυμάσια παλάτια μὲ παραμυθινοὺς κήπους καὶ θησαυροὺς ἀποτελοῦν τὸ Ἀκρ. Ἐκεῖ μένει ὁ Σάχης (=βασιλεὺς) τῆς Περσίας μὲ τοὺς συγγενεῖς του. Στὴν Τεχεράνη συναντῶνται αὐτοκίνητα, καραβάνια καὶ ἀεροπλάνα, ποὺ κάνουν τὴ δύσκολη συγκοινωνία τῆς χώρας. Τὸ Ἰσπαχάν εἶναι ἡ παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Περσίας. Γέφυρες, παλάτια, τζαμιά καὶ ἄλλα τὴ στολίζουν. Εἶναι λαμπρὰ ἔργα περασμένων χρόνων καὶ δοξασμένων ἐποχῶν. Ἡ Σιράζ (30 χιλ.) εἶναι μέσα σὲ κήπους γεμάτους τριανταφυλλίες καὶ ἔχει ὁλόγυρα ἀμπέλια. Τὸ Ἀβουσέρ, στὸν Περσικὸ κόλπο, εἶναι τὸ σπουδαιότερο λιμάνι τῆς Περσίας.

Ἱστορία. Οἱ Πέρσες εἶναι ἀπόγονοι τῶν Περσῶν τῆς ἀρχαίας ἱστορίας. Ἀπὸ τὴν Περσία ἦρθαν στὴν Παλαιστίνη οἱ τρεῖς Μάγοι μὲ τὰ δῶρα.

2. **ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ** (8.000.000). Οἱ Ἀφγανοὶ εἶναι Μωαμεθανοί. Βόσκουν κοπάδια πρόβατα καὶ γίδια. Στὴν Κσβούλ μένει ὁ Ἐμίρης τους. Ἀπὸ

τὴν πόλιν Κανδαχάρη περνοῦν καραβάνια γιὰ τὴν Κεντρικὴ Ἀσίαν. Τὸ Ἀφγανιστάν ἔχει κοιτάσματα πετρελαίου καὶ χρυσαφιῶ.

3. **ΒΕΛΟΥΧΙΣΤΑΝ.** Ἔχει 800.000 κατοίκους. Εἶναι Μωαμεθανοί, βοσκοὶ προβάτων καὶ γιδιῶν. Οἱ ἀρχηγοὶ τοὺς ὑπακούουν στὸν Ἐμίρη τῆς Κελάς. Ἐδῶ εἶναι ἡ ἔρημος Γεδρωσία, ποὺ πέρασε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος.

Ρωσικὸ Τουρκεστάν ἢ Τουράν

Θέση. Εἶναι ἀνάμεσα Σιβηρίας, Κασπίας θάλασσας καὶ Ἀνατολικοῦ Τουρκεστάν.

Ἔδαφος. Εἶναι μιὰ μεγάλη πεδιάδα ἀπὸ στέππες, ἐρήμους καὶ καλλιεργήσιμο τόπο. Τὴν ζώνουν πανύψηλα βουνά. Ἔχει ἡπειρωτικὸ κλίμα μὲ λίγες



Θέρισμα σταριοῦ στὸ Ρωσικὸ Τουρκεστάν.

βροχές. Ποταμούς τὸν Ἀμού-Ντάρια (Ὡξος) καὶ τὸν Σὺρ-Ντάρια (Ἰαξάρτη) καὶ λίμνες τὴν Κασπία καὶ τὴν Ἀράλη.

Οἱ κάτοικοι (5.000.000) εἶναι Κιργίσιοι καὶ Τουρκομάνοι, ποὺ κατάγονται ἀπὸ τοὺς Μογγόλους. Εἶναι νομάδες καὶ ζοῦν ἀπὸ τὴν κτηνοτροφία. Καλλιεργοῦν σιτηρά, ὀπωροφόρα δένδρα καὶ πολὺ βαμπάκι.

Πόλεις. Ἡ Τασκένδη (300 χιλ.) εἶναι τὸ κέντρο τοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας καὶ σιδηρόδρομος τὴν ἐνώνει μὲ τὴν εὐρωπαϊκὴ Ρωσία. Τὰ ἄλογά της καὶ ὑφάσματά της εἶναι ὀνομαστά. Ἡ Σαμαρκάνδη (100 χιλ.) ἦταν ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλιᾶ τῶν Μογγόλων Ταμερλάνου.

Γενικὲς ἐργασίες, γιὰ τὶς χώρες τῆς Δυτικῆς Ἀσίας : 1) Ποῖο εἶναι τὸ ψηλότερο βουνό, ἡ μεγαλύτερη πεδιάδα καὶ λίμνη τους, ὁ μακρύτερος ποταμός, ἡ πολυπληθέστερη πόλις τους;

2) Ποία από τις χώρες της είναι περισσότερο προωδευμένη στη γεωργία, στη βιομηχανία, στο εμπόριο, στη συγκοινωνία, με μιὰ λέξη στον πολιτισμό; Γιατί προώδευσε;

3) Πόση έκταση και πληθυσμό έχουν όλες μαζί οι χώρες της;

4) Έπισκεφθήτε με την φαντασία σας τὰ σπουδαιότερα ιστορικά και αξιοθέατα μέρη τους.

5) Κάμετε χάρτη τῆς φυσικῆς αὐτῆς περιοχῆς (γεωφυσικὸ ἢ προϊόντων ἢ συγκοινωνίας).

2. ΝΟΤΙΟΣ ΑΣΙΑ (ἡ Χώρα τῶν μουσσώνων)

Ἰνδίες

Θέση. Οἱ Ἰνδίες εἶναι μία μεγάλη χερσόνησος. Στὸν Β. ἐνώνεται μετὰ τὸ Βεουχιστάν, τὸ Ἀφγανιστάν, τὸ Ἀνατολικὸ Τουρκεστάν, τὸ Θιβέτ καὶ τὴν Βιρμανία. Στὸν Ν. τὴν βρέχει ἀπὸ τρία μέρη ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς.

Ἔδαφος. Στὸν βορρᾶ ὑψώνονται οἱ πανύψηλες ὄροσειρές Ἰμαλάϊα, Καρακορούμ, Ἰνδοκοῦχο. Οἱ μεγάλες καὶ εὐφορες πεδιάδες τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Γάγγη τελειώνουν στὸ ὄροπέδιο Δεκάν, μετὰ τὸ ἀκρωτήριό Κομρίνο.

Κλίμα. Στὸν βορρᾶ εἶναι ἡπειρωτικό, ἐνῶ στὸν νότο θερμὸ, ὑγρὸ καὶ βροχερὸ ἀπὸ τοὺς μουσσῶνες.

Ποταμοί. Μεγαλύτεροι εἶναι ὁ Ἰνδός, ὁ Γάγγης μετὰ τὸν παραπόταμό του Βραχμαπούτρα. Πηγάζουν μετὰ τοὺς πολλοὺς παραποτάμους τοὺς ἀπὸ τὰ Ἰμαλάια. Ποτίζουν καὶ λιπαίνουν μετὰ τὶς πλημμύρες τοὺς τὴν μεγάλη πεδιάδα τῶν Ἰνδιῶν. Στὶς ἐκβολὰς τοὺς σχηματίζουν τεράστια δέλτα.

Φυτά. Τὰ Ἰμαλάια χαμηλὰ ἔχουν δάση θερμῶν χωρῶν (φοίνικες, μπαμποῦ, φτέρες). Ὑψηλότερα ἔχουν δάση εὐκράτων χωρῶν (δρυς καστανιές, δάφνες, πλατύφυλλα κωνοφόρα). Πιο ψηλότερα ὡς 5.000 μ. εἶναι λειμῶνες. Ἡ μεγάλη καταπράσινη πεδιάδα τοῦ Γάγγη μετὰ τὸ δέλτα τοῦ εἶναι ὁ σιτοβολῶνας τῶν Ἰνδιῶν. Σὲ αὐτὴ τὸ ρύζι θερίζεται 4 φορές τὸν χρόνο. Στὴν πεδιάδα τοῦ Ἰνδοῦ καλλιεργεῖται σιτάρι, βαμπάκι καὶ ζαχαροκάλαμο. Τὰ ὑψώματα τοῦ ὄροπεδίου τοῦ



Ἕνας Ἰνδὸς σαγηνεύει καὶ ἡμερώνει τὰ φίδια μετὰ τὴν μουσική.

Δεκὰν σκεπάζονται ἀπὸ δάση πολύτιμης ξυλείας (σαντάλ, τέκ). Τὸ περισσότερο μέρος στὸ ἐσωτερικὸ τῶν Ἰνδιῶν εἶναι στέππες καὶ σαβάννες μὲ χόρτα καὶ ἀραιὰ δένδρα. Τὸ ὑπόλοιπο καλλιεργεῖται καὶ βγάζει πολὺ βαμπάκι.

Τὸ νησί Κεϋλάνη σκεπάζεται ἀπὸ φυτεῖς δένδρων καουτσούκ καὶ ἀρωματικῶν (κινάμωμο κλπ.) καφέ, τσαγιού. Εἶναι πολὺ εὐφορο μέρος. Σωστός παράδεισος! Κοντὰ στὴν Κεϋλάνη ψαρεύονται στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας τὰ περισσότερα μαργαριτοφόρα κοχύλια τοῦ κόσμου.

Ζῶα. Στὰ παρθένα δάση ζοῦν πίθηκοι, ἐλέφαντες, παγῶνια καὶ λογῆς λογιῶν πολυχρώμα πουλιά. Στους πυκνοὺς καλαμῶνες τῶν ποταμῶν Γάγγη καὶ Βραχμαπούτρα ζοῦν φαρμακερὰ φίδια, τρομερὰ ἔντομα καὶ φοβερὰ θηρία (τίγρεις, πάνθηρες κλπ.). Στὶς κοιλάδες καὶ πεδιάδες τρέφονται πάρα πολλὰ βουβάλια, ποὺ εἶναι γιὰ ὄργωμα. Τρέφονται ἀκόμη γιδοπρόβατα καὶ ἄλογα. Φημισμένες εἶναι οἱ γίδες τοῦ Κασμίρ γιὰ τὸ λεπτότατο καὶ μακρὺ μαλλί τους.

Βιομηχανία. Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἰνδικῆς γῆς βγάζουν ἄφθονο γαιάνθρακα, μαγγάνιο, μολύβι καὶ λίγο σίδηρο. Γι' αὐτὸ οἱ Ἰνδῖες ἔχουν πολλὰ καὶ μεγάλα ἐργοστάσια βαμβακουργίας, γιούτας (νεῦρα φυτοῦ, ποὺ φτιάχνουν σακκιά), ζάχαρης, χαρτικῶν, ἐργαλείων κ.ἄ. Τὰ περισσότερα ἔχει ἡ Κ α λ κ ο ὑ τ α (1.200.000).

Συγκοινωνία. Στὰ ὁρεῖνά γίνεται μὲ караβάνια. Σιδηρόδρομοι (67 χιλιόμετρα) μεταφέρουν ἐμπορεύματα καὶ ἐπιβάτες. Ἰστιοφόρα στοὺς πλωτοὺς ποταμούς μὲ τοὺς μουσῶνες ταξιδεύουν τὸ θέρος στὶς βόρειες ἐπαρχίες καὶ τὸ χειμῶνα στὶς νότιες. Ὁ μεγαλύτερος ἐμπορικὸς λιμένας τῶν Ἰνδιῶν εἶναι ἡ Β ο μ β ἄ η (1.175.000) καὶ τὸ Κ ο λ ὀ μ π ο στὴν Κεϋλάνη.

Οἱ Ἰνδοὶ (370.000.000) συγγενεύουν μὲ τοὺς Εὐρωπαίους καὶ τοὺς Πέρσες. Χωρίζονται σὲ πολλὲς φυλὲς καὶ μιλοῦν διάφορες γλώσσες. Οἱ περισσότεροι πιστεύουν στὸν Βράχμαν καὶ στὸν Βούδδα. Γιὰ νὰ καθαριστοῦν ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες τους λούζονται στὸν Γάγγη. Στὰ δικαστήρια ὀρκίζονται στὰ θεῖκά του νερά. Ἡ Μ π ε ν α ρ ἔ ς (210 χιλ.) μὲ τὸ χρυσὸ ναὸ εἶναι ἡ «ἱερὴ πόλη» τῶν Βουδδιστῶν καὶ Βραχμανιστῶν. Δὲν τρώγουν κρέας. Ἡ ἀγελάδα γι' αὐτοὺς εἶναι ἱερὸ ζῶο. Ἀρκετοὶ Ἰνδοὶ εἶναι Μωαμεθανοὶ καὶ γιὰ θρησκευτικὸ τους κέντρο ἔχουν τὴν Ἀ λ λ α χ α μ π ἄ δ (=πόλη τοῦ Θεοῦ). Λίγοι εἶναι χριστιανοί.

Ἀπὸ τὸ 1858 οἱ Ἰνδοὶ εἶχαν Ἀγγλο διοικητὴ, ἀντὶ βασιλέα. Γι' αὐτὸ ὅλοι τους τὸν Γ κ ἄ ν τ ι τὸν ὀνομάζουν Μαχάτμα, δηλαδὴ διδάσκαλο, μεγάλη ψυχὴ. Τὸν θεωροῦν ἅγιο, διότι αὐτὸς ἐγίνε πατέρας τῆς ἐλευθερίας τους. Τὸ 1947 χωρίσθηκαν σὲ δύο ἀνεξάρτητα κράτη. Οἱ Βραχμανισταὶ καὶ Βουδδισταὶ ἔκαμαν τὸ Ἰ ν δ ο σ τ ἄ ν μὲ πρωτεύουσα τὸ Ν έ ο Δ ε λ χ ι καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ τὸ Πα κ ι σ τ ἄ ν μὲ πρωτεύουσα τὸ Κ α ρ ἄ τ σ ι. Τὸ Κ ρ ἄ τ ο ς τ ῆ ς Κ ε ὕ λ ἄ ν η ς ἔχει 4.500.000 κατοίκους καὶ πρωτεύουσα τὴν πόλη Κ ο λ ὀ μ π ο (200 χιλ.). Καὶ τὰ τρία Ἰνδικὰ κράτη εἶναι μέλη τῆς Βρεττανικῆς Κοινοπολιτείας.

Πολιτισμός. Στὴν ἀρχαία ἐποχὴ οἱ Ἰνδῖες ἦταν γιὰ ὅλον τὸν κόσμον χώρα θαυμαστή. Εἶχαν μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, λαμπρὰ ἀγάλματα καὶ θαυμάσια κομφοτεχνήματα, κεντήματα, ὑφάσματα καὶ σκευή.

Στις 'Ινδίες ό Θεός Βράχμαν ώρισε τόν παιδί νά ακολουθή ύποχρεωτικά τόν έπάγγελμα τού πατέρα: Άντιθέτως ό Βούδδας (=Σωτήρας) δίδαξε τούς ανθρώπους νά είναι ίσοι καί άγαπημένοι καί τά έργα τους νά είναι καλά καί ώφέλιμα. Οί 'Ινδίες είναι χώρα άρχαίου πολιτισμού.

Ίνδοκίνα

Θέση. Η Ίνδοκίνα είναι μία χερσόνησος. Στόν Β. ένώνεται μέ τίς 'Ινδίες, τόν Θιβέτ καί τήν Κίνα. Τήν βρέχουν ή Σινική καί ή Βεγγαλική θάλασσα. Αυτές σχηματίζουν τίς χερσονήσους τής Μαλάκκας μέ τόν άκρωτήριο Ρωμάνια, τής Κοχιγκίνας μέ τόν άκρωτήριο Καμπόνδν καί τόν κόλπο τού Σιάμ.

Έδαφος. Η Ίνδοκίνα είναι όρεινή. Στα πεδινά της όμως μέρη μεγάλοι ποταμοί αφήνουν πολλά θρεφτικά χώματα γιά τά φυτά. Γι' αυτό είναι καί από τίς εύφορώτερες χώρες τής γής. Οί πλωτοί ποταμοί Ίρβαδης, Σαλουήν, Μεκόνγκ ποτίζουν τίς μεγαλύτερες πεδιάδες της καί τελειώνουν σέ δέλτα.

Κλίμα. Τά βόρεια ψηλά μέρη τής χερσονήσου έχουν χειμώνα ψυχρό μέ χιόνια. Στα νότια, στην χερσόνησο τής Μαλάκκας, τόν κλίμα είναι θερμότερο, μέ βροχές όλο τόν χρόνο.

Βλάστηση. Στα νότια μέρη, πού δέχονται πολλές βροχές, είναι πλούσια θερμών χωρών πυκνά δάση. Στα μέρη τού βορρά, πού λιγοστεύουν οί βροχές, είναι σαβάννες καί στέππες.

Ζώα. Στα δάση τής Ίνδοκίνας ζούν πίθηκοι, τίγρεις, λέοντες κ.ά. Ό έλέφαντας είναι ήμερωμένος καί τόν χρησιμοποιούν στίς δουλειές τους σάν άλογο. Τρέφονται βόδια, βουβάλια καί πλήθος από γίδια καί πρόβατα. Στους ποταμούς καί τά παράλια ψαρεύονται άφθονα ψάρια. Τρέφουν άκόμη πολλά κουκούλια.

Κάτοικοι (48.000.000). Οί Ίνδοκινέζοι είναι από Ίνδους καί Κινέζους, δηλαδή μιγάδες. Οί Μαλαϊοι, πού κατοικούν στην χερσόνησο τής Μαλάκκας, είναι μιγάδες από κιτρίνους καί μαύρους. Οί περισσότεροι είναι Βουδδιστά καί οί άλλοι Χριστιανοί. Πολλοί άκόμη στά μεσόγεια μέρη είναι άγριοι καί λατρεύουν είδωλα.

Πολιτική κατάσταση. Από τίς χώρες τής Ίνδοκίνας ή Βιρμανία ήταν Άγγλική άποικία, όπως καί οί Ίνδίες. Έπειτα όμως από τόν πόλεμο έγινε Δημοκρατία, μέλος τής Βρετανικής Κοινοπολιτείας. Έχει 13.000.000 κατοίκους καί πρωτεύουσα τήν Ρανγκούν (400 χιλ.). Τά προϊόντα της είναι πετρέλαιο, κασίτερος, ξυλεία γιά πλοία (τικόξυλο), έλαστικό, ρύζι. Ό σπουδαιότερος λιμένας της είναι ή Σιγγαπούρη (450 χιλ.). Είναι καί ναυτική βάση τών Άγγλων, διότι είναι τόν κλειδί τού Ειρηνικού ώκεανού.

Τόν **ΣΙΑΜ** είναι βασιλείο. Έχει 13.000.000 κατοίκους, μέ πρωτεύουσα τήν Βανγκόγκ (600 χιλ.) καί κυριώτερα προϊόντα ξυλεία καί κασίτερο.

Ί. Χριστοδουλοπούλου, Γεωγραφία Ε'

Ἡ **ΓΑΛΛΙΚΗ ΙΝΔΟΚΙΝΑ** με 32.000.000 κατοίκους ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ Τογκίνο, τὸ Ἀνάμ καὶ τὴν Κοχιγκίνα, με πρωτεύουσα τὸν μεγάλο λιμένα Σαϊγκὸν (120 χιλ.). Τελευταῖα ἐγιναν σὲ αὐτὴ δύο βασιλεία. Παράγει πολὺ ρύζι, ἀραποσίτι, τσάι, ζαχαροκάλαμο, μετὰξι. Ἔχει ἄφθονα ψάρια.

Ἰνδικὰ ἢ Μαλαϊκὰ νησιά

Θέση. Τὰ Ἰνδικὰ ἢ Μαλαϊκὰ νησιά εἶναι στὰ νότια τῆς Ἀσίας, κοντὰ στὸν Ἰσημερινό. Εἶναι 100 περίπου. Τὰ μεγαλύτερα εἶναι ἡ Σουμάτρα, ἡ Βόρ-



Φύτεα κοκοφοινίκων εἰς Σουμάτραν.

νεο, ἡ Ἰάβα, ἡ Τιμόρ, ἡ Κελέβη καὶ τὰ νησιά Φιλιππίνες καὶ Μολοῦκκες. Εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀρχιπέλαγος τοῦ κόσμου.

Ἔδαφος. Παθαίνουν συχνὰ ἀπὸ σεισμούς καὶ ἔχουν ἡφαίστεια. Ἡ Ἰάβα ἔχει 100 σβηστὰ καὶ 25 ἐνεργά. Ἡ τριμμένη λάβα τῶν ἡφαιστειῶν τὰ κάνει εὐφορα.

Φυτὰ - ζῶα. Τὰ Ἰνδικὰ νησιά ἔχουν κλίμα θερμὸ με ἄφθονες βροχὲς ὅλο τὸ ἔτος, δηλαδὴ ἰσημερινό. Στὰ παρθένα τοὺς δάση, ποὺ σκεπάζουν καὶ τὶς κορυφὰς τῶν βουνῶν, ζοῦν ἐλέφαντες, ἀγριοβούβαλα, ἐλάφια, τίγρεις καὶ προϊστορικοὶ ἀκόμη δράκοντες μήκους 7 μέτρων. Τὰ περισσότερα φυτὰ θερμῶν χωρῶν καλλιεργοῦνται στὴν Ἰάβα. Γι' αὐτὸ λέγεται «κῆπος τῆς Ἀνατολῆς» καὶ εἶναι πυκνότερα κατοικημένα ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα νησιά. Οἱ Μολοῦκκες ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀρωματικά φυτὰ (γαρύφαλο, κανέλα κλπ.) ποὺ ἔχουν, λέγονται «νησιά τῶν ἀρωμάτων».

Προϊόντα. Παράγουν ζάχαρη, καφέ, φοινικόλαδο, ρύζι, καπνὸ, μπαχαρικά, ἀρώματα, ἐλαστικὸ, πετρέλαιο, ψευδάργυρο, ψάρια.

Κάτοικοι. Οἱ περισσότεροι εἶναι Μαλαῖοι, ποὺ συγγενεύουν με τοὺς Μογγόλους. Ἀρκετοὶ εἶναι Χριστιανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Μωαμεθανοί. Στὰ ἔσω-

τερικά τῶν νησιῶν ζοῦν οἱ Νιγρητες, πού εἶναι σχεδόν ἄγριοι. Σέ ψηλά μέρη, πού ἔχουν ὑγρεῖνὸ κλίμα, κατοικοῦν καὶ λίγοι Εὐρωπαῖοι.

Πολιτικὴ κατάσταση. Οἱ Φιλιππίνες ἔχουν 13.000.000 κατοίκους καὶ πρωτεύουσα τὴ Μανίλλα. Τὶς εἶχαν οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς ἀποικία. Ἐπειτα ὅμως ἀπὸ τὸν πόλεμο τὶς ἀνεγνώρισαν ὡς ἐλεύθερο κράτος (Δημοκρατία). Ἡ Ἀγγλία κατέχει ἓνα μέρος τῆς Βόρνεο καὶ ἡ Πορτογαλία ἓνα μέρος τῆς Τιμόρ. Τὰ ἄλλα 3)4 τῶν Μαλαϊκῶν νησιῶν, μὲ 65 ἑκατομύρια κατοίκους, ἀνήκουν στὴν Ὀλλανδία. Ὀνομάζονται Ὀλλανδικὲς Ἰνδίες. Ἐχουν πρωτεύουσα τὴν Βαταβία (440 χιλ.). Εἶναι οἱ ὠραιότερες καὶ πλουσιώτερες ἀπὸ τὶς ἀποικίες τῶν θερμῶν χωρῶν τῆς γῆς.

Γενικὲς ἐργασίες γιὰ τὶς χώρες τῆς Νοτίου Ἀσίας. Νὰ ἐργασθῇς γι' αὐτές, ὅπως ἐργάσθηκες καὶ γιὰ τὰς χώρες τῆς Δυτικῆς Ἀσίας.

3. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

Κίνα (Δημοκρατία)

Θέση, ἔκταση. Ἡ κυρίως Κίνα μαζί μὲ τὴν Μαντζουρία ἔχει 5.000.000 τετρ. χιλμ. Στὸν Β. συνορεύει μὲ τὴν Σιβηρία, στὴν Δ. μὲ τὸ Θιβέτ, Τουρκεστὰν καὶ Μογγολία. Στὴν Α. βρέχεται ἀπὸ τὴν Κιτρίνη καὶ Σινικὴ θάλασσα.

Ἔδαφος. Ἡ πεδιάδα τῆς Μαντζουρίας, πού τὴν ποτίζει ὁ ποταμὸς Ἀμούρ, καὶ ἡ Σινικὴ πεδιάδα, πού ποτίζεται ἀπὸ τὸν Γιάκ-Τσέ Κιάγκ (=Κυανὸς) καὶ Χοάγκ Χο (=κίτρινος), εἶναι πολὺ εὐφορες. Τὸ βόρειο μέρος τῆς Σινικῆς εἶναι τὸ εὐφορώτερο, μὲ κίτρινο ἀφράτο χῶμα.

Κλίμα. Στὴν Μαντζουρία οἱ μουσσῶνες κάνουν θερμὸ καὶ βροχερὸ τὸ θέρος καὶ πολὺ ψυχρὸ τὸ χειμῶνα. Στὰ βόρεια μέρη τῆς κυρίως Κίνας δὲν φυσοῦν σχεδόν μουσσῶνες. Γι' αὐτὸ τὸ κλίμα τῆς εἶναι ἡπειρωτικὸ μὲ λίγες βροχές. Τὰ νότια ὅμως μέρη τῆς, πού δέχονται θερινοὺς θαλασσινοὺς μουσσῶνες, ἔχουν κλίμα θερμὸ μὲ πολλὰς βροχές, δηλαδὴ τροπικὸ.

Φυτὰ. Δάση σκεπάζουν τὰ βουνά. Σαβάνες, μὲ πολλὰ ἰνδοκάλαμα ἐδῶ καὶ κεῖ καὶ παρθένα δάση εἶναι στὴ νότιο Κίνα. Στὴν βόρειο Κίνα καὶ στὴν Μαντζουρία καλλιεργοῦνται πολλὰ δημητριακὰ καὶ ἰδίως σιτάρι καὶ κεχρί. Στὴν νότιο καλλιεργοῦνται ζαχαροκάλαμο, σοῦρι, ρύζι καὶ βαμπάκι. Σὲ ὅλη τὴν Κίνα ἀπλώνονται ἀπέραντοι μορεῶνες. Τὰ κυριώτερα προϊόντα εἶναι ρύζι καὶ σόγια.

Ζῶα. Στὴν Μαντζουρία τρέφουν πολλὰ πρόβατα, βόδια κ.ἄ. Γενικὰ στὴν Κίνα ἔχουν λίγα ζῶα γιὰ τὶς δουλειές τους (βουβάλια, ἄλογα) καὶ γιὰ τροφὴ πολλὰ πουλερικὰ καὶ λίγους χοίρους. Τρέφουν ἄφθονα μεταξοσκώληκα καὶ ψαρεύουν πάρα πολλὰ ψάρια στὶς ἀκτές, στὶς λίμνες καὶ στὰς ποταμούς. Ἄγρια ζῶα ἔχει τίγρεις, ἀντιλόπες, κροκοδείλους, φασιανούς κλπ.

Βιομηχανία. Τὰ περισσότερα ἐργοστάσια εἶναι στὴν Μαντζουρία, πού ἔχει καὶ πολλὰ μεταλλεῖα χρυσαφιῶ, ἄσμιου, μολυβιῶ, χαλκοῦ, καολίνου

(πορσελάνης) καὶ κοιτάσματα γαιανθράκων. Τὰ ἐργοστάσια τῆς Κίνας εἶναι ὑφασμάτων (μεταξωτῶν κλπ.), τροφίμων καὶ μεταλλουργίας.

Ἐμπόριο. Ἀγοράζει πολλὰ καὶ πουλεῖ λίγα (μετάξι καὶ ἄλλα).

Συγκοινωνία. Δὲν ἔχει ἀρκετὴ ὁδική καὶ σιδηροδρομική. Μεγάλῃ συγκοινωνία ἔχει μὲ τοὺς ποταμούς, τὶς διώρυγες καὶ τὴν θάλασσα. Οἱ μεγάλες πόλεις συγκοινωνοῦν καὶ μὲ ἀεροπλάνο.

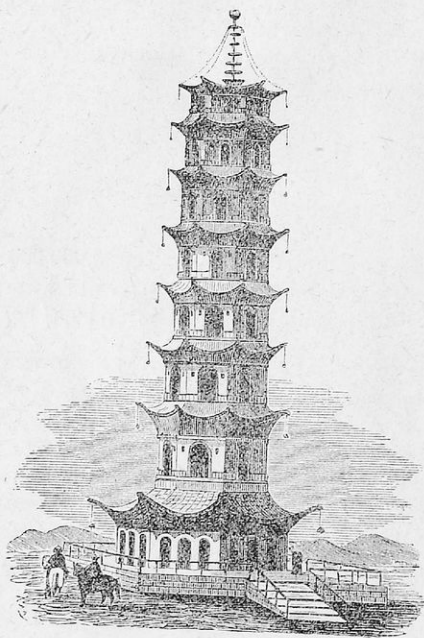
Πόλεις. Τὸ Πεκίνο (1.500.000) παλαιὰ ἦταν πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Κίνας. Τὸ Νανκὶν (1 ἑκατομ.) εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς σημερινῆς Σινικῆς Δημοκρατίας.

Ἡ Σαγκάη (3 ἑκατ.) ἔχει μεγάλο ἐμπόριο μὲ τοὺς ξένους. Ἡ Καντὼν (850 χιλ.) εἶναι ἡ ἐμπορικωτάτη πόλις τῆς Ν. Κίνας. Τὸ Χόγκ-Κόγκ εἶναι νησάκι ποῦ ἀνήκει στοὺς Ἀγγλους. Στὶς πόλεις αὐτὲς βρίσκονται πολλοὶ Ἕλληνες. Ἑλληνικὴ κοινότητα καὶ σχολεῖο μόνο στὴν Σαγκάη εἶναι.

Πρωτεύουσα τῆς Μαντζουρίας εἶναι τὸ Μοῦκδεν (400 χιλ.) καὶ ἐπίνειο τὸ Ντάϊρεν. Ἡ βόρειος ἄκρη τῆς μαζί μὲ τὸν λιμένα Βλαδιβοστόκ (100 χιλ.) κατέχεται ἀπὸ τὴν Ρωσία.

Κάτοικοι (454.000.000). Οἱ Κινέζοι εἶναι πανάρχαιος λαός. Ἀνήκουν στὴν κιτρίνη φυλὴ. Ἔχουν μέτριο ἀνάστημα, πρόσωπο πλατὺ καὶ κίτρινο, μὲ λοξὰ μάτια. Τὰ κατάμαυρα μαλλιά τους τὰ πλέκουν κοτσίδα. Οἱ νότιοι Κινέζοι εἶναι μελαφότεροι καὶ ζωηρότεροι ἀπὸ τοὺς βορείους.

Λατρεύουν τὸν οὐρανὸ καὶ τὶς ψυχὰς τῶν προγόνων τους. Τιμοῦν γι' αὐτὸ πολὺ καὶ σέβονται τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς γέροντες. Ἔχουν στὴν θρησκεία τους πολλὰ ἀπὸ τὸν βουδδισμό καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κομφουκίου. Φοροῦν γαλάζια μεταξωτὰ φορέματα. Εἶναι περίφημοι ὑφάντες καὶ ἀνθοκόμοι καὶ οἱ πιὸ ἀκούραστοι γεωργοὶ τοῦ κόσμου. Εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐργατικὸι ἄνθρωποι. Εἶναι ἀκόμη ὀλιγαρκεῖς. Τρώγουν ρύζι, κεχρί, θαλασσινά. Πίνουν τσαΐ, ποῦ εἶναι τὸ ἔθνικόν τους ποτό. Δὲν ἡσυχάζουν ποτὲ ἀπὸ τὶς ἐπαναστάσεις καὶ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους. Στὴν βόρειο Κίνα ἑκατομμύρια οἰκογένειες ἔχουν λαξεύσει τὰ σπίτια τους στὶς



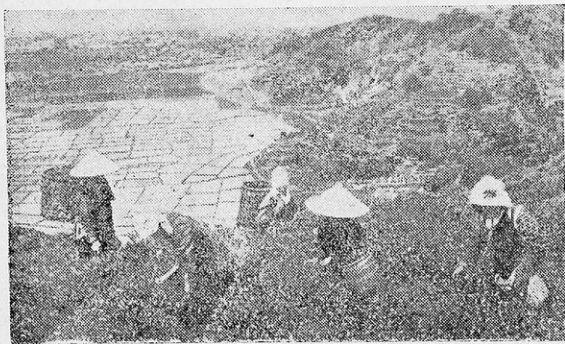
Παγόδα (ναός) τῆς Κίνας.

απότομες πλαγιές τῶν κοιλάδων. Στὴν νότιο Κίνα χιλιάδες βάρκες στοὺς ποταμοὺς καὶ στὰ παράλια χρησιμεύουν γιὰ κατοικίες οἰκογενειῶν. Ὁ πολιτισμὸς τῶν Κινέζων εἶναι πολὺ πανάρχαιος. Αὐτοὶ εὗρηκαν τοὺς ἀριθμοὺς 1, 2, 3 κλπ., τὴ ναυτικὴ πυξίδα, τὸ μπαρούτι, τὴ σινικὴ μελάνη κ.ἄ. Τὸ Σινικὸ Τεῖχος εἶναι τὸ παλαιότερο καὶ σεβαστότερο μνημεῖο τους. Χτίστηκε τὸ 240 π.Χ. Τὸ μῆκος του εἶναι 3.000 χιλιόμετρα. Γι' αὐτὴ τους τὴν ἀρχαία πρόοδο εἶναι πολὺ υπερήφανοι οἱ Κινέζοι.

Ἰαπωνία

Θέση. Τὰ ἰαπωνικὰ νησιά ἀπλώνονται σὲ μεγάλη ἔκταση. Χωρίζονται ἀπὸ τὴν ἥπειρο τῆς Ἀσίας μὲ τὴν Ὀχοτσκιική, τὴν Ἰαπωνικὴ καὶ τὴ Σινικὴ θάλασσα.

Ποιά εἶναι. Χιλιάδες νησιά ἀποτελοῦν τὸ Ἰαπωνικὸ ἀρχιπέλαγος. Τὰ κυριώτερα εἶναι 400 περίπου. Ἡ Ἰσσω, ἡ Νιπόν, ἡ Σινόκ, ἡ Κίου



Καλλιέργεια τσαγιοῦ στὴν Ἰαπωνία.

—Σίου, καὶ ἄλλα. Ἡ μιστὴ Σαχαλίνη ἀνήκει στὴν Ἰαπωνία καὶ ἡ ἄλλη μιστὴ στὴν Ρωσία.

Ἔδαφος. Εἶναι πολὺν ὄρεϊνὰ νησιά μὲ πολλὲς φυσικὲς ὁμορφιὲς καὶ γεμάτα ἡφαίστεια (150 σβηστά καὶ 50 ἐνεργά). Τὸ ψηλότερο βουνὸ μὲ ἡφαίστειο εἶναι τὸ Φουτζιγιάμα (3.750 μ.). Τρομεροὶ σεισμοὶ μὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες θύματα ταραξοῦν συχνὰ τὰ νησιά τῆς Ἰαπωνίας.

Κλίμα. Οἱ θερινοὶ θαλασσινοὶ μουςσῶνες κάνουν δροσερὸ τὸ θέρος. Τὸ κρῦο τῶν χειμερινῶν μουςσῶνων τὸ μαλακώνει τὸ Ἰαπωνικὸ θαλασσινὸ ρεῦμα, ποὺ κάνει τὸ κλίμα εὐκρατο ὑγρὸ. Ἡ Ἰαπωνία εἶναι ἡ βροχερώτερη χώρα τῆς γῆς. Γι' αὐτὸ ἔχει πολλοὺς ποταμοὺς καὶ λίμνες καὶ πλούσια βλάστηση. Τὸ κλίμα τῆς στὸν βορρᾶ εἶναι ψυχρότερο καὶ στὸν νότο θερμότερο.

Φυτά. Ἡ μιστὴ ἔκτασις τῆς Ἰαπωνίας σκεπάζεται ἀπὸ πυκνὰ δάση μὲ πολλὰ δένδρα τῆς καμφορᾶς. Στὰ βόρεια νησιά εἶναι δάση ἀπὸ κωνοφόρα καὶ φυλλοβόλα δένδρα καὶ στὰ νότια ἀπὸ τροπικά. Φυτεῖς τσαγιοῦ ἀπλώνονται στὶς πλαγιὰς τῶν βουνῶν. Κριθάρι, κεχρί, ρύζι, λαχανικά καλλιεργοῦνται στὶς λίγες καὶ εὐφορες πεδιάδες τῶν νησιῶν. Κερασιές, βερυκοκκιές, μυγαλιές, μouriές, λουλούδια (χρυσάνθεμα) στολίζουν παντοῦ τὴν Ἰαπωνία.

Ζῶα. Τρέφουν βόδια, πρόβατα καὶ ἄφθονα κουκούλια. Στὶς λίμνες, στοὺς ποταμούς, στὴ θάλασσα ψαρεύουν ἄφθονα ψάρια καὶ πιάνουν λογιῶν λογιῶν καβούρια.

Βιομηχανία. Ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τῆς Ἰαπωνίας βγάζουν γαιάνθρακες, χαλκὸ καὶ πορσελάνη. Ἔχει πολλὰ ἐργοστάσια μεταξουργίας καὶ βαμβακοουργίας. Ἀρκετὰ κινοῦνται μὲ τὴ δύναμη τοῦ νεροῦ (λευκὸς ἄνθρακας).

Συγκοινωνία. 35.000 χιλιόμετρα σιδηροδρομικὲς γραμμὲς ἐξυπηρετοῦν τὴν ἐσωτερικὴν συγκοινωνία τῶν νησιῶν. Ἔχουν ἀτμοκίνητα καὶ ἠλεκτροκίνητα τραίνα. Τὰ νησιά μεταξύ τους καὶ μὲ τὶς ξένες χώρες συγκοινωνοῦν μὲ τὴ θάλασσα.

Πόλεις. Ἡ πρωτεύουσα Τόκιο (2.500.000). Τὸ Ναγκασάκι καὶ ἡ Χιροσίμα καταστράφηκαν στὸν πόλεμο ἀπὸ ἀτομικὴ βόμβα. Ἡ Γιοκομάχα (500 χιλ.) εἶναι ὁ σπουδαιότερος λιμένας.

Κάτοικοι (70.000.000). Οἱ Ἰάπωνες ἀνήκουν στὴν κιτρινὴ φυλὴ. Εἶναι κοντοί, μὲ λοξὰ μάτια, γεμάτοι ζωὴ καὶ ἐξυπνάδα. Εἶναι Βουδδισταί. Τὸ Φουτζιγάμα εἶναι τὸ ἱερό τους βουνό. Στὴ χιονοσκεπαστὴ κορυφὴ του κατοικοῦν οἱ θεοὶ τους. Τὸ θέρος, ποὺ λιώνουν τὰ χιόνια, χιλιάδες Ἰάπωνες ἀνεβαίνουν ἐκεῖ ψηλά. Πηγαίνουν νὰ προσκυνήσουν καὶ νὰ θαυμάσουν τὸ ὑπέροχο θέαμα τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. «Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου» λέγουν τὴν Ἰαπωνία.

Οἱ Ἰάπωνες εἶναι πολὺ ἐργατικοί, φιλομαθεῖς καὶ προκομμένοι. Κατασκευάζουν βεντάλιες, φανάρια καὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἀπὸ χαρτὶ καὶ τὰ στολίζουν μὲ ὠραῖα σχέδια. Εἶναι ἐξαιρετικοὶ χειροτέχνες—καλλιτέχνες.

Κατοικοῦν σὲ πεντακάθαρα μονόροφα μικρὰ σπίτια, φτιαγμένα ἀπὸ πέτρα ἢ ξύλο ἢ καλάμι (ἀντισεισμικά). Σπίτι χωρὶς λουτρό, δὲν ὑπάρχει. Τρῶγουν ἰδίως ρύζι, λαχανικά καὶ ψάρια. Εἶναι ὀλιγαρκεῖς. Ἀγαποῦν καὶ καλλιεργοῦν τὰ λουλούδια. «Χώρα τῶν χρυσάνθεμων» λέγουν ἐπίσης τὴν Ἰαπωνία.

Μικὰ δὸς θὰ πῇ στὴν Ἰαπωνικὴ γλῶσσα αὐτοκράτορας. Ἡ Ἰαπωνία προπολεμικὰ ἦταν τὸ δυνατώτερο κράτος τῆς Ἀσίας καὶ μεγάλῃ δυνάμει στὸν κόσμον. Εἶχε πολὺ στρατὸ γυμνασμένο μὲ εὐρωπαϊκὸ σύστημα. Ὁ ἐμπορικὸς καὶ πολεμικὸς στόλος τῆς ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους τῆς γῆς. Ἡ αὐτοκρατορία τῆς Ἰαπωνίας ἀπλωνόταν στὴν Κορέα, στὴν Μαντζουρία καὶ σὲ ἄλλα μέρη. Νικηθῆκε στὸν τελευταῖο παγκόσμιον πόλεμον καὶ τώρα κατέχεται ἀπὸ Ἀμερικανικὰ στρατεύματα. Ἡ Ἰαπωνία εἶναι χώρα νεωτέρου πολιτισμοῦ.

Κορέα

Ἔδαφος. Ἡ Κορέα εἶναι χερσόνησος ὀρεινή, μὲ λίγα νησιά. Οἱ λίγες ὁμως κοιλάδες τῆς ἔχουν πολὺ χῶμα καὶ ποτίζονται καλὰ. Οἱ λίμνες τῆς εἶναι ἄρκετες. Στὰ μεσόγεια τὸ κλίμα τῆς εἶναι δριμύν ἡπειρωτικὸ καὶ στὰ παράλια μαλακὸ. Ἐχει λιγώτερες βροχὲς ἀπὸ τὴν Ἰαπωνία.

Φυτὰ—Ζῶα. Στὰ πυκνὰ ἀπὸ ἰνδοκάλαμα καὶ πεῦκα δάση τῆς Κορέας ζοῦνε λεοπαρδάλεις καὶ ἄλλα ἄγρια ζῶα. Καλλιεργοῦνται ρύζι, βαμπάκι, σόγια, καννάβι. Ἄλογα, βόδια, πρόβατα, γίδια καὶ κουκούλια τρέφονται πάρα πολλά. Στὰ παράλια ψαρεύονται ἄφθονοι σολομοί, ρέγγες, γαρίδες, φάλαινες.

Βιομηχανία. Ἐχει πολλοὺς γαιάνθρακες, γραφίτη, χαλκὸ, ἐργοστάσια χαρτοποιίας, μεταξουργίας κ.ἄ. καὶ πυκνὴ σιδηροδρομικὴ, ὁδική καὶ θαλασσινὴ συγκοινωνία.

Πολίτευμα. Οἱ Κορεάτες (20.000.000) ἀνήκουν στὴν μογγολικὴ φυλὴ. Ἐχουν χαλκοκίτρινο χρῶμα καὶ μοιάζουν στὸ σῶμα μὲ τοὺς Κινέζους καὶ τοὺς Ἰάπωνας. Πρωτεύουσα ἔχουν τὴν Σεοὺλ (400 χιλ.) καὶ μεγάλο λιμένα τὸ Πουσάν. Ἡ Κορέα παλαιότερα ἦταν κτῆσι τῆς Κίνας καὶ τελευταῖα τῆς Ἰαπωνίας. Τώρα τὴν κατέχουν Ἀμερικανικὰ καὶ Ρωσικὰ στρατεύματα.

Ἔργασίες. Νὰ ἐργασθῇς γιὰ τίς χώρες τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας ὅπως καὶ γιὰ τίς χώρες τῆς Δυτικῆς Ἀσίας.



Εὐγενεῖς Κορεάτες.

4. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

Ἔδαφος. Οἱ πανύψηλες ὄροσειρές Ἰμαλάια καὶ Ἀλταῖα, τὰ βουνὰ τῆς Σιβηρίας, περικλείουν τὴν Κεντρικὴ Ἀσία. Εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἐξόγκωμα τῆς γῆς. Ἐχει ἑκτασὴ 6.000.000 τετρ. χιλμ. Οἱ ὄροσειρές Κουέν-λουν (7.200 μ.) καὶ Τιέν-σάν (7.000 μ.) σχηματίζουν τὰ ὀροπέδια Θιβέτ, Ἀνατολικοῦ Τουρκεστάν καὶ Μογγολίας.

Φυτὰ. Ἐπειδὴ ἔχει κλίμα ἡπειρωτικὸ μὲ ἐλάχιστες βροχὲς, ὅλη σχεδὸν εἶναι ἔρημοι καὶ στέππες. Γι' αὐτὸ ἡ Κεντρικὴ Ἀσία εἶναι καὶ πολὺ ἀραιὰ κατοικημένη (2 ἄτομα σὲ κάθε τετραγ. χιλιόμετρο).

Θιβέτ

Χώρα. Ἐπειδὴ τὸ Θιβέτ εἶναι τὸ ψηλότερο ὁροπέδιο τῆς γῆς, λέγεται καὶ «Στέγη τοῦ κόσμου». Στὰ ἄγωνα μέρη του τρέχουν ἄγρια γιάκ καὶ ἀγέλες ἀπὸ ἀντιλόπες.

Κάτοικοι (5.000.000). Εἶναι Μογγόλοι ποιμένες. Τὸ 1)3 ἀπ' αὐτοὺς εἶναι καλόγηροι καὶ καλογριές στὰ ἀμείωτα βουδδικά μοναστήρια τοῦ τόπου τους. Τὸ Θιβέτ εἶναι τὸ «Ἅγιον Ὄρος» τῶν Βουδδιστῶν. Πρωτεύουσα ἔχει τὴν Λάσσα (=τόπος Θεοῦ), μὲ 20 χιλ. κατοίκους. Ἐδῶ ἔχει τὸ παλάτι τοῦ ὁ Δαλάι Λάμα. Εἶναι ὁ θρησκευτικὸς τοῦς ἀρχηγὸς καὶ γι' αὐτοὺς ζωντανὸς Βούδδας, ποὺ κυβερνᾷ τὴν χώρα τους.

Ἀνατολικὸ Τουρκεστάν

Χώρα. Τὸ Ἀνατολικὸ Τουρκεστάν ἀνήκει στὴν Κίνα. Εἶναι πετρῶδες ὁροπέδιο 1000 μέτρα ψηλὸ. Πολλοὶ ὅμως ποταμοὶ κάνουν τοὺς πρόποδες τῶν βουνῶν εὐφόρους. Στὶς ὄχθες μάλιστα τοῦ ποταμοῦ Ταρίμ εἶναι ὀάσεις.

Κάτοικοι (5.000.000). Εἶναι πατρίδα τῶν Τούρκων. Οἱ περισσότεροὶ εἶναι βοσκοί. Καλλιεργοῦν ρύζι, σιτάρι, καλαμπόκι καὶ περιποιοῦνται ὀπωροφόρα δένδρα. Πρωτεύουσα ἔχουν τὴν Κασγάρη, ποὺ εἶναι γνωστὴ ὡς ἀγορὰ μαλλιῶν.

Μογγολία

Χώρα. Ἡ Μογγολία εἶναι ὁροπέδιο 1000 μέτρα ψηλὸ. Τὸ περισσότερο εἶναι πέτρες καὶ ἄμμος, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν ἔρημο Γόβη. Τὸ ἄλλο εἶναι στέππα.

Κάτοικοι (3.000.000). Οἱ Μογγόλοι εἶναι βοσκοὶ καὶ ἀπόγονοι τῶν φοβερῶν Οὐννων. Πουλοῦν μαλλιὰ πολλὰ καὶ δέρματα. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Μογγολίας μὲ τὸ ὄνομα Ἑξωτερικὴ Μογγολία καὶ πρωτεύουσα τὴν Οὐργα (40χιλ.) ἀνήκει στὴν Ρωσία. Ἡ Ἑσωτερικὴ Μογγολία ἀνήκει στὴν Κίνα.

Ἔργασίες. Ὅπως ἐργάσθηκες γιὰ τὶς ἄλλες φυσικὲς περιοχὲς τῆς Ἀσίας, νὰ ἐργασθῇς καὶ γιὰ τὴν Κεντρικὴ.

5. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΣΙΑ

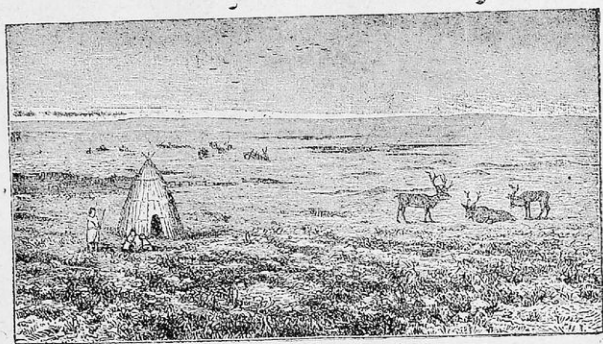
Σιβηρία

Θέση. Ἡ Σιβηρία ἀνήκει στὴν Ρωσία. Στὴν Δύση τὰ Οὐράλια ὄρη χωρίζουν τὴν Σιβηρία ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ρωσίαν. Στὸν Ν. συνορεύει μὲ τὸ Τουράν, Μογγολία, Μαντζουρία. Στὸν Βορρᾶ βρέχεται ἀπὸ τὸν Βόρειο Παγωμένον ὠκεανὸ καὶ στὴν Ἀνατολὴ ἀπὸ τὸν Εἰρηνικόν.

Παράλια. Οι θάλασσες που βρέχουν την Σιβηρία, σχηματίζουν την χερσόνησο της Καμτσάκας με το άκρωτήριο Λοπάτκας, την χερσόνησο Ταϊμούρ με το άκρωτήριο Τσεμουσκίνο και στον Βορρά το άκρωτήριο Ανατολικό. Στην Σιβηρία ανήκουν τα νησιά: Βράγγελ, Νέα Σιβηρία και η μισή Σαχαλίνη.

Έδαφος. Είναι μία άπεραντη πεδιάδα. Στα σπλάχνα της κρύβει πολλά όρυκτά, όπως γαιάνθρακες, σίδηρο, μολύβι, γραφίτη, πετρέλαιο, πολύ χρυσάφι κ.ά.

Κλίμα. Έχει ήπειρωτικό με λίγες βροχές. Στα βορειοανατολικά είναι δριμύτερο. Εκεί η θερμοκρασία τον χειμώνα, που κρατεί 10 μήνες, κατεβαίνει 70 βαθμούς κάτω από το μηδέν. Το σίδηρο κρυώνει τόσο, ώστε σπάζει σαν γυαλί. Τα δέντρα παγώνουν και σκάζουν (άνωμαλια νερού—διαστολή) με δυνατό κρότο όπλου. Το θέρος είναι και αυτό ψυχρό.



Τούνδρα της Σιβηρίας.

Νερά. Ο Όβης, ο Ίενεσέης και ο Λένας είναι μεγάλοι ποταμοί με πολλούς παραποτάμους και πολλά ψάρια. Είναι πάντοτε σχεδόν παγωμένοι. Η λίμνη Βαϊκάλη έχει κι αυτή πολλά ψάρια.

Φυτά - Ζώα. Στις τούνδρες της βορείου Σιβηρίας ζουν η πολική άρκουδα, η άλεπου, και ήμερωμένα ο τάρανδος και το σκυλί. Το σαμούρι, το κουνάβι, κ.ά. ζουν στα πανάρχαια δάση (Ταίγκα) από σημύδες, κέδρα, έλατα, που άπλώνονται στην μέση Σιβηρία. Στα νότια μέρη της άπλώνονται οι στέππες των Κιργισίων. Έχουν μαύρο χώμα και σπέρνονται.

Προϊόντα. Ζυλεία, γουναρικά, ψάρια, βούτυρο, δέρματα, σιτάρι, όρυκτά, χαβιάρι.

Κάτοικοι (9.000.000). Οι ίθαγενείς Τογγούζοι, Ίακοϋτες είναι κυνηγοί, ψαράδες και ξυλοκόποι. Οι Ρώσοι είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι.

Πόλεις. Η Νόβο-Σιβίρσκη (270 χιλ.) είναι πρωτεύουσα της Σι-

βηρίας και σιταγορά. Ἡ Τόσκη, πού ἔχει πανεπιστήμιο, καί ἄλλες πόλεις συγκοινωνοῦν μέ τόν σιβηρικό σιδηρόδρομο. Οἱ ποταμοί ἐξυπηρετοῦν καλύτερα τήν συγκοινωνία. Παγωμένοι εἶναι στρωτοί δρόμοι γιά τά ἑλκῆθρα. Τό Βλαδιβοστόκ εἶναι ἐμπορικό καί πολεμικό λιμάνι τῆς Ρωσίας στήν Ἀπω Ἀνατολή.

Ἔργασίες. Ὅπως ἐργάσθηκες καί γιά τίς ἄλλες χώρες τῆς Ἀσίας, νά ἐργασθῇς καί γιά τήν Σιβηρία.

ΓΕΝΙΚΩΤΕΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΙΑ

1) Κάμε χάρτη τῆς Ἀσίας κατὰ φυσικές περιοχές. Χρωμάτισε μέ ἰδιαίτερο χρῶμα (ἢ γράψε χωριστά) τά ἀνεξάρτητα κράτη καί τίς χώρες, πού εἶναι ἀποικίες ἄλλων (Ἀγγλίας, Ρωσίας κλπ.).

2) Κάμε πίνακες κατὰ σειρὰν μεγέθους, ὕψους, μήκους, πλήθους κλπ. τῶν πεδιάδων, βουνῶν, ποταμῶν, λιμνῶν, πόλεων καί προσδευμένων χωρῶν, πού βρῆκες στίς ἐργασίες σου, γιά κάθε φυσική περιοχή τῆς Ἀσίας.

3) Γιατί τὰ 2)3 περίπου ἀπό τοὺς Ἀσιάτες κατοικοῦν στήν Νότιο καί Ἀνατολική Ἀσία;

4) Ποιά χώρα τῆς Ἀσίας θά ἐπιθυμοῦσες νά ἐπισκεφθῇς καί γιατί;

5) Σέ ποιά χώρα τῆς Ἀσίας δέν θά ἤθελες νά πῆγαινες καί γιατί;

Πίνακας 1. ΑΣΙΑ

Χώρες	Ἐκταση σέ τετρ. χιλ.	Πληθυσμός	Πόλεις
ΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ			
Μικρά Ἀσία	530.000	10.500.000	Τραπεζοῦντα, Σμύρνη, Ἔφεσος, Φώκαια, Σεβάστεια
Κύπρος	9.600	350.000	Λευκωσία (20 χιλ.), Λεμεσός, Λάρνακα
Συρία	150.000	3.000.000	Δαμασκός (250 χιλ.), Χαλέπι (200 χιλ.), Βηρυττός
Παλαιστίνη	24.000	1.500.000	Ἱερουσαλήμ (95 χιλ.), Βηθλέεμ, Ναζαρέτ
Ἑντερνρνδανία	42.000	500.000	Ἀμμάν (12 χιλ.)
Ἀραβία	1.600.000	7.000.000	Μέκκα (70 χιλ.), Μεδίνα (30 χιλ.), Μασκάτη, Σανὰ, Ἀντεν (50 χιλ.)
Μεσοποταμία ἢ Ἰράκ	300.000	3.300.000	Βαγδάτη (200 χιλ.), Μοσούλη (100 χιλ.)
Ἑπερκανκασία	195.000	7.000.000	Μπάστρα (400 χιλ.), Βακού (450 χιλ.), Βατούμ

Χ ὤ ρ ε ς	"Εκταση σε τετρ. χιλ.	Πληθυσμός	Π ὁ λ ε ι ς
Περσία	1.600.000	15.000.000	Τεχεράνη (200 χιλ.), 'Ι- σπαχάν, Σιράς
'Αφγανιστάν	650.000	8.000.000	Καβούλ (100 χιλ.)
Βελουχιστάν	350.000	800.000	Κελάτ
Ρωσικό Τουρκεστάν ἢ Τουράν	2.200.000	15.000.000	Τασκάνδη (300 χιλ., Σα- μαρκάνδη
ΝΟΤΙΟΣ ΑΣΙΑ			
'Ινδίες	5.000.000	370.000.000	Ν. Δελχί, Καλκούτα (1.200. 000), Βομβάη (1.175. 000), Καραάτσι, Μπεναρές, 'Αλχαμπάδ.
Βιρμανία	600.000	13.000.000	Τανγκούν (400 χιλ., Σιγ- γαπούρη (450 χιλ.)
Σιάμ	520.000	13.000.000	Βανγκόκ (600 χιλ.)
Γαλλική 'Ινδοκίνα	737.000	22.000.000	Σαϊγκόν (120 χιλ.)
'Ολλανδικές 'Ινδίες	1.500.000	65.000.000	Βαταβία (440 χιλ.)
Σουμάτρα	410.000		
'Ιάβα	126.000	42.000.000	Βαταβία (440 χιλ.)
Βόρνεος	735.000		Σουραβάγια (340 χιλ.)
Κελέβη	170.000		
Φιλιππίνες	300.000	13.000.000	Μανίλλα (370 χιλ.)
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ			
Κίνα	2.000.000	454.000.000	Πεκίνο (1.500.000) Σαγ- κάη (3 εκατ.), Καντών, Μοϋκδεν, Χόγκακόνγκ.
'Ιαπωνία	450.000	70.000.000	Τόκιο (2.500.000), Γιοκα- χάμα, Χιροσίμα
Κορέα	220.000	20.000.000	Σεούλ (400 χιλ.), Πουσάν
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ			
Θιβέτ	2.000.000	6.000.000	Λάσσα (20 χιλ.)
'Ανατολ. Τουρκεστάν	2.500.000	5.000.000	Οϋργα (40 χιλ.)
Μογγολία	1.500.000	3.000.000	Κασγάρη
ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΣΙΑ			
Σιβηρία	10.000.000	3.000.000	Νόβο-Σιβίρσκη (200 χιλ.) Τόμσκη, Βλαδιβοστόκ

ΑΦΡΙΚΗ

Όρια. Στὸν Βορρᾶ ἡ Ἀφρική βρέχεται ἀπὸ τὴν Μεσόγειο θάλασσα, στὴν Ἀνατολή ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανὸ καὶ στὴν Δύση ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Παράλια. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν κόλπο τῆς Γουϊνέας, τῶν δύο Σύρτεων τῆς Μεσογείου καὶ τὴν χερσόνησο τῆς Σομαλίας, δὲν ἔχουν ἄλλη ἀνωμαλία. Ἀκρωτήρια τῆς Ἀφρικῆς στὸν Βορρᾶ εἶναι τὸ Λευκὸ, στὸν Νότο τῆς Καλῆς Ἑλπίδος, στὴν Ἀνατολή τὸ Γουαρδαφούϊ καὶ στὴν Δύση τὸ Πράσινο. Ἀπὸ τὰ λίγα νησιά τῆς ἡπείρου μεγαλύτερο εἶναι ἡ Μαδαγασκάρη.

Ἔδαφος. Ἡ Ἀφρική ἔχει ἔκταση 30.000.000 τετραγ. χιλμ. Οἱ ὄροσειρές, ποὺ ὑψώνονται στὰ παράλια, περικλείουν τὴν ἡπειρο. Τὴν κάνουν ἓνα ἀπέραντο ὄροπέδιο μέσου ὕψους 650 μ.

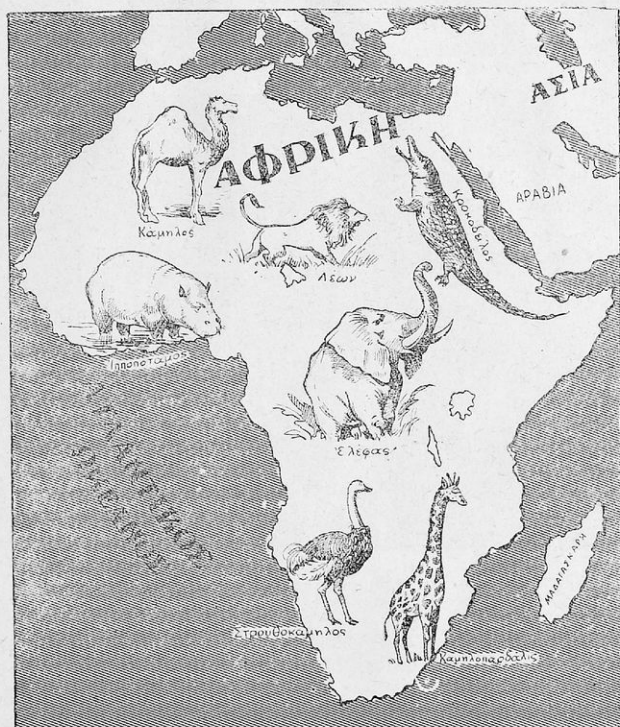
Στὴν Βόρειο Ἀφρική τὰ ὄρη Μικρὸς καὶ Μεγάλος Ἀτλας στὸν Βορρᾶ σχηματίζουν τὸ ὄροπέδιο τοῦ Ἀτλαντος καὶ οἱ Ἀβησσυνιακὲς Ἀλπεῖς τὸ ὄροπέδιο τῆς Αἰθιοπίας. Μεταξὺ δύο ἐρήμων εἶναι ἡ εὐφορὴ κοιλάδα τῆς Αἰγύπτου. Στὴν Μέση Ἀφρική εἶναι τὸ λεκανοπέδιο τοῦ Κόγγου καὶ οἱ εὐφορὲς πεδιάδες τοῦ Σουδάν. Χαμηλὰ βουνὰ στὸν Νότο σχηματίζουν τὸ Νοτιοαφρικανικὸ ὄροπέδιο. Τὸ ψηλότερο βουνὸ τῆς Ἀφρικῆς εἶναι τὸ Κιλιμάντζαρο (6.000 μ.).

Κλίμα. Τὰ βόρεια καὶ νότια παράλια τῆς Ἀφρικῆς ἔχουν εὐκρατο με βροχές, ποὺ φέρνουν περιοδικοὶ ἄνεμοι. Ἡ ἄλλη ἡπειρος ἔχει θερμὸ καὶ βροχερὸ κλίμα καὶ φυσικὰ νοσηρὸ, διότι βρίσκεται στὴν διακεκαυμένη ζώνη.

Νερά. Ἡ Ἀφρική ἔχει λίμνες πολλὰ καὶ μεγάλες. Ἡ μεγαλύτερη εἶναι ἡ Βικτωρία (80.000. τετρ. χιλίμ.). Ποταμοὺς ἔχει λίγους με πολλὰ νερά καὶ καταρράκτες. Γι' αὐτὸ σὲ ὠρισμένα τοὺς μέρη εἶναι πλωτοί. Ὁ Νεῖλος εἶναι ὁ μεγαλύτερος σὲ μήκος ποταμὸς (2ος τῆς γῆς). Ὁ Κόγγος ἔχει τὰ ἀφθονώτερα νερά. Ὁ Ζαμβέζης στὴν Ροδεσία κρημνίζει τὰ νερά του ἀπὸ 120 μέτρα ψηλὰ καὶ σχηματίζει τοὺς ὠραιότερους καταρράκτες τοῦ κόσμου. Ἄλλος ποταμὸς τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ὁ Νίγηρ. Γύρω ἀπὸ τὶς ὄχθες τῶν λιμνῶν καὶ ποταμῶν ἀπλώνονται πολλὰ ἔλη.

Ὅρυκτά, Φυτὰ καὶ Ζῶα. Ἡ Βόρειος Ἀφρική εἶναι ἡ χώρα τῶν ἐρήμων, τῶν ὁάσεων καὶ τῆς καμήλας. Μεγαλύτερη ὄαση τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἡ Αἰγύπτος καὶ ἔρημος ἡ Σαχάρα. Παρθένα δάση με πάρα πολλὰ ἄγρια

ζῶα (ζοῦγκλες), παπαγάλους καὶ ἄλλα πολύχρωμα πουλιά, ἔχει ἡ Μέση Ἀφρικῇ. Σὲ αὐτὴ εἶναι καὶ τὸ ψηλότερο ζῶο τῆς γῆς, ἡ καμηλοπάρδαλη. Πλούσια ὄρυχεῖα καὶ τὸ μεγαλύτερο πουλὶ τῆς γῆς ποὺ δὲν πετᾷ, ἡ στρουθοκάμηλος, εἶναι στὴν Νότιο Ἀφρικῇ. Οἱ μύγες τσετσέ μὲ τὸ δάγκωμά τους μεταδίνουν στοὺς κατοίκους τὴν ἀσθένεια τοῦ ὑπνου καὶ προκαλοῦν τὸν θάνατο στὰ ζῶα. Τὰ ἀφρικανικὰ κουνούπια μεταδίνουν τὴν ἐλονοσία. Κάποιοι ψύλλοι χώνεται στὸ δέρμα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῶων καὶ τοὺς ἀνοίγει φοβερὲς πληγές. Τὰ σμήνη



Ζῶα τῆς Ἀφρικῆς.

τῶν ἀκρίδων καταστρέφουν ὅχι σπανίως τὰ τρυφερά σπαρτά. Ἀπὸ τὴν Ἀφρικῇ μᾶς ἔρχονται οἱ πελαργοί, τὰ χελιδόνια καὶ ἄλλα πουλιά τὴν ἀνοιξη.

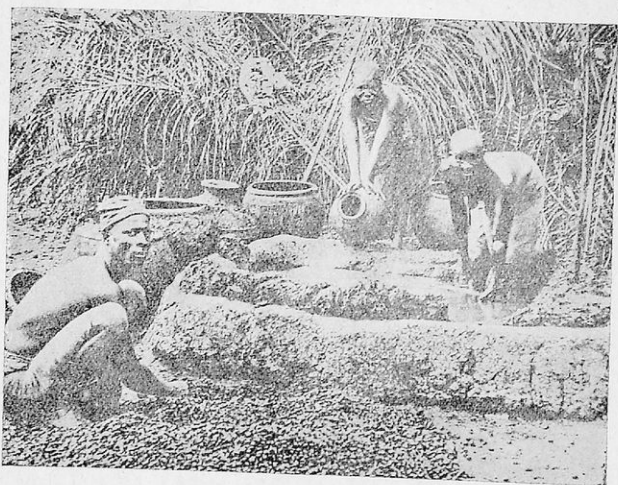
Ἐμπόριο. Τῆς Ἀφρικῆς περισσεύουν καὶ πουλᾷ στὸν ἄλλο κόσμον ἰδίως κακάο, καουτσούκ, φοινικόλαδο, βαμπάκι καὶ μέταλλα. Ἀγοράζει ὑφάσματα, φάρμακα, μηχανήματα κ.ἄ.

Συγκοινωνία. Στὰ ὄρεινὰ (Αἰθιοπία, χώρες Ἰνδίας) συγκοινωνοῦν μὲ ἄλογα καὶ μουλάρια, στὰ νότια μὲ ἄλογα καὶ βόδια καὶ στὴν Σαχάρα μὲ καμήλες (δρομάδες) ταξιδεύουν καὶ μεταφέρουν ἐμπορεύματα (καραβάνια).

Στὸν Ἰσημερινὸ δὲν ὑπάρχουν ζῶα. Ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι σὲ καρβάνια ἀπὸ 300—500 ἄτομα κάνουν κάθε μεταφορά.

Σιδηροδρόμους ἔχει τοπικοὺς καὶ τὸν Ὑπεραφρικανικὸ δρόμο, ποὺ ἐνώνει τὴν Πόλιν τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἐνώσεως μὲ τὸ Κάιρο τῆς Αἰγύπτου. Ἐχει ἀκόμη συγκοινωνία μὲ αὐτοκίνητα καὶ ἀεροπλάνα. Μὲ μονό-ξυλα καὶ πλοίαρια ταξιδεύουν στὰ πλωτὰ μέρη τῶν ποταμῶν καὶ στὶς λίμνες.

Στὸν Ἰσθμὸ, ποὺ ἐνώνει τὴν Ἀσία μὲ τὴν Ἀφρική, εἶναι ἡ Διὼρυγα τοῦ



Οἱ μαῦροι βγάζουν λάδι ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῶν φοινίκων.

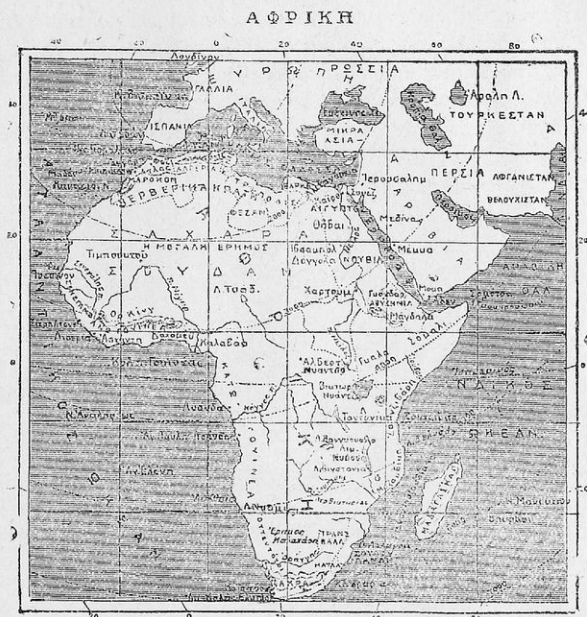
Σοὺέζ. Ἐχει μῆκος 170 χιλιόμετρα καὶ πλάτος 50 μ. Κάθε χρόνο χιλιάδες πλοῖα, ποὺ κάνουν τὴν συγκοινωνία Ἀσίας (Ἰνδιῶν—Ἀνατολῆς) καὶ Εὐρώπης, περνοῦν ἀπ' αὐτὴ σὲ 18 ὥρες. Δὲν κάνουν πιά τὸ γύρο τῆς Ἀφρικῆς, ὅπως ἄλλοτε, ποὺ δὲν ἦταν ἡ διώρυγα. Ἐτσι τὰ ταξίδια τους συντομεύτηκαν πάρα πολὺ. Γι' αὐτὸ ἡ διώρυγα τοῦ Σοὺέζ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ἐμπορικοὺς δρόμους τοῦ κόσμου. Ἀνήκει στὴν Αἴγυπτο.

Κάτοικοι. Οἱ Ἀφρικανοὶ εἶναι 150.000.000. Ἀνήκουν στὴν μαύρη καὶ λευκὴ φυλὴ.

Οἱ μαῦροι εἶναι οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι τῆς Ἀφρικῆς. Μιλοῦν πολλὰς γλώσσες καὶ διαλέκτους. Οἱ περισσότεροι ζοῦν στὴν ὑγρὴ καὶ θερμὴ διακεκαυμένη ζώνη. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ διαφόρους λαοὺς, δηλαδὴ φυλές. Εἶναι ἐπάνω ἀπὸ 75 ἑκατομμύρια. Γι' αὐτὸ ἡ Ἀφρική λέγεται καὶ «Μαύρη ἥπειρος». Οἱ Μπαντού τῆς

Κεντρικής Ἀφρικῆς, οἱ Σουδανοὶ καὶ οἱ Κάφροι τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, ἀποτελοῦν τοὺς Νέγρους, τῆς μαύρης φυλῆς. Εἶναι ψηλοὶ μὲ ὠραῖο παράστημα, κανονικὸ πρόσωπο καὶ ἐξυπνοὶ. Στοὺς Νέγρους ἀνήκουν οἱ περισσότερες φυλὲς (λαοὶ) τῶν μαύρων.

Οἱ Βουσμάνοι καὶ οἱ Ὀττεντότοι τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς εἶναι ἄσχημοι, μὲ κακοφτιαγμένο σῶμα. Οἱ Πυγμαῖοι τῆς Ἰσημερινῆς Ἀφρικῆς, μὲ ζαρωμένο δέρμα, δὲν ψηλώνουν περισσότερο ἀπὸ ἕνα μέτρο. Εἶναι οἱ γνωστότεροι ἀπὸ τοὺς πολλοὺς λαοὺς νάνων τῆς μαύρης φυλῆς. Οἱ φυλὲς αὐτὲς τῶν μαύρων διαφέρουν πολλὴ ἀπὸ τοὺς Νέγρους. Οἱ μαῦροι μιλοῦν διάφορες γλῶσσες καὶ διαλέκτους. Ἄλλοι



Πολιτικός χάρτης τῆς Ἀφρικῆς.

ἀπ' αὐτοὺς ζοῦν μὲ κτηνοτροφία, γυρίζοντας ἀπὸ τόπο σὲ τόπο ὡς νομάδες καὶ ἄλλοι μὲ τὴν καλλιέργεια τῆς γῆς. Πολλοὶ ἀπὸ τὰ δάση μαζεύουν καρύες, ἐλαστικὸ κόμμι καὶ τὰ πουλοῦν, ἢ ψαρεύουν στὶς λίμνες, στοὺς ποταμοὺς καὶ στὰ παράλια, γιὰ νὰ ζήσουν. Μερικοὶ τρέφονται στὶς ἐρήμους μὲ ρίζες, κάμπιες καὶ αὐγὰ μεγάλων μυρμηγκιῶν. Μικρόσωμοι μαῦροι, ποὺ δὲν εἶναι ψηλότεροι ἀπὸ 1.20 μ., εἶναι τολμηροὶ κυνηγοί. Δὲν διστάζουν νὰ χτυπήσουν στὸ μάτι μὲ βέλος καὶ αὐτὸν τὸν ἐλέφαντα. Ἐρποντες, ὅπως τὰ φίδια, τοῦ σχίζουν τὴν κοιλιά.

Μεταχειρίζονται οἱ μαῦροι καὶ νομίσματα γιὰ τὸ ἐμπόριό τους καὶ ἰδίως μὲ

τούς Εὐρωπαίους. Τīs περισσότερες ὅμως φορές δίνουν ὅ,τι παράγουν καὶ παίρνουν ὅ,τι δὲν ἔχουν (=ἀνταλλαγή προϊόντων). Φτιάνουν τὴν καλύβα τους μὲ χόρτα ἢ καλάμια καὶ σὲ ἄλλα μέρη μὲ πλῆθες ἢ λάσπη καὶ σανίδια.

Οἱ Σημιτικοὶ καὶ Χαμιτικοὶ λαοὶ τῆς Βορείου καὶ Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς εἶναι τῆς λευκῆς φυλῆς.

Στὴν Βόρειο καὶ ἰδίως στὴν Νότιο Ἀφρικὴ εἶναι ὡς ἄποικοι 3 περίπου ἑκατομύρια Εὐρωπαῖοι. Λευκοὶ λέγονται ἀπὸ τοὺς μαύρους. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι περισσότεροι ἀπὸ 100 χιλιάδες Ἕλληνες. Οἱ λευκοὶ ἔκαναν τοὺς μαύρους νὰ μὴν πολεμοῦν ἀναμεταξύ τους. Τοὺς ἀπαγόρευσαν νὰ πουλοῦν τὰ σώματά τους καὶ κατήγγησαν τὴν δουλεία. Φρόντισαν ἀκόμη γιὰ τὴν ὑγεία τους καὶ λιγότεψαν τοὺς θανάτους καὶ μάλιστα τῶν παιδιῶν. Ὅσοι μαύροι κατοικοῦν σὲ πόλεις μαθαίνουν ἀπὸ τοὺς λευκοὺς γράμματα. Εὐρωπαῖοι Ἱεραπόστολοι καὶ Εὐρωπαϊεὶ Ἀδελφεὶς τοῦ Ἑλέους διδάσκουν στοὺς μαύρους τὸ Χριστιανισμὸ καὶ φροντίζουν νὰ τοὺς μορφώσουν καὶ νὰ τοὺς ἐκπολιτίσουν.

Τὰ παιδιὰ πού ἔχουν τὸν ἕνα γονέα μαύρο (Σουδανό, Μπαντού, κλπ.) καὶ τὸν ἄλλο λευκὸ (Εὐρωπαῖο, Βέρβερο, Ἀραβὰ κλπ.) λέγονται μιγάδες. Πολλοὶ λαοὶ τῆς Ἀφρικῆς εἶναι μιγάδες.

Διαίρεση. Ἡ Ἀφρικὴ χωρίζεται σὲ Βόρειο, Μέση καὶ Νότιο.

Βόρειος Ἀφρικὴ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, τὴν Λιβύη, τὶς χῶρες τοῦ Ἀτλαντικοῦ (Τύνιδα, Ἀλγέρι, Μαρόκο), τὴ Σαχάρα καὶ τὸ Ρίο-Ντέ-Όρο.

Μέση Ἀφρικὴ. Ἀποτελεῖται 1) Ἀπὸ τὸ Σουδάν (Γαλλικὸ, Ἀγγλικὸ, Αἰγυπτιακὸ), τὴν Λιβερία, 2) ἀπὸ τὴν Δυτικὴ Ἀφρικὴ (Κόγγο, Ἀγγόλα, Καμερούν), 3) ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ (Αἰθιοπία, Σομαλία, Ἐρυθραία, Ταγκανίκα, Κένυα, Οὐγκάνδα, Μοζαμβίκη).

Νότιος Ἀφρικὴ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Νότιο Ἀφρικανικὴ Ἐνωση.

Νησιὰ Ἀφρικῆς. Εἶναι ἡ Μαδαγασκάρη, ἡ Μαδέρα, οἱ Κανάριες κλπ.

Ἔργασίες. 1) Κάμε φανταστικὸ ταξίδι ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὴν Ντάρμπαν τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς. Ὀνόμασε τοὺς λιμένας, πού θὰ προσεγγίσῃς. 2) Ζήτησε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὶς ζοῦγκλες καὶ τὴν ζωὴ τῶν Ἀφρικανῶν.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

Αἴγυπτος (βασιλείο)

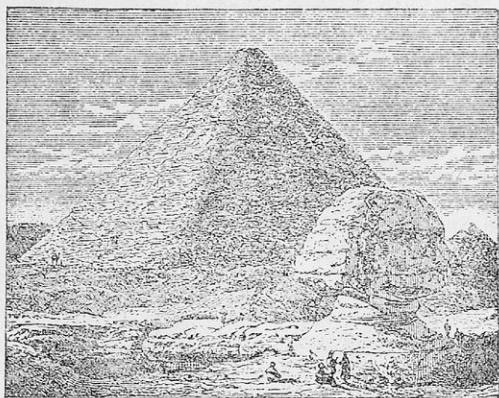
Θέση. Στὸν βορρᾶ ἡ Αἴγυπτος βρέχεται ἀπὸ τὴν Μεσόγειο θάλασσα. Στὸν νότο συνορεύει μὲ τὸ Σουδάν, στὴν ἀνατολὴ μὲ τὴν Παλαιστίνη καὶ στὴν δύση μὲ τὴν Λιβύη.

Ἔδαφος. Εἶναι χώρα πεδινή, μὲ 1.000.000 τετρ. χιλμ. ἔκταση. Δεξιὰ καὶ

ἀριστερά τῆς στενόμακρης καὶ εὐφορης κοιλάδας τοῦ Νείλου ὑψώνονται τὰ κινρινωπὰ βράχια τῶν ἐρήμων. Στὴν Αἴγυπτο ἀνήκει καὶ ἡ *χερσόνησος Σινᾶ*. Στους πρόποδες τοῦ Θεοβαδίστου βουνοῦ Σινᾶ εἶναι χτισμένο ἀπὸ τὰ βυζαντινὰ χρόνια τὸ περίφημο ἑλληνικὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.

Κλίμα. Ἔχει εὐκρατο καὶ θερμὸ μὲ σπάνιες βροχές. Ἡ Αἴγυπτος θὰ ἦταν ἔρημος, ἐὰν δὲν τὴν πότιζε μὲ τὰ νεροφράγματα τοῦ Ἀσουὰν καὶ τὶς διώρυγες ὁ *Νεῖλος*. Ὁ ποταμὸς αὐτὸς τὴν λιπαίνει ἄφθονα μὲ τὶς πλημμύρες του καὶ τὴν κάνει πλούσια. Γι' αὐτὸ λέγουν, ὅτι εἶναι «δῶρο τοῦ Νείλου».

Φυτά. Ἡ κοιλάδα τοῦ Νείλου μὲ τὸ εὐφορώτερο Δέλτα του εἶναι ἡ μεγαλύτερη ὄαση τῆς Ἀφρικῆς. Εἶναι ἴση μὲ τὴν Μακεδονία μας. Καὶ τὴν στολίζουν φοινικίες, μουριές, ἄκακies. Μεγάλες ἐκτάσεις τῆς καλλιεργοῦνται μὲ βαμπάκι. Πάρα



Σφίγγα καὶ Πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου.

πολλές εἶναι οἱ φυτεῖς τοῦ ζαχαροκάλαμου. Παντοῦ πρασινίζουν σιτηρά, ρύζι, λαχανικά καὶ μπιστοτανικά. Δύο καὶ τρεῖς συκοκμίδες τὸν χρόνο δίνει ἡ κοιλάδα τοῦ Νείλου. Οἱ Ἀραβες λέγουν γιὰ τὴν Αἴγυπτο, πὼς εἶναι «πρῶτα ἀγρός, ἔπειτα γλυκεῖα θάλασσα καὶ τέλος κῆπος μὲ λουλούδια».

Ζῶα. Δὲν ἔχει κτηνοτροφία. Τρέφει ὅμως πολλὰ πουλινικά καὶ βουβάλια, καμήλες καὶ γαϊδούρια γιὰ τὸ ὄργωμα τῆς γῆς καὶ τὶς μεταφορές. Ὁ Νεῖλος ἔχει ἄφθονα ψάρια.

Βιομηχανία. Ὅρυκτὰ ἔχει πολὺ λίγα ἡ Αἴγυπτος. Τὰ ἐργοστάσιά της ξεκοκκίζουν, κλώθουν καὶ ὑφαίνουν τὸ βαμπάκι, φτιάχνουν ζάχαρη ἀπὸ ζαχαροκάλαμο καὶ τσιγάρα ἀπὸ καπνὰ, ποὺ εἰσάγουν ἀπὸ ἄλλες χώρες.

Συγκοινωνία. Γίνεται μὲ τὴν θάλασσα, τὴν ποταμοπλοία τοῦ Νείλου, μὲ αὐτοκινητόδρομους καὶ τὸν σιδηρόδρομο Ἀλεξανδρείας—Νουβίας.

Κάτοικοι (16.000.000). Οἱ Αἰγύπτιοι πρὸ τοῦ 4.000 π.Χ. εἶχαν μεγάλο πο-

Ι. Χριστοδουλοπούλου, Γεωγραφία Ε'

λιτισμό. Ἀπομεινάρια του εἶναι οἱ τάφοι τῶν Φαραώ, οἱ Πυραμίδες. Ἡ μεγαλύτερη πυραμίδα εἶναι τοῦ Χέοπος. Ἔχει ὕψος 137 μ. καὶ κάθε πλευρά της εἶναι 225 μ. Γιὰ νὰ χτισθῇ ἡ καθεμία χρειάστηκαν 30—40 χρόνια καὶ πολλές χιλιάδες ἐργάτες. Τεράστια πάλι εἶναι καὶ ἡ Σφίγγα: Εἶναι ἕνα λιοντάρι μὲ κεφάλι ἄνδρα, σκαλισμένο σὲ ἕνα βράχο.

Οἱ Φελλάχοι (γεωργοὶ) ἀποτελοῦν τὰ 4)5 τῶν κατοίκων. Εἶναι οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι τῆς χώρας τοῦ Νείλου. Κρατοῦν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους (Χαμίτες). Εἶναι ψηλοὶ καὶ χειροδύναμοι. Φοροῦν ἕναν ἄσπρο μακρὺ χιτῶνα (κελεμπία). Εἶναι Μωαμεθανοὶ καὶ κατοικοῦν στὰ χωριά. Οἱ καλύβες τους, φτιαγμένες ἀπὸ λάσπη τοῦ Νείλου, εἶναι φτωχῆς καὶ ἀκάθαρτες. Κατοικοῦν καὶ στὶς πόλεις ὡς ἔμποροι καὶ τεχνίτες. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι Χριστιανοὶ (Κόπτες). Στὴν Αἴγυπτο κατοικοῦν πολλοὶ Ἀραβες Μωαμεθανοί, Εὐρωπαῖοι ("Αγγλοὶ, Γάλλοι, Ἴταλοὶ κ.ἄ.). Φτάνουν τὶς 300 χιλιάδες. Οἱ Ἕλληνες εἶναι 188 χιλιάδες περίπου μὲ ἐκκλησίες, γυμνάσια, δημοτικὰ σχολεῖα, φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, προσκόπους, ἐφημερίδες καὶ περιοδικά. Στους μεγαλύτερους ἑμπορικοὺς λιμένες Ἀλεξάνδρεια (500 χιλ.) καὶ Πόρτ-Σάϊδ, στὴν πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου Κάϊρο (1.000.000) εἶναι μεγάλες ἑλληνικὲς κοινότητες. Ἕλληνας κατοικοῦν στὶς βαμπακαγορὲς Μανσόουρα, Ζαγαζίκ καὶ σὲ ἄλλες πόλεις τῆς Αἰγύπτου. Ἐργάζονται μὲ τὴν προστασία τοῦ Ἑλλήνα Πατριάρχου τῶν Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν τῆς Ἀφρικῆς, ποὺ μένει στὴν Ἀλεξάνδρεια. Μὲ τὴν ἐργασία τους κάνουν πολλὰ γιὰ τὴν πρόοδο τῆς φιλόξενης χώρας. Δὲν ξεχνοῦν ὅμως καὶ τὴν πατρίδα μας. Ὁ Μπενάκης, ὁ Τσιτίσας, οἱ ἀδελφοὶ Σπετσερόπουλοι καὶ ἄλλοι ἐκεῖ πλούτησαν καὶ ἔκαναν μεγάλες δωρεὲς στὴν πατρίδα τους καὶ στὸ ἔθνος (ἐθνικοὶ εὐεργέτες).

Ποῦ κατοικοῦν. Δὲν κατοικεῖται ὅλη ἡ ἑκτασὴ τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ ἡ κοιλάδα καὶ τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου. Ἐτσι ἐκεῖ φθάνουν νὰ κατοικοῦν ἐπάνω κάτω 400 ἄτομα στὸ τετρ. χιλιόμετρο.

Ἔργασίες γιὰ τὴ χώρα ποὺ διδασθήκατε:

1) Ποιό εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γινώρισμα τῆς Αἰγύπτου; 2) Ζήτησε περισσότερες πληροφορίες γι' αὐτὴ καὶ τοὺς κατοίκους της ἀπὸ δικούς σου, βιβλία, περιοδικὰ, ἐφημερίδες. 3) Ποιὰ εἶναι ἡ γεωγραφικὴ, ἱστορικὴ, πνευματικὴ, φιλικὴ, ἐμπορικὴ σχέση τῆς Αἰγύπτου μὲ τὴν πατρίδα μας; 4) Κάμε σὲ αὐτὴ φανταστικὸ ταξίδι καὶ πές τις ἐντυπώσεις σου. 5) Ἰχνογράφησε ἢ κατασκεύασε μὲ χαρτόνι ὅ,τι σοῦ ἔκαμε ἐντύπωση (Πυραμίδες κλπ.). 6) Κάμε χάρτη (γεωφυσικὸ, προϊόντων, συγκοινωνίας) συλλογὲς κάρτ—ποστάλ εἰκόνων, καὶ ἀναγνωσμάτων ἀπὸ ἐφημερίδες, περιοδικὰ, ἀναγνωστικά, βοηθητικά κλπ.

Λιβύη

Ἔδαφος. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὁροπέδιο τῆς Κυρηναϊκῆς, ποὺ βρέχεται ἀπὸ τὴν Μεσόγειο θάλασσα καὶ σχηματίζει τὸν κόλπο τῶν Σύρτεων, καὶ ἀπὸ τὴν χαμηλὴ καὶ γεμάτη ἐρήμους Τριπολίτιδα, ποὺ εἶναι στὰ

μεσόγεια. Στὰ παράλια ψαρεύονται ἄφθονα σφουγγάρια ἀπὸ Ἕλληνες, Αἰγινήτες καὶ Δωδεκανησίους. Κατέχεται ἀπὸ Ἀγγλικά στρατεύματα.

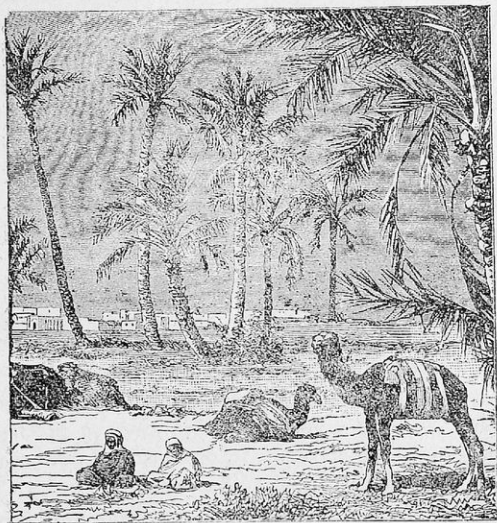
Φυτά. Στὴν Κυρηναϊκὴ μὲ τὸ μεσογειακὸ κλίμα εὐδοκιμοῦν πορτοκαλιές, κιτριές, σιτηρά. Ἡ Τριπολίτιδα ἔχει ἡπειρωτικὸ κλίμα καὶ εἶναι ἄγονη.

Κάτοικοι (1.100.000). Εἶναι Βερβερίνοι καὶ Ἀραβες Μωαμεθανοί. Κατοικοῦν στὰ παράλια καὶ στὶς ὁάσεις. Πόλεις ἔχουν τὴν Τρίπολη (35 χιλ.) καὶ τὴν Βεγγάζη (45 χιλ.). Ἀπ' αὐτοὺς ἀγοράζομε πολλὰ σφάλγια. Τελευταῖα ἡ Κυρηναϊκὴ ἐγίνε βασιλεῖο (ἐμιράτο).

Χῶρες τοῦ Ἀτλαντος (Μπαρμπαριὰ)

Ἔδαφος. Ὀρεινόν. Ἡ ψηλότερη κορυφὴ τοῦ Ἀτλαντα εἶναι 4.500 μέτρα.

Κλίμα. Στὰ παράλια πρασινίζουν ἀμπέλια, σιτηρά, ὄσπρια, φοίνικες,



Ὀάση.

λαχανικά, ἑλιές, λεμονιές, πορτοκαλιές καὶ ἄλλα ὀπωροφόρα. Ἀρτεσιανὰ πηγὰδια καὶ νεροφράχτες τὰ ποτίζουν. Δάση στολίζουν τὶς παράλιες πλευρὲς τοῦ Ἀτλαντος. Στὰ ὄρεπείδια τοῦ ἐσωτερικοῦ εἶναι στέππες καὶ ἔρημοι. Στὶς στέππες, φυτρώνει ὁ θάμνος χάλφα. Εἶναι χρήσιμος στὴν πλεκτικὴ καὶ γιὰ τὴν κατασκευὴ χαρτιοῦ.

Βιομηχανία. Ἐχουν πλούσια μεταλλεῖα χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Στὶς με-

γάλες πόλεις είναι αρκετά έργοστάσια χαλιών και φημισμένων μαροκινών δερμάτων.

Κάτοικοι (13.350.000). Οί Βερβερίνοι είναι οί ιθαγενείς. Κατάγονται από άρχαιο λαό, τους Χαμίτες. Είναι Μωαμεθανοί, γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Οί "Αραβες είναι Μωαμεθανοί, πού ήλθαν από την Άσία. Στις χώρες του "Ατλαντος κατοικούν 800 χιλ. Γάλλοι, πού τις έχουν άποικίες και άλλοι Εύρωπαίοι (Ιταλοί, Ισπανοί κλπ.).

Χώρες. Η Τύνιδα προϊόντα έχει σιτηρά, λάδι, φοίνικες, χρυσοκέντητα ύφασματα και πολύ χάλφα. Η Μπιζέρτα είναι πολεμικός λιμένας. Στην πρωτεύουσα Τύνιδα (200 χιλ.) μένει ό Βέης της χώρας.

Τό Άλγέριο προϊόντα έχει πολλά δέρματα, ζώα, σιτηρά, κρασί, όπωρικά, φελλό, καπνό, μέταλλα. Πρωτεύουσα είναι τό Άλγέρι (250 χιλ.) και πόλεις Όράν, ή Κωσταντία.

Τό Γαλλικό Μαρόκο έχει Σουλτάνο. Τά προϊόντα του είναι σιτηρά, μαλλιά και δέρματα. Λιμένα έχει την Καζαμπλάγκα και πρωτεύουσα την ιερή πόλη τών Άράβων τό Φέζ, μέ τά 300 τζαμιά του. Στους πρόποδες του "Ατλαντος είναι ή πόλη Μαρόκο.

Τό Ισπανικό Μαρόκο βγάζει λιπάσματα. Πόλη έχει τό Τετουάν. Ό λιμένας του Ταγγέρη είναι διεθνής.

Σαχάρα (άποικία Γαλλίας)

Έδαφος. Η Σαχάρα είναι ένα τεράστιο και ακώμαλο όροπέδιο, ψηλό 500—600 μ. Βουνά, όροπέδια και πεδιάδες του είναι όλο βράχια, μυτερά χαλίκια και ξανθοκόκκινοι λαμπεροί άμμοι. Στην μέση έχει όλόκληρη όροσειρά με ψηλότερη κορυφή πού φθάνει τά 3400 μ. Είναι ή μεγαλύτερη έρημος του κόσμου.

Κλίμα. Ένώ την ημέρα κάνει άφόρητη ζέστη, την νύχτα κάνει άφόρητο κρύο (ήπειρωτικό). Περνούν πολλές φορές έτη, για νά βρέξη. Όταν βρέξει ανοίγουν οί καταρράκτες του ούρανοϋ. Τά όρμητικά και άφθονα νερά σχηματίζουν ποτάμια, πού καταπίνονται από τη διψασμένη γή.

Σιμόν: Έτσι λέγεται ό τρομερός άνεμος, πού φυσά στην έρημο Σαχάρα. Τόσος είναι ό λεπτός άμμος πού ξεσηκώνει, ώστε την ημέρα ό ούρανός σκοτεινιάζει. Φαίνεται σαν νά είναι νύχτα. Λόφους όλοκλήρους άμμου παίρνει από ένα μέρος και τούς πηγαίνει πολύ μακριά σέ άλλο.

Φυτά—Ζώα. Άκακίες, τιφάρ για τις καμήλες, χάλφα και χόρτα φυτρώνουν έδω και κει στίς στέππες, πού βόσκουν πρόβατα. Στις όάσεις πού έχουν έκταση 2—6 τετρ. χιλιόμετρα, πρασινίζουν σιτηρά, όπωροφόρα δένδρα και θεόρατοι φοίνικες. Ό λέοντας κυνηγά αντίλόπες κ.ά.

Συγκοινωνία. Γίνεται μέ καραβάνια από 500—1000 καμήλες. Τρείς μή-

νες κρατεί τὸ ταξίδι ἀπὸ τὴν Τρίπολη ἕως τὸ Τιμπουκτού. Ταξιδεύουν ἀπὸ ὄαση σὲ ὄαση. Ἐκεῖ βρίσκουν ἴσκιο, νερό, χουρμάδες καὶ ἀνάπαυση. Οἱ ταξιδιώτες ὑποφέρουν τρομερὰ τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ ζέστη. Τὴν νύχτα ὅμως τὸ δριμύ κρύο τοὺς ἀναγκάζει ν' ἀνάψουν φωτιά καὶ νὰ σκεπαστοῦν μὲ μάλλινα. Πολλὲς φορές οἱ ταξιδιώτες τῆς Σαχάρας ὑποφέρουν ἀπὸ ἔλλειψη νεροῦ καὶ θάβονται κάτω ἀπὸ τοὺς ἄμους τοῦ φοβεροῦ σιμοῦν μαζί μὲ τὰ ζῶα τους. Οἱ ἔμποροι ποὺ ταξιδεύουν, ληστεύονται καὶ ἀπὸ τοὺς ληστές τῆς ἐρήμου. Εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο τὸ ταξίδι στὴν ἔρημο Σαχάρα. Τὸ Τιμπουκτού συγκοινωνεῖ μὲ τὸ Ἀλγέρι (3.600 χιλιομ.) μὲ αὐτοκίνητα εἰδικὰ γιὰ τὴν ἔρημο καὶ μὲ ἀεροπλάνο.

Κάτοικοι | (1.500.000). Ὀνομάζονται Τουαρέγγοι, Τιμποὺ καὶ Βεδουῖνοι. Ἀνήκουν στοὺς σημιτικούς καὶ χαμιτικούς λαούς. Φοροῦν μα-



Ἀμώδης ἔρημος (Σαχάρα).

κριὰ καὶ πλατιά φορέματα καὶ στὸ κεφάλι σαρίκι. Εἶναι ἔξοχοι καβαλάρηδες. Ἄλλοι τρέφουν ζῶα καὶ ζοῦν ὡς νομάδες καὶ ἄλλοι κατοικοῦν στὶς ὄασεις. Ἐκεῖ καλλιεργοῦν τὴ γῆ, φτιάχνουν κοσμήματα, ὅπλα καὶ εἶναι ἔμποροι.

Ρίο ντὲ Ὅρο (ἀποικία τῆς Ἰσπανίας)

Εἶναι στὰ παράλια, ἀνάμεσα στὸ Μαρόκο καὶ στὴν Σενεγάλη.

Ἑργασίες. 1) Ζήτησε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὴν Λιβύη, τὶς χῶρες τοῦ Ἀτλαντος, τὴν Σαχάρα καὶ τοὺς κατοίκους τους. 2) Ἰχνογράφησε ἢ κατασκεύασε μὲ χαρτόνι ὅ,τι σοῦ ἔκαμε ἐντύπωση. 3) Κάμε τους χάρτη. 4) Κάμε σὲ αὐτὲς φανταστικὸ ταξίδι. 5) Ποιὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς Βορείου Ἀφρικῆς;

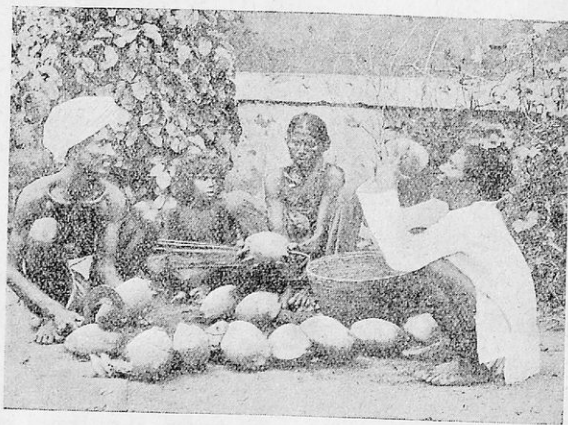
ΜΕΣΗ ΑΦΡΙΚΗ

Ἡ Μέση Ἀφρική ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ Σουδάν, πού εἶναι στὸν βορρᾶ, τὴν Δυτικὴ καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Ἀφρική. Εἶναι ὅλες χῶρες τῆς διακεκομμένης ζώνης.

1. Σουδάν

Θέση. Τὸ Σουδάν στὸν βορρᾶ συνορεύει μὲ τὴν Σαχάρα καὶ τὴν Αἴγυπτο καὶ στὸν νότο μὲ τὴν Δυτικὴ Ἀφρική. Στὴν ἀνατολὴ βρέχεται ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ στὴν δύση ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Ἔδαφος. Εἶναι πεδινό, μὲ λίγα βουνά καὶ χωρίζεται σὲ τρεῖς περιοχές: Τὸ Δυτικὸ Σουδάν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ Σουδάν ἢ Σενεγάλη.



Καρύδια ἀράπικα ἢ τῶν Ἰνδιῶν, ὀνομαζόμενα ἐπίσης καὶ κοκοκάρυδα, τὰ ὁποῖα περιέχουν ὑγρὸ γαλακτώδες. Τὰ ἀνοίγουν καὶ πίνουν τὸ ὑγρὸ τῶν.

τὴν Γαμβία, τὴν Σέρρα Λεόνε, τὴν Λιβερία καὶ τὴν Παραλία Χρυσοῦ. Τὸ Μέσο Σουδάν εἶναι ἡ Νιγηρία καὶ ἡ λίμνη Τσάδα μὲ τὴν περιφέρειά της. Τὸ Ἀνατολικὸ Σουδάν λέγεται Ἀγγλοαιγυπτιακό.

Κλίμα. Εἶναι γενικὰ θερμὸ καὶ νοσηρό. Τὸ δυτικὸ καὶ κεντρικὸ Σουδάν ἔχει τὸ μισὸ ἔτος βροχές καὶ τὸ ἄλλο μισὸ ἀνομβρία (τροπικὸ κλίμα), ἐνῶ τὸ ἀνατολικὸ Σουδάν ἔχει πολλὰς βροχές τὸ θέρος.

Ποταμοί. Ὁ Σενεγάλης, ὁ Γαμβίας καὶ οἱ μεγάλοι ποταμοὶ Νίγηρ καὶ Λευκὸς Νεῖλος, μὲ τοὺς παραποτάμους τους, ποτίζουν τὶς πεδιάδες τοῦ Σουδάν μὲ τὸ παχὺ κεραμιδι χῶμα, τὴν λατερίτιδα.

Φυτά και Ζώα. Στο δυτικό Σουδάν αντιλόπες, ζέβροι, ρινόκεροι, βουβάλια, καμηλοπαρδάλεις, έλέφαντες, βόσκουν στις σαβάννες με τὸ ψηλὸ 3 μέτρα χόρτο. Λέοντες, λεοπαρδάλεις, τσακάλια τὰ παρακολουθοῦν καὶ τὰ κατασπαράζουν. Ἀφθονα δημητριακὰ καλλιεργοῦνται στὴν εὐφορὴ πεδιάδα, ποὺ εἶναι ανάμεσα Σενεγάλης καὶ Γαμβίας. Πυκνὰ παρθένα δάση με θεόρατα δένδρα ἀπλώνονται παντοῦ. Οἱ ἱθαγενεῖς τὰ κόβουν καὶ καλλιεργοῦν βαμπάκι, ἀραποσίτι καὶ φυτεῖες καφέ, ζαχαροκάλαμου καὶ κακαόδενδρου. Ἐνα εἶδος ἀκακίας δίνει τὸ ἀραβικὸ κόμμι καὶ ἓνα εἶδος φοῖνικα λάδι. Μὲ τὸ φοινικόλαδο αὐτὸ φτιάχνουν σαποῦνι καὶ κερί.

Στὸ μέσο Σουδάν, στοὺς πυκνοὺς καλαμῶνες τῶν ὀχθῶν τῆς λίμνης Τσάδας, ζοῦν κροκόδειλοι, ἵπποπόταμοι, ἐλέφαντες καὶ σμήνη ἀγριόπαπες, πελαργοί, ἔρωδιοι καὶ πελεκάνοι. Στὶς στέππες, ποὺ εἶναι ἀνατολικά τῆς Τσάδας, βόσκουν πρόβατα. Στὶς εὐφορες πεδιάδες τοῦ ἀνατολικοῦ Σουδάν καλλιεργοῦνται πολλὰ σιτηρὰ καὶ βαμπάκια. Ἡ μύγα τσετσέ ποὺ μοιάζει με τὴ μέλισσα, παρουσιάζεται στὰ χαμηλὰ καὶ ὑγρὰ μέρη. Τὸ δάγκωμά της εἶναι φοβερὸ καὶ θανατηφόρο γιὰ τὰ ζῶα καὶ τὸν ἄνθρωπο.

Οἱ Σουδανοὶ (35.000.000) ἀποτελοῦνται ἀπὸ διάφορες φυλὲς νέγων. Οἱ περισσότεροι εἶναι Μωαμεθανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι εἰδωλολάτρες. Κάθε μία μεγάλη φυλὴ Σουδανῶν ἔχει καὶ τὸν Σουλτάνο της. Καλλιεργοῦν τὴν γῆ καὶ τρέφουν ζῶα. Καίουν τὰ ψηλὰ χόρτα τῆς σαβάννας καὶ λιπαίνουν τὰ χωράφια τους. Τὸ καθημερινὸ τους ψωμὶ εἶναι ἀπὸ κεχρί. Τὰ χωριά τους εἶναι μεγάλα καὶ οἱ ἀγορὲς τους πλούσιες σὲ φτερά στρουθοκαμήλου, ἐλεφαντόδοντο, φιστίκια, ἔβενο, γαιοκαρύδες, καρυδόλαδο. Οἱ Σουδανοὶ εἶναι οἱ πιὸ πολιτισμένοι ἀπὸ ὅλους τοὺς μαύρους. Εἶναι πολλοί. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ μέρη ποὺ κατοικοῦν, λέγονται Σουδάν (χῶρες μαύρων). Οἱ λευκοὶ εἶναι 25 χιλιάδες Εὐρωπαῖοι ἀποικοί. Κατοικοῦν στὰ ψηλότερα καὶ ὑγιεινότερα μέρη. Μεταξύ αὐτῶν εἶναι καὶ λίγοι Ἕλληνες.

Πολιτικὴ κατάσταση. Τὸ Σουδάν εἶναι ἀποικίες Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Μόνον ἡ Λιβερία εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος. Τὴν ἐλεύθερη αὐτὴ δημοκρατίαν τῶν Νιγηρῶν τὴν ἱδρυσαν οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες τὸν περασμένο αἰῶνα. Πρωτεύουσα ἔχει τὴν Μαυροβία (10 χιλ.) καὶ προϊόντα πολὺ καουτσούκ καὶ φοινικόλαδο.

Τὸ Γαλλικὸ Σουδάν ἔχει πρωτεύουσα τὸ Ντακάρ (55 χιλ.) καὶ ἀγορὰ δερμάτων, φιστικῶν καὶ φοινικόλαδου τὸ Τιμποκτου.

Σπουδαιότερες ἀποικίες εἶναι τῶν Ἀγγλῶν. Εἶναι ἡ Γαμβία, ἡ Σέρρα Λεόνε, ἡ Παραλία Χρυσοῦ καὶ ἡ Νιγηρία. Ἡ μεγαλύτερη πόλη τους εἶναι τὸ Ἰμπαντάν (150 χιλ.) καὶ σπουδαιότερος λιμένας τους ὁ Λάγος. Παράγουν κακάο, καουτσούκ, βαμπάκι καὶ χρυσάφι.

Τὸ ἀνατολικὸ Σουδάν εἶναι τῶν Ἀγγλῶν καὶ Αἰγυπτίων. Γι' αὐτὸ λέγεται Ἀγγλοαἰγυπτιακὸ Σουδάν. Πόλεις ἔχει τὸ Ὀμντουρμάν καὶ τὸ Χαρτούμ καὶ προϊόντα πολὺ βαμπάκι, ἀραποσίτι, χόρτο.

Ἔργασίες. Νὰ ἐργασθῇς γιὰ τὸ Σουδάν, ὅπως καὶ γιὰ τὴν Λιβύη, τὶς χῶρες τοῦ Ἀτλαντος καὶ τὴν Σαχάρα.

2. Δυτική ή 'Ισημερινή 'Αφρική

Έδαφος. 'Η Δυτική ή 'Ισημερινή 'Αφρική αποτελείται από το Κόγγο, την 'Αγγόλα και το Καμερούν. Είναι μία μεγάλη πεδιάδα που έχει όλογυρα ψηλά όροπέδια. Την ποτίζει ο ποταμός Κόγγος με τους παραποτάμους του.

Κλίμα. Έχει θερμό και καθημερινές βροχές, δηλαδή 'Ισημερινό. Οι χώρες της Δυτικής 'Αφρικής είναι οι θερμότερες της ήπειρου. Ο ύγρος του καύσωνας άρρωσταίνει τον άνθρωπο. Και αυτοί ακόμη οι 'Ιθαγενείς υποφέρουν από πυρετούς και δυσεντερία. Γι' αυτό είναι και άραιοι κατοικημένες. Σε κάθε τετραγωνικό τους χιλιόμετρο κατοικούν 6 περίπου άτομα.



Συλλογή καουτσούκ.

Φυτά και Ζώα. Παρθένα δάση άπλώνονται στην λεκάνη του Κόγγου, στο Καμερούν και στην 'Αγγόλα. 'Ανάμεσα στα πανύψηλα δένδρα τους είναι πολύτιμα χρωματιστά (έβενος), καουτσούκ και έλαιοφοίνικες (φοινικόλαδο). Μέσα σ' αυτά κατοικούν ρινόκεροι, έλέφαντες, πολλοί πίθηκοι, φαρμακερά φίδια, πολύχρωμα πουλιά κ.ά. Ζέβροι, αντιλόπες, καμηλοπαρδάλεις, βόσκουν στις γειτονικές σαβάννες. Οι 'Ιθαγενείς κόβουν τα δένδρα των δασών και κάνουν φυτείες καφέ, κακάου και καπνού. Καλλιεργούν ακόμη κεχρί και ρύζι.

Συγκοινωνία. Ποταμόπλοια ταξιδεύουν στα πλωτά μέρη (μεταξύ των καταρρακτών) του Κόγγου. Με λίγες σιδηροδρομικές γραμμές, με αυτοκίνητα και άεροπλάνα συγκοινωνούν τα παράλια με τα μεσόγεια μέρη της Δυτικής 'Αφρικής. Για τις μεταφορές χρησιμοποιούν έλέφαντες.

Κάτοικοι. 'Ανήκουν σε διάφορες μαύρες φυλές, που πιστεύουν στα είδωλα. Οι περισσότεροι είναι Νέγροι Μπαντού. Καλλιεργούν την γη, τρέφουν ζώα, φαρεύουν και κυνηγούν. Τis καλύβες τους τις φτιάχνουν επάνω σε πασσάλους. Έτσι προφυλάγονται από τα άγρια θηρία. 'Ανάμεσα σε αυτούς είναι και άνθρωποφάγοι (Νιάμ Νιάμ). Στα πανάρχαια δάση του Κόγγου κατοικούν λαοί νάνων της μαύρης φυλής. Αυτοί ζούν από το κυνήγι. Στα ψηλότερα και υγιεινότερα μέρη της 'Ισημερινής 'Αφρικής κατοικούν και λίγοι Εύρωπαίοι. 'Ανάμεσα σε αυτούς είναι και μερικοί Έλληνες. Οι λευκοί ασχολούνται με το εμπόριο.

Πολιτική κατάσταση. 'Η Δυτική ή 'Ισημερινή 'Αφρική είναι άποικίες Εύρωπαϊκών κρατών.

'Η Γαλλική 'Ισημερινή 'Αφρική με 3.200.000 κατοίκους, παράγει πολύ φοινικόλαδο και κακάο.

Τὸ Βελγικὸ Κόγγο ἔχει 10.000.000 κατοίκους, πρωτεύουσα τὴν Λεοπόλβιλ (40 χιλ.) καὶ προϊόντα πολὺ καουτσούκ, κακάο, χαλκό, οὐράνιο γιὰ ἀτομικὲς βόμβες, θεραπευτικὸ ράδιο.

Ἡ Ἀγγόλα εἶναι ἀποικία τῆς Πορτογαλίας. Ἔχει 2.500.000 κατοίκους πόλη τὸν Ἀγιο Παῦλο (20 χιλ.) καὶ προϊόντα πολὺ φοινικόλαδο καὶ καπνὸ.

Τὸ Καμερόν ἀνήκει στὴν Γαλλία. Πόλη του εἶναι ἡ Δουάλα (20 χιλ.). Παράγει πολὺ κακάο καὶ ἔχει 2.200.000 κατοίκους.

Ἔργασίες. Νὰ ἐργασθῆς καὶ ἐδῶ, ὅπως ἐργάστηκες καὶ γιὰ τὸ Σουδάν.

3. Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ ἢ Χώρα τῶν Λιμνῶν

Ἔδαφος. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἀβησσυνιακὴν Ἀλπείν (4600 μ.) καὶ τελειώνει στὸν Ζαμβέζη ποταμὸ. Ἔχει ἔκταση 4.300.000 τ. χιλμ. Εἶναι ἓνα ὁροπέδιο, ποὺ ἔχει μέσο ὕψος 1000 μ. Ἐδῶ ὑψώνεται τὸ Κιλιμάντζαρο (6000 μ.), ποὺ εἶναι τὸ ψηλότερο βουνὸ τῆς Ἀφρικῆς. Ἀν καὶ βρίσκεται κοντὰ στὸν Ἰσημερινό, οἱ κορυφές του σκεπάζονται ἀπὸ πάχους καὶ αἰώνια χιόνια.

Κλίμα. Στὰ χαμηλὰ μέρη εἶναι θερμὸ, ὑγρὸ καὶ νοσηρὸ, ἐνῶ στὰ ψηλότερα εὐκρατο καὶ ὑγιεινὸ. Στὴν παραλία, ποὺ εἶναι κοντὰ στὸν Ἰσημερινό, βρέχει πολὺ, ἐνῶ στὰ ψηλὰ μέρη, ποὺ εἶναι πρὸς τὴν Ἀραβία, πολὺ λίγο.

Νερά. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ λέγεται καὶ «Χώρα τῶν λιμνῶν», διότι ἔχει πολλὰ καὶ μεγάλα: Τανγκανίκα, Νυάσα κ.ἄ. Ἀπὸ τὴν Βικτωρία (80.000 τ. χιλμ.) ποὺ εἶναι ἡ μεγαλύτερη τῆς Ἀφρικῆς, πηγάζει ὁ Λευκὸς Νεῖλος καὶ ἀπὸ τὴν Τάνα τῆς Αἰθιοπίας ὁ Κυανοῦς Νεῖλος. Ἐδῶ ἔχουν τὴν πηγὴν τους οἱ μεγαλύτεροι ποταμοί.

Φυτά. Στὰ παράλια τοῦ Ἰσημερινοῦ εἶναι πυκνὰ δάση ἀπὸ φοῖνικες κ.ἄ. δένδρα. Δάση σκεπάζουν τὴν κοιλάδα τῶν ποταμῶν, τὴν περιοχὴ τῶν λιμνῶν καὶ χαμηλὰ τὴν πλαγιὰς τῶν βουνῶν. Σαβάννες καὶ στέππες ἀπλώνονται ἄλλου.

Ζῶα. Ἀγέλες ἀπὸ γαζέλες, ἀντιλόπες, ζέβρους, ἐλέφαντες, στρουθοκαμήλους, καμηλοπαρδάλεις βόσκουν στὴν στέππες καὶ σαβάννες. Στούς ποταμοὺς ζοῦν κροκόδειλοι καὶ ἵπποπόταμοι.

Κάτοικοι. Εἶναι Σημίτες, Χαμίτες, (Αἰθίοπες, Σομαλοὶ) καὶ Νέγροι Μπουντό. Στὰ ψηλότερα μέρη κατοικοῦν καὶ λευκοὶ (Εὐρωπαῖοι καὶ Ἕλληνες).

Αἰθιοπία ἢ Ἀβησσυνία (αὐτοκρατορία)

Χώρα. Ἡ Αἰθιοπία ἔχει ἔκταση 9.000.000 τετραγ. χιλιόμετρα. Εἶναι ἓνα ψηλὸ ὁροπέδιο μὲ ἀπόκρημνα βουνὰ καὶ χαράδρες καὶ εὐφόρους τόπους γιὰ καλλιέργεια. Ἔχει ὥραϊα ὄρεϊνὰ τοπία καὶ λέγεται γι' αὐτὸ «Ἀφρικανικὴ Ἑλβετία». Στὰ χαμηλότερα μέρη τῆς τὸ κλίμα εἶναι θερμὸ καὶ ὑγρὸ καὶ στὰ ψηλό-

τερα εὔκρατο καὶ ὑγιεινό. Ἐχει ἄφθονες βροχές τὸ θέρος, πολλοὺς καταρρακτώ-
δεις ποταμούς καὶ πολλὰ ὀρυκτά, ποὺ μένουν ἀνεκμετάλλευτα.

Φυτά. Χαμηλὰ εἶναι δάση ἀπὸ φοίνικες, μπαμπού καὶ φυτεῖς ζαχαροκα-
λάμου, μπαμπάνας, ρυζιοῦ, βαμπακιοῦ, ἐνῶ στὰ ψηλότερα ἀμπέλια, ἐσπεριδοειδῆ
καὶ φυτεῖς καπνοῦ καὶ τοῦ περιφήμου καφέ τῆς Κάφας. Στὰ πρὶο ψηλότερα μέρη
(2700 μ.) καλλιερгоοῦνται σιτηρὰ καὶ πατάτα καὶ εἶναι βοσκότοποι.

Ζῶα. Στὰ λιβάδια βόσκουν πάρα πολλὰ κοπάδια ἀπὸ βόδια, πρόβατα
καὶ γίδια. Ὁ ἐλέφαντας ζῇ ἡμερωμένος στὸ σπῖτι. Ἐχει ἄφθονα ἄγρια ζῶα καὶ
πουλιὰ τῆς διακεκαυμένης ζώης. Οἱ πίθηκοι εἶναι διαφόρων εἰδῶν μὲ ὠραῖο
γουναρικό. Δύο μέτρα περίπου μήκος καὶ 60 ὀκάδες βάρους ἔχουν τὰ ἐλεφαντό-
δοντα. Οἱ ἐλέφαντες τῆς Αἰθιοπίας εἶναι οἱ μεγαλύτεροι τοῦ κόσμου. Ἐχει λο-
γιῶν λογιῶν ἐρπετὰ καὶ ἄπειρες μέλισσες.

Ἐμπόριο. Ἡ Αἰθιοπία πολλὰ προϊόντα τῆς πουλᾶ σὲ ξένες χώρες καὶ
δὲν ἀγοράζει σχεδὸν τίποτε. Εἶναι πλούσια χώρα. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἀγοράζει
ποτά.

Συγκοινωνία. Δὲν ἔχει μεγάλη. Συγκοινωνεῖ μὲ σιδηρόδρομο μὲ τὸν λι-
μένα τῆς Σομαλίας Τσιμπουτί καὶ μὲ τὸ λιμένα τῆς Ἐρυθραίας Μασσάβα.

Πόλεις. Ἐχει τὴν Ἀντίς Ἀμπέμπα (πρωτεύουσα, 90 χιλ.), τὸ
Χαρράρ (50 χιλ.), τὴν Ντιρέ-Ντάουα (25 χιλ.).

Κάτοικοι (10.000.000). Ἄνδρες καὶ γυναῖκες περπατοῦν ξυπόλυτοι καὶ τὰ
ροῦχα τοὺς εἶναι ἀρχαιοπρεπεῖα. Ἀπὸ τοὺς καρποὺς τοῦ φυτοῦ νοῦκ παράγουν
τὸ λάδι τοὺς. Ἀπὸ τὸ φυτὸ τέφ βγάζουν ἀλεύρι καὶ ζυμώνουν τὸ ψωμί τοὺς,
ποὺ ἔχει γεύση ὑπόξινη. Τρώγουν ὠμό κρέας, καρποὺς καὶ χόρτα.

Ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ οἱ Αἰθίοπες μαθαίνουν πῶς νὰ μεταχειρίζονται τὰ ὄπλα.
Κάθε νέος Αἰθίοπας ἔχει μεγάλη χαρὰ, ὅταν ὀπλοκτᾷ δικὰ του ὄπλα (τουφέκι,
φυσέκια καὶ σπαθί). Οἱ ἄνδρες εἶναι πάντα ἀρματωμένοι καὶ ἔτοιμοι γιὰ τὸν
πόλεμο. Οἱ Αἰθίοπες ἔχουν πολεμήσει πολλὰς φορὲς γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τοὺς. Ἡ
μόνη φροντίδα τῶν ἀνδρῶν γιὰ τὸ σπῖτι τοὺς εἶναι νὰ ὑφάνουν καὶ νὰ κόψουν
τὰ ροῦχα τῆς οἰκογενείας τοὺς. Οἱ γυναῖκες καλλιεργοῦν τὴν γῆ, φροντίζουν
γιὰ τὴν συγκομιδὴν, κόβουν καὶ μεταφέρουν ξύλα καὶ πηγαίνουν στὴν ἀγορὰ,
ὅπου πουλοῦν ἢ ἀλλάζουν τὰ πρεῖοντα τοὺς.

Ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ οἱ Αἰθίοπες ἀγόρια καὶ κορίτσια, μαθαίνουν τοὺς θρησκευ-
τικούς τοὺς ψαλμούς. Τὰ ζῶα τοῦ σπιτιοῦ τοὺς δὲν τὰ ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴν οἰκο-
γένειάν τοὺς. Γι' αὐτὸ ἐρωτοῦν μὲ ἐνδιαφέρον καὶ ἀγάπη γιὰ τὴν ὑγείαν τοὺς. Ἀ-
γαποῦν καὶ σέβονται τοὺς λέοντες καὶ τοὺς λέγουν πατέρες καὶ ἀδελφούς. Ἀνώ-
τερος δикаστής τοὺς εἶναι ὁ αὐτοκράτορας τῆς Αἰθιοπίας. Τοὺς Ἕλληνες ἀγαποῦν
πολύ, διότι τοὺς ἔκαναν χριστιανούς (1400 μ.Χ.). Πολλοὶ Ἕλληνες μένουν στὴν
Αἰθιοπία. Ἐχουν κοινότητες, ἐκκλησίες καὶ σχολεῖα. Μὲ τὴν ἐργασία τοὺς προ-
κόβει καὶ προοδεύει ὁ ὅπος.

Εργασίες. Νὰ ἐργασθῇ καὶ γιὰ τὴν Αἰθιοπία, ὅπως ἐργάσθηκε καὶ γιὰ
τὴν Αἴγυπτο.

Σομαλία (άποικίες)

Είναι χώρα θερμή με στέππες. Πρωτεύουσα τῆς Γαλλικῆς εἶναι τὸ Τσιμπουτί, τῆς Ἀγγλικῆς ἡ Βερβέρα καὶ τῆς Ἰταλικῆς ἡ Μονκαντίσου.

Ἐρυθραία (Ἀγγλική κατοχή)

Εἶναι χώρα θερμὴ με λίγες βροχὲς καὶ κήπους. Στὴν πόλιν τῆς Ἀσμάρα παραθερίζουν οἱ Εὐρωπαῖοι τοῦ Σουδάν. Λιμένες τῆς εἶναι ἡ Μασσάβα. Ἡ Ἐρυθραία ἔχει 500.000 κατοίκους.

Βρεττανικὲς ἀποικίες

Εἶναι ἡ Ταγκανίκα, ἡ Κένυα καὶ ἡ Οὐγκάνδα με 13.000.000 κατ. Τὸ κλίμα τους εἶναι θερμὸ, ὑγρὸ καὶ ἀνθυγιεινὸ γιὰ τοὺς λευκοὺς στὴν περιοχὴ τῶν λιμνῶν. Τὰ προϊόντα τους εἶναι καφές, ζάχαρη καὶ ἄλλα θερμῶν χωρῶν, πολλὰ κτηνοτροφικὰ καὶ κυνηγετικά. Ὁ λιμένας τῆς Μομβάζας μετὴν Οὐγκάνδα, ὁ λιμένας τῆς Νταρεσάλαμ μετὴν Ταμπόρα, συγκοινωνοῦν με σιδηρόδρομο.

Μοζαμβίκη

Εἶναι ἀποικία τῆς Πορτογαλίας. Τὸ ἔδαφός τῆς εἶναι εὐφορὸ, ἀλλὰ ἔχει νοσηρὸ κλίμα. Οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι (6.000.000) εἶναι κτηνοτρόφες καὶ ἀνήκουν στὴν πολεμικὴ φυλὴ τῶν Ζουλού.

Ἔργασίες γιὰ τὴν Σομαλία, Ἐρυθραία, Βρεττανικὲς ἀποικίες καὶ Μοζαμβίκη, ὅμοιες μετὴς Δυτικῆς Ἀφρικῆς.

Ποιό εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς Μέσης Ἀφρικῆς;

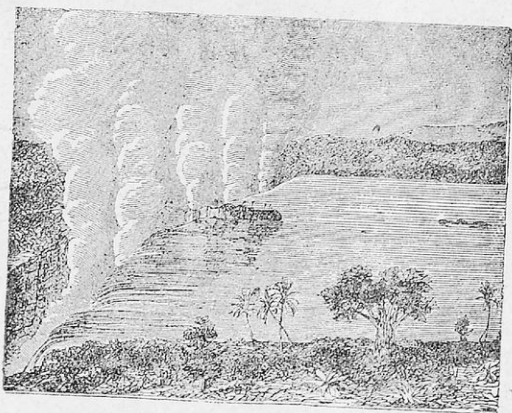
ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

Θέση. Ἡ Νότιος Ἀφρικὴ ἔχει σχῆμα τριγώνου. Στὸν βορρᾶ συνορεύει μετὸ Κόγγο, τὴν Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ καὶ τὴν Μοζαμβίκη. Βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ καὶ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Νότιος 'Αφρικανική "Ενωσις (Μέλος τῆς Βρεττανικῆς Κοινοπολιτείας)

Θέση. Ἡ Νοτιοαφρικανική "Ενωσις ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Νατάλη, τὸ Ἀκρωτήριο, τὴν Ὀράγγη, τὸ Τράνσβαλ, καὶ τὴν Ροδεσία (Βόρειο καὶ Νότιο).

Ἔδαφος. Ἔχει ἑκτασὴ 1.200.000 τετρ. χιλμ. Εἶναι ὁροπέδιο, ποὺ τὸ περι-
κλείουν ὄροσειρές τοῦ Κιλιμαντζάρου καὶ τοῦ Ντράκεν (3650 μ.).
Στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας εἶναι ἡ ἔρημος Καλαχάρη καὶ στὰ παράλια μί-
α



Καταρράκτης τοῦ Ζαμβέζη. Τὰ νερά του πέφτουν ἀπὸ 120 μέτρα ψηλά
μέ τρομερὸ κρότο, σηκώνοντας σύννεφα ὕδατος.

στεντόμακρη πεδιάδα. Τῇ Νοτιοαφρικανικῇ "Ενωσι διασχίζουν οἱ ποταμοὶ Ζα-
μβέζη, Ὀράγγης κ.ά.

Κλίμα. Στὰ παράλια εἶναι εὐκρατο μέ βροχές τὸν χειμῶνα, ποὺ τὶς φέρνουν
μουςσῶνες ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ Ἰνδικὸ ὠκεανό. Στὰ μεσόγεια εἶναι θερμὸ
μέ λίγες βροχές.

Φυτά. Ὀλόγυρα ἀπὸ τὴν ἔρημο Καλαχάρη, κοντὰ στοὺς πρόποδες τῶν
βουνῶν εἶναι στέππες. Καλλιεργοῦνται σιτηρά, ἀμπέλια, βαμπάκι, ἐσπεριδο-
ειδῆ καὶ ἄλλα ὀπωροφόρα καὶ στὰ θερμότερα μέρη ζαχαροκάλαμο, κακαόδενδρα
κ.λ.π.

Ζῶα. Στὴν ἔρημο Καλαχάρη περιφέρονται κοπάδια ἀπὸ ἄγριες στρουθο-
καμήλους, ἀντιλόπες καὶ ζαρκάδια. Στὶς στέππες ζοῦν ἀγέλες ἀντιλόπες καὶ ζαρ-
κάδια. Τρέφονται μεγάλα κοπάδια ἀπὸ στρουθοκαμήλους γιὰ τὰ φτερά τους,
βόδια, γίδες Ἀγκύρας, καραμάνια καὶ πρόβατα καρακούλ μέ πολύτιμα γουνα-

ρικά. Στὸν ἔθνικὸ δρυμὸ τῆς Ἑνώσεως συντηροῦνται σὲ ἀγέλες ὅλα τὰ ἰθαγενῆ ζῶα τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς.

Ὁρυκτά. Τὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ τοῦ Τράνσβαλ καὶ διαμαντιῶν τοῦ Ἀκρωτηρίου εἶναι τὰ μεγαλύτερα τοῦ κόσμου. Χρυσάφι, μολύβι καὶ γαϊάνθρακες εἶναι στὴν Ροδεσία. Γενικὰ τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας εἶναι πλούσιο σὲ χαλκὸ, κασίτερο καὶ λευκόχρυσο (πλατίνη). Τὰ χρυσωρυχεῖα τοῦ Γιοχάνεσμπουργ καὶ τὰ ἀδαμαντωρυχεῖα τοῦ Κιμπερλέϋ εἶναι τὰ μεγαλύτερα τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ ἡ Νοτιοαφρικανικὴ Ἑνωσις εἶναι πλούσια χώρα.

Συγκοινωνία. Ἔχει ἀρκετὴ μὲ σιδηρόδρομο, αὐτοκίνητα, βοϊδάμαξες καὶ θαλασσίνη.

Πόλεις. Ἡ Πραιτώρια (85 χιλ.) ἔχει πανεπιστήμιο καὶ εἶναι ἔδρα τῆς κυβερνήσεως. Τὸ Κέιπτάουν (200 χιλ.). Ἡ Πόλη Ἀκρωτηρίου εἶναι ἐμπορικὸς λιμένας, ἔδρα τοῦ Κοινοβουλίου τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ τῶν πρεσβευτῶν τῶν ξένων Κρατῶν. Ἄλλος ἐμπορικὸς λιμένας εἶναι ἡ Ντῶρμπαν (200 χιλ.) τῆς Νατάλης.

Κάτοικοι. Οἱ λευκοί, περίπου 2.000.000, εἶναι Ἀγγλοί, Μπόερς (Ὀλλανδοί) κ.ἄ. Ἐδῶ οἱ ἄποικοι Ἕλληνες ἔχουν κοινότητες μὲ ἐκκλησίες καὶ σχολεῖα. Οἱ μαῦροι εἶναι 7.000.000. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ Ὀττεντότους καὶ Κάφρους, ποὺ τρέφουν ζῶα καὶ ἐργάζονται στὶς πόλεις καὶ τοὺς Βουσμάνους, ποὺ περιφέρονται στὴν Καλαχάρη καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ κυνήγι.

Ἔργασίες, ὅμοιες μὲ αὐτές, ποὺ ἔκαμες γιὰ τὴν Αἰθιοπία.

ΝΗΣΙΑ ΑΦΡΙΚΗΣ

Μαδαγασκάρη (ἀποικία Γαλλίας)

Ἔδαφος. Πανύψηλες ὄροσειρές χωρίζουν τὴν Μαδαγασκάρη σὲ ἀνατολικὴ καὶ δυτικὴ.

Φυτὰ—Ζῶα. Ἔχει κλίμα θερμὸ. Ἡ ἀνατολικὴ δέχεται ἄφθονες βροχές καὶ σκεπάζεται ἀπὸ πορθένα δάση, μὲ πολλὰ ἄγρια ζῶα. Ἡ δυτικὴ ὅμως δέχεται λίγες βροχές. Εἶναι γι' αὐτὸ στέππες, ὅπου βόσκουν πολλὰ ἡμερα ζῶα. Ἐδῶ ζῇ ὁ ζεβού. Εἶναι εἶδος βοδιοῦ, ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦν ὡς ὑποζύγιο. Τὸ εὐκράτο αὐτὸ νησί παράγει ρύζι, ἀραποσίτι, καφέ, κακάο, Τὸ βαμπάκι ἐδῶ εἶναι αὐτοφυές.

Κάτοικοι (3.800.000). Στὰ ἀνατολικά μέρη κατοικοῦν Μαλαῖοι καὶ στὰ δυτικὰ Νέγροι. Τὴν πρωτεύουσά της Ταναναρίβα (90 χιλ.) τὴν ἐνώνει σιδηρόδρομος μὲ ἄλλες μικρότερες πόλεις.

“Άλλα νησιά

Τὰ κυριώτερα νησιά τῆς Ἀφρικῆς εἶναι:

Μαδέρα. Εἶναι Πορτογαλική. Ἔχει εὐχάριστο κλίμα. Τὸ κρασί της εἶναι ὀνομαστό.

Ἀζόρες (ἐπαρχία τῆς Πορτογαλίας). Εἶναι ὄρεινά καὶ ἡφαιστειογενῆ νησιά μὲ πολὺ γλυκὸ καὶ ὑγιεινὸ κλίμα. Παράγουν σιτηρὰ, ὄσπρια, ἐσπεριδοειδῆ, κρασί, φρούτα, ζαχαροκάλαμο.

Κανάριες (Ισπανικές). Εἶναι πολὺ εὐφορα νησιά. Παράγουν νόστιμους καρπούς, λαχανικά, πρώϊμα καὶ κρασί. Ἔχουν ὑγιεινὸ κλίμα καὶ θαυμάσιες φυσικὲς ὁμορφίες. Καναρίνια ποὺ ἔχουν ἐδῶ τὴν πατρίδα τους καὶ ἄλλα γλυκόλαλα πουλιά κάνουν τὰ πανέμορφα νησιά θαυμάσια. Γι’ αὐτὸ πολλοὶ τὰ ἐπισκέπτονται γιὰ ἀναψυχὴ καὶ ἀνάρρωση.

Νησιά Πρασίνου ἀκρωτηρίου (Πορτογαλικά). Ἔχουν βλάστηση πτωχή.

Νησιά κόλπου Γουϊνέας. Εἶναι 4 μὲ θερμὸ καὶ ὑγρὸ κλίμα τῆς Ἰσημερινῆς Ἀφρικῆς. Δύο ἀνήκουν στὴν Ἀγγλία καὶ δύο στὴν Πορτογαλία. Παράγουν καπνὸ καὶ κακάο.

Ἀγία Ἐλένη. Εἶναι ὅλο βράχια, στὴν μέση τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Σὲ αὐτὴ πέθανε ἐξόριστος ὁ Μέγας Ναπολέων.

Ἔργασίες γιὰ τὴν Μαδαγασκάρη καὶ τὰ ἄλλα νησιά τῆς Ἀφρικῆς ὅμοιες μὲ αὐτές, ποὺ ἔκαμες καὶ γιὰ τὶς ἄλλες χῶρες.

Ποιό εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς;

1) Γιατί ἡ Μέση Ἀφρική εἶναι ἀραιὰ κατοικημένη; 2) Γιατί στὴν Βόρειο καὶ ἰδίως στὴν Νότιο Ἀφρική κατοικοῦν πολλοὶ Εὐρωπαῖοι ὡς ἄποικοι; 3) Κάμε νοερὸ ταξίδι ἀπὸ τὸ Κέιπτάουν στὸ Κάιρο. Νὰ περιγράψης τὶς χῶρες ποὺ θὰ περάσῃς, μὲ τὸ κλίμα τους, τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα καὶ τοὺς κατοίκους τους. 4) Σὲ ποιὸ μέρος τῆς Ἀφρικῆς θὰ προτιμοῦσες νὰ διαμείνῃς καὶ γιατί; 5) Ποιές εἶναι οἱ πιὸ προωδευμένες χῶρες τῆς Ἀφρικῆς; 6) Κάμε χάρτη τῆς Ἀφρικῆς γεωφυσικό. Χώρισε αὐτὸν σὲ φυσικὲς περιοχὲς καὶ σημείωσε τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς καθεμίας. Χρωμάτισε μὲ ἰδιαιτέρο χρῶμα (ἢ γράψε χωριστὰ) τὰ ἀνεξάρτητα κράτη καὶ τὶς ἀποικίες τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν (Ἀγγλίας, Γαλλίας κλπ.).

Πίναξ 2. ΑΦΡΙΚΗ

Χώρες	Έκταση σε τετρ. χιλ.	Πληθυσμός	Πόλεις
ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ			
Αίγυπτος	1.000.000	16.000.000	Κάιρο (1.100.000), Πόρτ Σάϊδ, Αλεξάνδρεια (600χ.) Μανσούρα.
Λιβύη	1.500.000	1.100.000	Τρίπολη (35 χιλ.), Βεγγάζη (45 χιλ.).
Τυνησία	125.000	2.250.000	Τύνιδα (250 χιλ.) Μπιζέρτα.
Άλγερία	2.000.000	6.000.000	Άλγερ (250 χιλ.), Οράν
Γαλλικό Μαρόκο	420.000	5.000.000	Φέζ (110 χιλ.), Μαρόκο (150.000).
Ισπανικό Μαρόκο	28.000	140.000	Τετουάν (45 χιλ.)
Ταγγέρη	580	80.000	Ταγγέρη (50 χιλ.)
Σαχάρα	8.000.000	1.500.000	
Ρίο ντε Όρο	295.000	120.000	
ΜΕΣΗ ΑΦΡΙΚΗ			
Γαλλικό Σουδάν	950.000	2.700.000	Ντακάρ (55 χιλ.), Τιμποκτού.
Άγγλικό Σουδάν	1.300.000	25.000.000	Ίμπαντάν (150 χιλ.)
Άγγλοαιγυπτ. Σουδάν	2.500.000	6.000.000	Χαρτούμ (50 χιλ.), Όμν-τουρμάν
Λιβερία	100.000	2.000.000	Μαυροβία (10 χιλ.)
Γαλλ. Ίσημερ. Αφρική	3.370.000	3.200.000	
Βελγικό Κόγγο	2.385.000	10.000.000	Λεοπόλβιλ (40 χιλ.)
Άγγόλα	1.250.000	2.500.000	Άγιος Παύλος (20 χιλ.)
Αιθιοπία - Αβησσυνία	900.000	10.000.000	Αντίς Αμπέμπα (90 χιλ.), Χαρράρ (50 χιλ.), Ντιρέ-Ντάουα.
Σομαλία	700.000	1.400.000	Τσιμπουτί, Βερβέρα
Έρυθραία	120.000	500.000	Άσμάρα, Μασσάβα
Ταγκανίκα	800.000	6.000.000	Νταρεσάλαμ
Κένυα	700.000	3.000.000	Μομβάζα
Ουγκάνδα	300.000	4.000.000	Έντέμπε
Μοζαμβίκη	800.000	6.000.000	Μοζαμβίκη
ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ			
Νότιος Αφρικανική Ένωση	1.200.000	9.000.000	Κέιπτάουν (200 χιλ.) Πραιτωρία (85 χιλ.) Γιοχάνεσμπουργκ, Κιμπερλέυ.
ΝΗΣΙΑ ΑΦΡΙΚΗΣ			
Μαδαγασκάρη	615.000	3.800.000	Ταναναρίβα (90 χιλ.).
Κανάριες	7.273	500.000	Λάς Πάλμας
Άζόρες	2.392	232.000	
Μαδέρα	815	180.000	

ΑΜΕΡΙΚΗ

Θέση. Ἡ Ἀμερική ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Βόρειο παγωμένο ὠκεανὸ καὶ τελειώνει στὸν Νότιο παγωμένο ὠκεανό. Εἶναι ἡ μακρύτερη ἡπειρος. Βρέχεται ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸ καὶ ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Ἔδαφος. Ἡ Ἀμερική ἔχει ἔκταση 41.200.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στὰ δυτικὰ παράλια ἀπὸ τὴν μία ἕως τὴν ἄλλη ἄκρη τῆς ἡπείρου ὑψώνεται ἡ μακρύτερη ὄροσειρά τῆς γῆς. Γι' αὐτὸ λέγεται Κορδιλιέρες, δηλαδὴ ἀλυσίδες. Στὰ ἀνατολικά μέρη ἀπλώνονται ἀπέραντες πεδιάδες, ποὺ ποτίζονται ἀπὸ μεγάλους πλωτοὺς ποταμούς. Ὁ μακρύτερος τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς γῆς εἶναι ὁ Μισσισιππὺς (6.500 μ.). Τὰ περισσότερα ὅμως νερά ἔχει ὁ Ἀμαζόνιος. Οἱ λίμνες εἶναι χιλιάδες. Τὶς περισσότερες ἔχει ἡ Βόρειος Ἀμερική. Ἡ μία χύνει τὰ νερά της στὴν ἄλλη καὶ σχηματίζουν πολλοὺς καταρράκτες, ποὺ κινοῦν ἐργαστάσια. Ἡ μεγαλύτερη εἶναι ἡ Ἀνω λίμνη (80.000 τ. χιλ.). Στὴν Νότιο Ἀμερική εἶναι ἡ Τιτικάκα.

Κλίμα. Ἡ ἀμερικανικὴ ἡπειρος ἀπλώνεται στὴν Βόρειο κατεψυγμένη καὶ εὐκρατη, στὴν Διακεκαυμένη καὶ τὴν Νότιο εὐκρατη ζώνη.

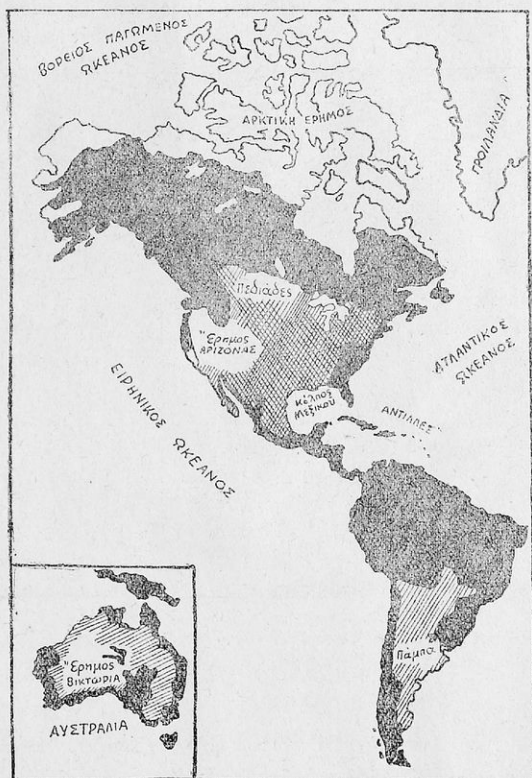
Ἐμπόριο. Τὰ κυνηγετικά, ἀλιευτικά, δασικά, κτηνοτροφικά, γεωργικά, βιομηχανικά καὶ ὀρυκτὰ προϊόντα τῆς Ἀμερικῆς, εἶναι γνωστὰ σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Στὰ περισσότερα ἔρχεται πρώτη ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες ἡπείρους.

Κάτοικοι (265.000.000). Πρὸ πολλῶν αἰώνων ἡ Εὐρώπη προμηθεύονταν τάπητες, ἀρώματα, μετάξι, διαφόρους καρπούς καὶ πολλὰ χρήσιμα πράγματα ἀπὸ τὴν Ἀσία. Τὰ ἔφερναν καραβάνια ὁλόκληρα στὸν Περσικὸ κόλπο, στὸν Εὐξεῖνο Πόντο καὶ στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. Ἀπὸ ἐκεῖ τὰ ἀγόραζαν οἱ Εὐρωπαῖοι ἔμποροι. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως ποὺ κατέλαβαν αὐτὰ τὰ μέρη, ἐμπόδιζαν τὸ ἐμπόριο. Γι' αὐτὸ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀρχισαν ν' ἀναζητοῦν ἄλλο δρόμο συγκοινωνίας μὲ τὶς Ἰνδίες.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος τὸ 1492 ἔφυγε μὲ πλοῖα ἀπὸ τὴν Ἰσπανία. Ἦθελε νὰ βρῇ ἄλλο δρόμο γιὰ τὶς Ἰνδίες. Δύο μῆνες πλεόντας στὸν ἀγνωστὸ Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ ἄραξε στὰ νησιά Ἀντίλλες τῆς Μέσης Ἀμερικῆς. Νόμισε ὅτι ἦσαν νησιά στὰ δυτικὰ τῶν Ἰνδιάνων καὶ τὰ ὠνόμασε Δυτικὲς Ἰνδίες καὶ τοὺς ἀγρίους ἰθαγενεῖς κατοίκους τοὺς Ἰνδιάνους (ἡ ἐρυθροδέρμους). Δὲν φανταζόταν ὅτι ἀνεκάλυψε νέο κόσμο. Ἀπὸ τὸν Ἀμερικανὸ Βεσπούκη, ποὺ πρῶτος δημοσίευσε περιγραφὲς τῆς, ὠνομάστηκε Ἀμερική. Ἔτσι ἀρχισαν νὰ κατοικοῦν τὴν νέα ἡπειροὶ οἱ Εὐρωπαῖοι ἢ λευκοὶ (Ἀγγλοι,

Γάλλοι, Ίσπανοί, Πορτογάλοι. Οί άποικοί νίκησαν τίς άγριες φυλές τών Ίνδιάνων. Μέ τούς ίεραποστόλους τούς μάλιστα τούς ήμέρωσαν. Πολλοί Ίνδιάνοι έπαυσαν πλέον νά ζοϋν άπό τό κυνήγι τών άγρίων βουβάλων και τό ψάρευμα, και νά λατρεύουν τά είδωλα. Έγιναν χριστιανοί, μικρέμποροι, τεχνίτες και μαθαίνουν γράμματα στά σχολεία.

Τεράστιες έκτάσεις τής ΄Αμερικής άπό δάση και λειμώνες οί Εϋρωπαίοι άποι-

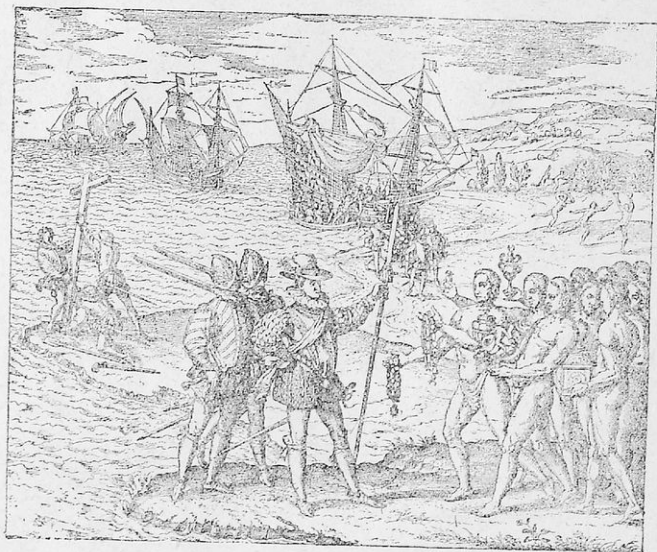


Τά λευκά μέρη τοϋ χάρτη δείχνουν έρήμους και τούντρες στά βόρεια· τά μαϋρα μέρη, δάση· τά μέρη μέ τίς σκέτες γραμμές λειβάδια, και μέ τίς σταυρωτές γραμμές δάση και λειβάδια.

κοι τίς έκαμαν χωράφια. ΄Απέραντες πάλι στέππες, μέ τ' άρδευτικά έργα που έκαμαν, έγιναν πλούσιοι τόποι γεωργικής παραγωγής. Αυτοί έπήγαν στό νέο κόσμο τό σιτάρι, τό άλογο, τό βόδι, τó πρόβατο και άλλα χρήσιμα φυτά και

ζώα. Ἐργάστηκαν σκληρά καὶ ἄλλαξαν τὴν ὄψη τῆς Ἀμερικανικῆς ἡπείρου.

Μαῦροί εἶναι πολλὰ ἑκατομύρια στὶς θερμὲς ἰδίως χώρες τῆς Ἀμερικῆς. Εἶναι ἀπόγονοι Νέγρων, ποὺ ἔφεραν οἱ λευκοὶ ἀπὸ τὴν Ἀφρική, γιὰ νὰ ἐργάζωνται στὰ κτήματά τους. Μιγάδες εἶναι πολλὰ ἑκατομύρια καὶ ἔχουν διάφορα ὀνόματα. Μαστίζοι λέγονται τὰ παιδιὰ λευκῶν καὶ Ἰνδιάνων, Ζάμπο Ἰνδιάνων καὶ μαύρων, Μουλάττοι λευκῶν καὶ μαύρων καὶ Κρεόλοι λευκῶν καὶ μιγάδων. Ἑσκιμῶοι εἶναι οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι τῶν βορείων



Ὁ Κολόμβος ἀποβιβάζεται στὰ νησιά Ἀντίλλες τῆς Μέσης Ἀμερικῆς. Οἱ ναῦτες τοῦ ὑψώνουν τὸ σταυρὸ καὶ οἱ Ἰνδιάνοι (Ἐρυθρόδερμοι) τοῦ προσφέρουν δῶρα.

ψυχρῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ Κίτρινοι (Κινέζοι, Ἰάπωνες) ἐπῆγαν στὴν νέα ἡπειροὺς ὡς μετανάστες.

Τὰ σημερινὰ ἐλεύθερα κράτη τῆς Ἀμερικανικῆς ἡπείρου ἄλλοτε ἦσαν Εὐρωπαϊκὲς ἀποικίες (Ἀγγλικές, Ἰσπανικές, Γαλλικές, Πορτογαλικές).

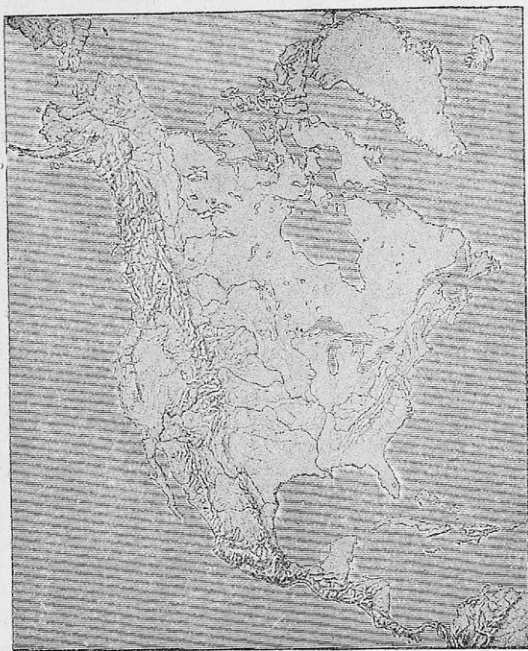
Ἐργασίες. Ζητήσατε νὰ μάθετε περισσότερα ἀπὸ δικούς σας, βιβλία καὶ περιοδικὰ γιὰ τὸ Χριστόφορο Κολόμβο καὶ τὴν ἀνακάλυψη τῆς Ἀμερικῆς, τὸν Ἀμέριο Βεσπούκη, τοὺς Ἰνδιάνους καὶ τοὺς ἀγῶνες τῶν Εὐρωπαίων ἀποίκων καὶ μεταναστῶν τῆς Ἀμερικῆς.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

Θέση. Ὁλη σχεδὸν ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ βρίσκεται στὴν Βόρειο εὐκρατη ζώνη. Μόνον ἡ βορεινὴ τῆς ἄκρῃ εἶναι στὴν Κατεψυγμένη καὶ ἡ ἄλλη τῆς ἄκρῃ στὸν νότο στὴν Διακεκαυμένη ζώνη.

Παράλια. Εἶναι πάρα πολὺ ἀκανόνιστα. Οἱ ὠκεανοὶ σχηματίζουν χερσονήσους, κόλπους, τὰ ἀκρωτήρια Ἁγίος Λουκᾶς, Σάλβη, Κάρολος καὶ ἀρκετὰ νησιά.

Ἔδαφος. Ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ ἔχει σχῆμα τριγώνου καὶ ἔκταση 21.500.000



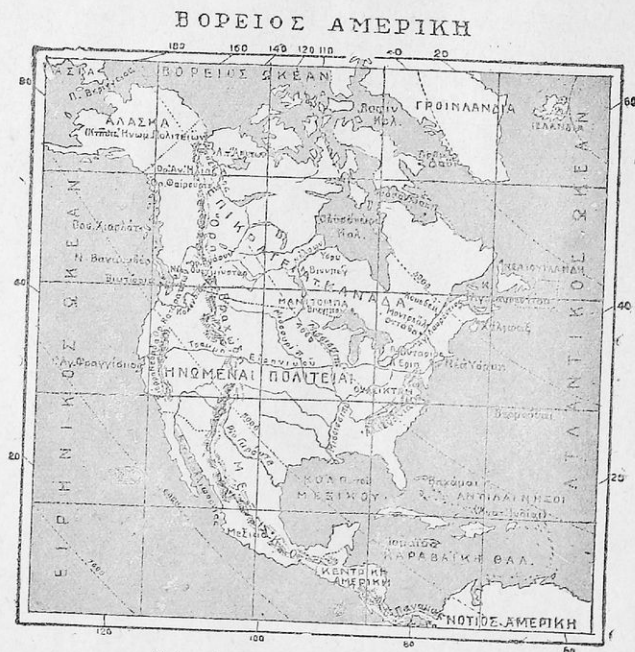
Χάρτης Β. Ἀμερικῆς ἀνάγλυφος.

τετρ. χιλιόμ. Ἐδῶ οἱ Κορδιλλιέρες λέγονται Βραχώδη ὄρη. Τὸ ψηλότερό τους βουνὸ εἶναι τὸ Μᾶκ Κίνλεϋ (6.200 μ.) τῆς Ἀλάσκας. Ἀνάμεσα στὶς δυτικὲς ὄροσειρές εἶναι τὰ ὀροπέδια τῆς Ἀλάσκας, τοῦ Κολοράδου, τὸ Μεξικανικὸ κ.ἄ. Στὸν βορρᾶ ἀπλώνεται ἡ μεγάλη πεδιάδα τοῦ Καναδᾶ καὶ στὸν νότο ἡ εὐφορὴ Μεγάλῃ πεδιάδα τοῦ Μισσισιππῆ.

Κλίμα. Ἀπὸ τὸν βορρᾶ πρὸς τὸν νότο γίνεται ἀπὸ ψυχρότερο θερμότερο

καί από τραχύτερο μαλακώτερο. Τò ψυχρὸ ρεῦμα τῆς Γροιλανδίας κάνει στὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ τὸν χειμῶνα ψυχρὸ. Στὰ παράλια ὅμως τοῦ Εἰρηνικοῦ ὁ χειμῶνας ἔρχεται γλυκὺς ἀπὸ τὸ θερμὸ ἰαπωνικὸ ρεῦμα (Κουροσίβο).

Κάτοικοι (160.000.000). Οἱ περισσότεροι εἶναι λευκοί. Οἱ λιγώτεροι εἶναι μαύροι, Ἑσκιμῶοι, μιγάδες κλπ. Στὰ βόρεια τοῦ Καναδᾶ καὶ στὰ Βραχώδη ὄρη γυρίζουν ἀκόμη ἄγριες φυλὲς Ἰνδιάνων. Ζοῦν ἀπὸ τὸ κυνήγι.



Πολιτικὴ διαίρεση τῆς Β. Ἀμερικής.

καὶ τὸ ψάρευμα. Κατοικοῦν σὲ σκηνές σὰν πυραμίδες, ντυμένες μὲ δέρματα ζώων.

Χῶρες τῆς Βορείου Ἀμερικής. Εἶναι ἡ Γροιλανδία, ἡ Ἀλάσκα, ὁ Καναδᾶς, οἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖες καὶ τὸ Μεξικό.

Γροιλανδία (Κτήση τῆς Δανίας)

Ἔδαφος—Κλίμα. Ἡ Γροιλανδία, ἔπειτα ἀπὸ τὴν Αὐστραλία, εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τοῦ κόσμου. Εἶναι ὄρεινὴ, μὲ πολλοὺς καὶ πολὺν βαθεῖς κόλπους, ποὺ λέγονται φιόρντ. Πολλὰ σύννεφα σκεπάζουν τὸν ἥλιο τῆς καὶ κάνουν τὸ φῶς τοῦ χλωμὸ καὶ θαμπό. Τὸ κρύο εἶναι πολὺ δυνατό ὅλο σχεδὸν τὸ ἔτος καὶ

ἔχει διαρκή χειμῶνα. Γι' αὐτὸ τὴν σκεπάζουν αἰῶνια χιόνια καὶ τὴν δένουν ἄγριες χιονοθύελλες. Οἱ πάγοι τῆς, γλιστρώντας σιγὰ σιγὰ, φθάνουν στὰ παράλια. Ἐκεῖ κόβονται καὶ πλέουν στὴ θάλασσα ὡς παγόβουνα.

Φυτὰ—Ζῶα. Τὴν ἐποχὴ πού κάνει λιγώτερο κρύο καὶ διαρκεῖ 2—3 μῆνες, φυτρώνουν λειχήνες, βρύα καὶ μικρὲς ἱτιές σὰν θάμνοι. Ἀγριοὶ τάρανδοι, πολικὲς ἄρκουδες, ἄλεπουδες καὶ ἄλλα περιφέρονται στὶς τοῦνδρες τῆς. Τὸ σκυλί καὶ ὁ τάρανδος εἶναι τὰ μόνα οἰκιακὰ ζῶα. Μπακαλιάροι, ρέγγες, σκουμπριά, φάλαινες, θαλασσινοὶ ἵπποι κ.ἄ. ζοῦν στὶς βόρειες θάλασσες.

Κάτοικοι (15.000). Ἐλάχιστοι εἶναι Δανοί. Οἱ ἄλλοι εἶναι Ἑσκιμῶοι. Ζοῦν ὅλοι στὰ νότια παράλια μέρη τῆς Γροιλανδίας. Πουλοῦν γουναρικά, παστὰ ψάρια, λίπος φώκιας καὶ ἀγοράζουν κλινοσκεπάσματα, ροῦχα κ.ἄ.

Ἀλάσκα

Χώρα. Ἡ Ἀλάσκα εἶναι ἡ βορειότερη ἄκρη τῆς Ἀμερικανικῆς ἡπείρου. Ὁ Βερίγγειος πορθμὸς τὴν χωρίζει ἀπὸ τὴν Ἀσία. Εἶναι μιὰ ὀρεινὴ χερσόνησος, μὲ πολλὰ ἡφαίστεια. Τὴν σκεπάζουν αἰῶνια χιόνια καὶ πάγοι, διότι τὸ κλίμα τῆς εἶναι ψυχρὸ, πολικόν. Τὴν διαχίζει ὁ ποταμὸς Γιούκων.

Κάτοικοι (60.000). Οἱ περισσότεροι εἶναι Ἑσκιμῶοι. Οἱ ἄλλοι εἶναι λευκοί. Πουλοῦν ξυλεῖα, γουναρικά, μέταλλα (χρυσάφι), παστὰ ψάρια (σολομοὺς κλπ.) καὶ ἀγοράζουν κλινοσκεπάσματα, ροῦχα κλπ.

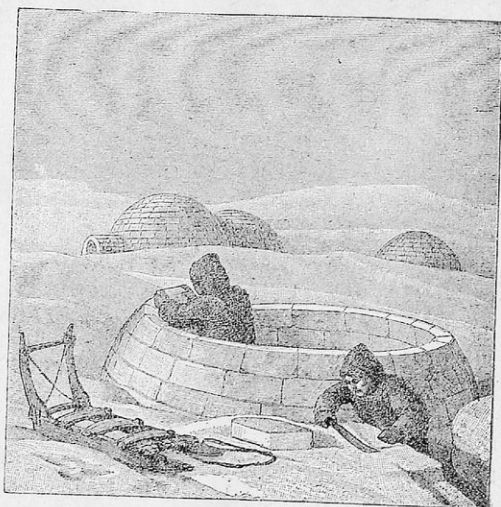
Πολίτευμα. Ἡ Ἀλάσκα εἶναι ὁμόσπονδη χώρα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Πρωτεύουσα ἔχει τὴν πόλη Τζοῦνο (4.000).

ΟΙ ΕΣΚΙΜΩΟΙ

Ἡ μεγάλη πολικὴ θερινὴ ἡμέρα διαρκεῖ μῆνες. Τότε οἱ Ἑσκιμῶοι κατοικοῦν στὰ μεσόγεια μέρη τῶν χωρῶν τους. Μένουν σὲ σκηνές ἀπὸ δέρμα καὶ κυνηγοῦν τάρανδους, λευκὲς ἄρκουδες, ἄλεπουδες, ἄγριες πάπιες καὶ ἄλλα πουλιά. Στὴν πάρα πολὺ μεγάλῃ χειμερινῇ πολικῇ νύχτᾳ οἱ Ἑσκιμῶοι ζοῦν κοντὰ στὰ παράλια. Ἐκεῖ κατοικοῦν σὸ θολωτὲς καλύβες σὰ σπηλιές. Τὶς φτιάχνουν μὲ πέτρες ἢ ὀγκώδη κομμάτια πάγου καὶ χιονιοῦ. Τελευταῖα ἄρχισαν νὰ κατασκεύαζουν ξύλινες κατοικίες καὶ νὰ τὶς θερμαίνουν μὲ θερμάστρες. Μὲ τὶς μικρὲς τους βαρκούλες πλέουν στὴν θάλασσα. Ψαρεύουν φώκιες, θαλασσινοὺς ἵππους καὶ ἄλλα.

Ἑσκιμῶοι θὰ εἰπῇ ἄγριοι ψαράδες. Ζοῦν περισσότερο ἀπὸ τὴν θάλασσα, παρὰ ἀπὸ τὴν ξηρὰ. Ἀπὸ τὸ κυνήγι καὶ τὸ ψάρευμα ἔχουν τὴν τροφή τους, τὰ ζεστὰ γουναρικά πού φοροῦν ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ. Ἀπὸ κόκκαλα εἶναι τὰ ἀγκίστρια τους, ὁ σκελετὸς τοῦ ἐλκήθρου τους καὶ τῆς δερματίνης βαρκούλας τους. Τὸ λάδι τῆς φώκιας τοὺς φωτίζει καὶ τοὺς θερμαίνει. Οἱ ἀνάγκες τῆς ζωῆς

στis ἀφιλόξενες ἀπέραντες παγωμένες ἐκτάσεις τους ἔκαμαν τοὺς Ἑσκιμῶους τολμηροὺς θαλασσινοὺς καὶ ἐπίδεξιους ψαράδες. Τὸ σκυλὶ εἶναι τὸ μοναδικὸ οἰκιακὸ τους ζῶο. Αὐτὸ σέρνει τὸ ἔλκηθρο ἐπάνω στὰ χιόνια. Οἱ εὐπορώτερες οἰκογένειες ἔχουν καὶ περισσότερα σκυλιά.



Οἱ Ἑσκιμῶοι μὲ κομμάτια πάγου χτίζουν τὴν κατοικία τους (Ἰγγλού).

Οἱ Ἑσκιμῶοι πιστεύουν στὰ μάγια, στὰ μυστηριώδη πνεύματα καὶ στὰ ξόρκια. Ἱεραπόστολοι ὅμως τοὺς κάνουν χριστιανούς.

Ἔργασίες. Ζητήσατε νὰ μάθετε περισσότερα ἀπὸ δικούς σας, βιβλία, περιοδικὰ γιὰ τοὺς Ἑσκιμῶους.

Καναδὰς

(Ὁμόσπονδη δημοκρατία τῆς Βρεττανικῆς αὐτοκρατορίας)

Θέση. Ὁ Καναδὰς στὸν βορρᾶ συνορεύει μὲ τὴν Ἀλάσκα καὶ βρέχεται ἀπὸ τὸν Βόρειο Παγωμένο ὠκεανό. Στὴν ἀνατολὴ βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ στὴν δύση ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.

Παράλια. Ἐχει τὴν χερσόνησο τῆς Λαμπραδορίας καὶ νησιά τῆ Βαφίνεια γῆ κ.ά. πολλά. Οἱ μεγάλοι κόλποι τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου καὶ τοῦ Οὐδσωνος, εἶναι παγωμένοι πολλοὺς μῆνες τοῦ ἔτους.

Ἔδαφος. Ἐχει ἐκτασὴ 10.000.000 τετρ. χιλμ. Μόνον τὰ δυτικὰ μέρη τῆς χώρας εἶναι ὄρεινά. Τὰ ἄλλα ἀποτελοῦν μίαν ἀπέραντη πεδιάδα. Δὲν καλ-

λιεργείται όμως, όλη, διότι τόν περισσότερο καιρό τó μεγαλύτερο μέρος της σκεπάζεται από χιόνια και πάγους.

Κλίμα. Στόν βορρά είναι ψυχρό, στόν νότο ήπειρωτικό μέ τραχύ χειμώνα και στά παράλια τού Ειρηνικού ώκεάνειο.

Ποταμοί — Λίμνες. Έχει πολλές λίμνες, όπως τών Άρκτων, τών Δούλων κ.ά. Ό ποταμός Άγιος Λαυρέντιος κυλά τά νερά του από λίμνη σέ λίμνη και τέλος τά κρημνίζει από 50 μέτρα ψηλά και σχηματίζει τόν περίφημο καταρράκτη τού Νιαγάρα. Ό Καναδάς έχει πολλούς και μεγάλους ποταμούς, όπως τόν Κολομβία, τόν Μάκενζι κ.ά.

Φυτά και Ζώα. Στήν μεγάλη τούνδρα τού βορρά είναι ζωά τών ψυχρών χωρών. Έχει δάση πυκνά και άπέραντα. Τά δένδρα τους είναι και 3 χιλιάδων έτών και ψηλά 100 μέτρα και λέγονται (σεκόγιες). Κουνάβια, κάστορες, έρμίνες και άλλα άγρίμια ζουν μέσα σ' αυτά.

Όλόκληρες εταιρείες τά κυνηγούν συστηματικά γιά γουναρικά και δέρματα. Στους λιμώνες και στίς στέππες βόσκουν πολυάριθμες άγέλες βόδια, αγελάδες, άλογα, γιδοπρόβατα. Η Μανιτόμπα, τó λεκανοπέδιο τού Άγίου Λαυρεντίου και ή Χώρα τών λιμνών, είναι οί σιτοβολώνες όλου τού κόσμου. Οί ποταμοί, τά παράλια έχουν άφθονους σολομούς, μπακαλιάρους, σκουμπριά, ρέγγες.

Βιομηχανία. Βγάζουν γαιάνθρακες, πετρέλαιο κ.ά. Έχει έργοστάσια αυτοκινήτων, γεωργικών μηχανημάτων, αλεύρων, χαρτιού, τεχνητού μεταξιού, ύφασμάτων κλπ. Τά βουτυροκομεία και γαλακτοκομεία του είναι όνομαστά σέ όλο τόν κόσμο. Πολλά έργοστάσια κινούνται μέ τή δύναμη τού νερού (λευκός άνθρακας).

Έμπόριο. Πουλά ξυλεία, πολτό χαρτιού, γουναρικά, κτηνοτροφικά, άλιευτικά, χαλκό, νίκελ. Γνωστός σέ μās είναι ό μπακαλιάρος λαμπραδόρος.

Συγκοινωνία. Άρκετές διώρυγες ένώνουν τους ποταμούς και τίς λίμνες και πολλά μονόξυλα και πλοία ταξιδεύουν στά νερά τους. Στους πάγους και στά χιόνια τού χειμώνα σκυλιά σέρνουν έλκθρα. Τότε οί παγωμένοι ποταμοί γίνονται γι' αυτά θαυμάσιοι δρόμοι. Έχει πυκνή συγκοινωνία μέ σιδηρόδρομο και αυτοκίνητα.

Πόλεις. Λιμένες τού Καναδά είναι ό Άγιος Λαυρέντιος, ή Χάλιφαξ και ή Βανκούβερ. Η Όττάβα (130.000) είναι ή πρωτεύουσα, τó Τορόντο ή βιομηχανικώτερη πόλη και τó Μοντρέαλ τó μεγαλύτερο έμπορικό κέντρο τής χώρας.

Κάτοικοι. Έχει 11.000.000. Οί λιγώτεροι είναι οί Έσκιμώοι και οί Ινδιάνοι (100.000). Οί περισσότεροι είναι Άγγλοι. Πολλοί είναι Γάλλοι και αρκετοί άλλοι Εύρωπαίοι. Οί Καναδοί έχουν πολλά πανεπιστήμια και άλλα άνώτερα και κατώτερα σχολεία. Τó βόρειο μέρος τού Καναδά είναι σχεδόν άκατοίκητο.

Ἡνωμένες Πολιτεῖες Ἀμερικῆς (Ὁμόσπονδη Δημοκρατία 48 Πολιτειῶν)

Θέση. Στὸν βορρᾶ οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες συνορεύουν μὲ τὸν Καναδὰ καὶ στὸν νότο μὲ τὸ Μεξικὸ. Στὴν ἀνατολὴ βρέχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ στὴν δύση ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.

Παράλια. Οἱ ὠκεανοὶ σχηματίζουν τὴν χερσόνησο καὶ τὸν κόλπο τῆς Καλιφορνίας καὶ τὴν χερσόνησο τῆς Φλωρίδας.

Ἔδαφος. Ἔχει ἑκτασὴ 8.000.000 τετρ. χιλίῳ. Τὰ πανύψηλα βουνὰ Βραχώδη καὶ Σιέρρα Νεβάδα στὴν δύση ζώνουν μεγάλο καὶ ψηλὸ ὄροπέδιο. Στὴν ἀνατολὴ εἶναι τὰ χαμηλὰ βουνὰ Ἀππαλάχια. Ἀνάμεσα στὶς δυτικὲς καὶ ἀνατολικὲς ὄροσειρὲς ἀπλώνεται ἡ ἀπέραντη καὶ εὐφορη Μεγάλη Πεδιάδα.

Κλίμα. Ἀπὸ τὸν βορρᾶ πρὸς τὸν νότο γίνεται ἀπὸ ψυχρότερο θερμότερο. Τὰ μεσόγεια ἔχουν ἡπειρωτικὸ καὶ τὰ παράλια ὠκεάνειο.

Νερά. Οἱ λίμνες Μίσιγκαν, Ἡρη, Ὀντάριο κ.λ.π. μοιάζουν μὲ ἀπέραντες θάλασσες γλυκοῦ νεροῦ. Ὁ Μισσισιπής μὲ τοὺς 55 παραποτάμους του ποτίζει τὴν Μεγάλῃ Πεδιάδῃ.

Φυτὰ καὶ Ζῶα. Τὰ βουνὰ σκεπάζονται ἀπὸ πυκνὰ δάση μὲ πολλὰ ἀγρίμια. Στὴν μεγάλη πεδιάδα τοῦ Μισσισιπή, κοντὰ στὶς λίμνες, πρασινίζουν σὲ μεγάλες ἐκτάσεις σιτᾶρι, κριθᾶρι, βρώμη. Στὸν νότο (Μεξικανικὸς κόλπος) καλλιεργοῦνται φυτὰ τῶν θερμῶν χωρῶν (βαμπάκι, ρύζι, καπνός, ζαχαροκάλαμο, καφές). Στους λειμῶνες βόσκουν ἀγέλες ἀπὸ 5—10 χιλιάδες βόδια, ἄλογα καὶ τρέφονται πάρα πολλὲς ἀγελάδες. Στὰ θερμὰ καὶ ὑγρὰ μέρη ποὺ καλλιεργεῖται ἀραποσίτι, τρέφονται ἀγέλες χοίρων. Στὶς στέππες τῶν ὄροπεδίων τῶν δυτικῶν ὄροσειρῶν βόσκουν ἀμέτρητα κοπάδια ἀπὸ πολλὰς χιλιάδες πρόβατα τὸ καθένα. Ἀμπέλια, σταφιδάμπελα, ἐλιές, λεμονιές, πορτοκαλιές καὶ ἄλλα ὁπωροφόρα δένδρα πρασινίζουν στὴν στενόμεακρη πεδιάδα τῆς Καλιφορνίας. «Κήπος τῆς Δύσεως» λέγεται γι' αὐτὸ ἡ Καλλιφόρνια. Ἡ Ἀμερικὴ εἶναι πατρίδα τοῦ Ἰνδιάνου (γάλου). Στὶς λίμνες, στοὺς ποταμούς, στὰ παράλια καὶ στὶς θάλασσες ψαρεύονται ἀφθονα ψάρια (ρέγγες, σκουμπριά, μπακαλιᾶροι, σολομοὶ κ.λ.π.).

Ὄρυκτά. Βγάζουν ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν πάρα πολλοὺς γαιάνθρακες, σίδηρο, χαλκὸ, μολύβι, τὸ περισσότερο πετρέλαιο τοῦ κόσμου, χρυσάφι, ἀσήμι, πάρα πολὺ βωξίτη.

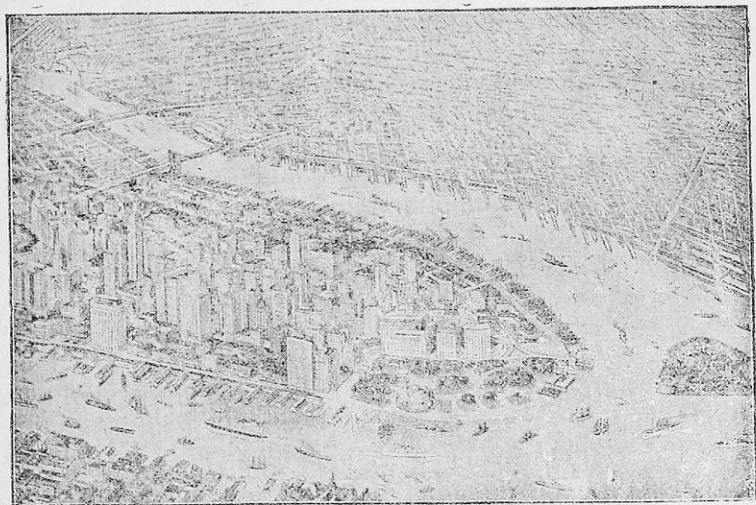
Βιομηχανία. Ἔχει τὰ περισσότερα καὶ τελειότερα ἐργοστάσια ἀπὸ ὅλες μαζί τὶς ἄλλες χώρες τοῦ κόσμου. Βρίσκονται στὶς βορειοανατολικὲς πολιτεῖες (ἐπαρχίες). Στὰ αὐτοκίνητα, στὰ ἀεροπλάνα, στὶς μηχανές, στὸ χυτοσίδηρο, στὸ ἀτσάλι, στὶς κονσέρβες φρούτων, ψαριῶν καὶ κρέατος, στὰ πλοῖα ὑφάσματα, στὰ χημικὰ καὶ σὲ ἄλλα προϊόντα τῆς βιομηχανίας ἔρχονται πρῶτες

σέ ὅλη τή γῇ. Ἔχει ἀκόμη ἀτομικά ἐργοστάσια πού ἐπεξεργάζονται τὸ οὐράνιο καὶ κατασκευάζουν ἀπ' αὐτὸ ἀτομικὲς βόμβες.

Ἐμπόριο. Ἔχουν τὸ μεγαλύτερο καὶ ζωηρότερο ὅλου τοῦ κόσμου. Ἔχουν πάρα πολλὰ ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ τοὺς μεγαλύτερους ἐμπορικοὺς λιμένας, τὴν Φιλαδέλφεια, τὴν Βοστώνη, τὸ Λὸς Ἀντζελες.

Συγκοινωνία. Ἔχουν ἀπὸ τὶς πυκνότερες τοῦ κόσμου μὲ ποταμούς, διώρυγες, λίμνες, σιδηροδρόμους (ὑπογείους, ἐπιφανείας, ἐναερίους, αὐτοκίνητα (20 ἑκατομ.), θάλασσα καὶ ἀέρα. Ὅλη σχεδὸν ἡ συγκοινωνία εἶναι στ' ἀνατολικά μέρη τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Λιμένας ἔχουν κοντὰ στοὺς ποταμούς καὶ στὴ θάλασσα.

Πόλεις. Ἡ Οὐάσιγκτων (500 χιλ.) εἶναι ἡ μαρμαροχτισμένη ὥραία



Νέα Ὑόρκη. Κάτω ἀριστερὰ φαίνεται ἡ Νέα Ὑερσέη καὶ στὸ βάθος τὸ Μπρούκλιν μετὰ τὶς κρεμαστὲς γέφυρες, μήκους 2 χιλιομέτρων.

πρωτεύουσα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Τὴν στολίζουν τὸ Καπιτώλιο (Βουλὴ καὶ Γερουσία), ὁ Λευκὸς Οἶκος (ἀνάκτορο προέδρου Δημοκρατίας) καὶ ὅλλα θαυμάσια. Ἡ Νέα Ὑόρκη (10 ἑκατομ.) εἶναι ἡ μεγαλύτερη πόλη καὶ ὁ μεγαλύτερος ἐμπορικὸς λιμένας καὶ χρηματιστήριον τοῦ κόσμου. Τὸ Σικάγο (3 1/2 ἑκατομ.) ἔχει τὰ μεγαλύτερα σφαγεῖα τοῦ κόσμου. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀγορὰ γιὰ ζῶα, κρέατα, σιτηρὰ καὶ ξυλεία. Ἡ Μασσαχουσέτη ἔχει πολλὰ καὶ μεγάλα ἐργοστάσια ὑφαντουργίας. Τὸ Νηπτρόιτ (1 1/2 ἑκατομ.) ἔχει τὰ μεγαλύτερα ἐργοστάσια αὐτοκινήτων. Τὸ Λὸς Ἀντζε-

λες έχει τὰ μεγαλύτερα ἐργοστάσια ἀεροπλάνων. Ἡ βιομηχανικώτερη πόλη τῆς Ἀμερικῆς εἶναι τὸ Πίτσμπουργκ (700 χιλ.). Ἡ Καλλιφόρνια φημίζεται γιὰ τὰ ἄφθονα καὶ ωραία φρούτα τῆς. Ἡ Νέα Ὁρλεάνη εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀγορὰ βαμπακιῦ τοῦ κόσμου καὶ ἡ Καρολίνα τοῦ ρυζιοῦ. Τὸ Χόλλυγουντ εἶναι ἡ πόλη τῶν κινηματογραφικῶν στούντιο. Στὴν χερσόνησο τῆς Φλωρίδας εἶναι οἱ μεγαλύτερες λουτροπόλεις τοῦ κόσμου. Εἶναι περίφημα τὰ τεράστια καὶ πανύψηλα κτίρια μὲ τὰ 20—100 πατώματα, ποὺ λέγονται «οὐρανοξύστες».

Τὸ ἐθνικὸ πάρκο βρίσκεται ἐπάνω στὰ Βραχώδη ὄρη. Εἶναι φυσικὸ καὶ ὄχι τεχνητό. Ἀποτελεῖται ἀπὸ μερικά ὄροπέδια, ποὺ ἔχουν ὀλόγυρα ὀλόλευκα χιονισμένα βουνὰ μὲ πολλὰ ἐνεργὰ ἡφαίστεια. Στὰ καταπράσινα δάση τους ἀπλώνονται ὠροστές λίμνες. Ἀφθονα κρυστάλλινα νερά κρημνίζονται σὲ βαθεῖς χλοερὲς κοιλάδες καὶ σχηματίζουν μεγαλοπρεπεῖς καταρράχτες. Ἑκατοντάδες θερμὲς πηγές (Γκέιζερ) κάθε τόσο τινάζουν τὸ νερὸ τους 30 καὶ 40 μέτρα ψηλά. Ἑλάφια, ἀγριοβούβαλοι (ἀμερικανικοὶ βίσονες), μαῦρες ἀρκουδες καὶ ἄλλα ἀγρίμια, ζοῦν ἐκεῖ ἀνενόχλητα. Τὸ πιὸ φημισμένο ἀπ' ὅλα τὰ πάρκα εἶναι τὸ «Γελοστόουν».

Θρησκεία. Τὸ κράτος τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν δὲν ἔχει ἐπίσημη. Κάθε πολίτης πιστεύει ἐλεύθερα στὴν θρησκεία του (ἀνεξιθρησκεία).

Παιδεία. Οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες ἔχουν 300 περίπου πανεπιστήμια καὶ ἄλλα ἀνώτερα κολλέγια, ἀκαδημίες, ἱνστιτοῦτα, ἀμέτρητες βιβλιοθῆκες, μουσεῖα, ὠδεῖα καὶ χίλια δύο ἄλλα μορφωτικὰ ἱδρύματα γιὰ μικροὺς καὶ μεγάλους, γυναῖκες καὶ ἄντρες. Ἐχει τοὺς περισσότερους καὶ καλυτέρους ἐπιστήμονας ἀπὸ κάθε ἄλλη χώρα.

Κάτοικοι (130.000.000). Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους εἶναι Ἀγγλοι. Γι' αὐτὸ ἡ ἀγγλικὴ εἶναι ἡ ἐπίσημη γλῶσσα. Εἶναι ἀκόμη μαῦροι (12 ἑκατομ.), Κινέζοι, Ἰάπωνες καὶ λίγοι Ἑρυσθρόδερμοι. Οἱ Ἀμερικανοὶ εἶναι ἀκούραστοι στὴν ἐργασία, πολὺ ἐνεργητικοὶ καὶ πρακτικοὶ ἄνθρωποι. Ἐχουν μανία μὲ τὸ ἐμπόριο, τὶς ἐπιχειρήσεις καὶ τὶς ἐφευρέσεις. Οἱ ἐφευρέτες τοῦ τηλεγράφου, τοῦ ηλεκτρικοῦ, διαφόρων μηχανῶν (θεριστικῶν, ραπτικῶν κ.ἄ.) εἶναι Ἀμερικανοί. Ἀγαποῦν πάρα πολὺ τὴν πατρίδα τους. Τὴν θεωροῦν ὡς τὴν εὐτυχέστερη χώρα τῆς γῆς καὶ εἶναι γι' αὐτὸ πολὺ ὑπερήφανοι. Ὁ Γεώργιος Οὐάσιγκτων εἶναι ὁ ἐθνικὸς τους ἥρωας. Οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς εἶναι τὸ πιὸ πολιτισμένο κράτος τῆς γῆς καὶ ἡ μεγαλύτερη χώρα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ.

Στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς κατοικοῦν ἐπάνω ἀπὸ 400.000 Ἑλληνες. Ἐχουν κοινότητες μὲ ἐκκλησίες, σχολεῖα, σωματεῖα, ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ. Δὲν ξεχωροῦν τὴν πατρίδα τους καὶ τοὺς δικούς τους. Κάνουν κοινωφελῆ ἔργα στὴν Ἑλλάδα καὶ προσφέρουν γιὰ τὴ δόξα τῆς μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ τὸ αἷμα τους ἀκόμη.

Ἔργασίες γιὰ τὴν χώρα πού διδαχθήκατε.

1) Ποῖο εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

2) Ζήτησε περισσότερες πληροφορίες ἀπὸ δικούς σου καὶ βιβλία (σχολικά καὶ ἄλλα περιοδικά) γιὰ τὰ γεωγραφικά της στοιχεῖα (δάση, ἔδαφος, προϊόντα, κάτοικοι κλπ.).

3) Ποία ἡ γεωγραφικὴ (στὸ ἔδαφος, κλίμα κλπ.), ἱστορικὴ, πνευματικὴ, φιλική, ἐμπορικὴ σχέση μετὰ τὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα.

4) Κάμε φανταστικὸ ταξίδι στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες καὶ χάρτες (γεωφυσικὸ ἢ προϊόντων ἢ συγκοινωνίας).

5) Ἰχνογράφησε ἢ κατασκεύασε μετὰ χαρτόνι ὅ,τι σοῦ ἔκαμε ἐντύπωση (οὐρανοξύστη κλπ.).

6) Κάμε συλλογὲς γιὰ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες γραμματοσήμων, κάρτ—ποστάλ, εἰκόνων ἀπὸ ἐφημερίδες, ἀναγνωσμάτων.

7) Ἀλληλογραφήσατε ὅλοι μαζί οἱ συμμαθηταὶ καὶ ἀνταλλάξατε λευκώματα μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ μετὰ σχολεῖα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Σημείωση. Ὅ,τι στοιχεῖο βρῆς, ἀκούσης, γράψης, κατασκευάσης γιὰ τὴν χώρα πού ἐγνώρισες, νὰ τὸ φέρης στὸ σχολεῖο. Ὅπως ἐργάσθηκες γιὰ τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες, νὰ ἐργασθῇς καὶ γιὰ τὶς ἄλλες χώρες τῆς Ἀμερικανικῆς ἡπείρου, πού θὰ διδαχθῇς.

ΜΕΞΙΚΟ

(δημοκρατία 28 ἡνωμένων πολιτειῶν)

Ἔδαφος. Τὰ Βραχώδη ὄρη μετὰ τὰ μεγαλοπρεπῆ τους ἡφαίστεια σκεπάζουν τὸ Μεξικόν. Σχηματίζουν ἓνα ψηλὸ ὄροπέδιο 2 χιλιάδων μέτρων, πού χαμηλώνει κλιμακωτὰ στὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ. Τὸ διασχίζουν ὁ Ρίο—Γκράντε καὶ ἄλλοι ποταμοί.

Ἐχει ἑκτασὴ 2.000.000 τετρ. χιλμ.

Κλίμα. Στὰ παράλια (1—600 μ.) εἶναι ὑγρὸ, θερμὸ καὶ νοσηρὸ (κίτρινοι πυρετοί). Ἀπὸ 600—800 μ. εἶναι εὐκρατ. Ἀπὸ 1800 μέτρα καὶ ἐπάνω ἔρχεται κάπως ψυχρὸ.

Φυτά. Κάκτοι, ἀγάβες (ἀθάνατοι), φυτρώνουν στὰ ὄροπέδια μετὰ τὶς λίγες βροχές. Σὲ μέρη πού ποτίζονται, πρασινίζουν ὄσπρια, σιτάρη καὶ ἀραβοσίτη. Καλλιεργοῦν καὶ ἓνα εἶδος φρακοσυκιᾶς. Τὰ ζῶφια πού τρέφονται στὰ φύλλα τῆς, τὰ μαζεύουν, τὰ ξηραίνουν καὶ τὰ κάνουν μιά κόκκινη βαφή. Αὕτῃ εἶναι τὸ κρεμέζι (καρμίνι). Στὰ ὄρεινὰ μέρη καλλιεργοῦνται ἀμπέλια. Στὴν εὐφορὴ παραλία τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου προκόβει ὁ καφές, τὸ ζαχαροκάλαμο, τὸ κακαὸ—δένδρον, τὸ βαμπάκι, ὁ καπνός, τὸ ρύζι. Στὰ θερμὰ μέρη εἶναι πορτοκαλιές, μπανανιές, κοκκοφοίνικες, δένδρα γιὰ ἔπιπλα (μαόνι κ.ἄ.). Δάση ἀπὸ δρύς καὶ φτελιές σκεπάζουν τὰ ψηλὰ βουνά.

Ζωα. Πολύχρωμες πεταλοῦδες, παπαγάλοι, κροταλίες κ.ά. Στὰ ἀπέραντα λιβάδια βόσκουν ἀγέλες ἀπὸ χιλιάδες ἄλογα, μουλάρια, βόδια καὶ ἀμέτρητα γιδοπρόβατα.

Ὀρυκτά. Τὸ Μεξικὸ ἔρχεται πρῶτο στὸν κόσμον στὸ ἀσήμι (45 %). Οἱ πετρελαιοπηγές του εἶναι οἱ πλουσιώτερες τῆς γῆς. Βγάζει ἀκόμη χαλκὸ, χρυσάφι κλπ.

Βιομηχανία. Ἐχει πολλὰ ἐργοστάσια ὑφαντουργίας καὶ ἀρκετὰ γιὰ ζάχαρη, μπίρα, οἰνόπνευμα, χαρτί, δέρματα καὶ κοσμήματα.

Κάτοικοι (18.000.000). Στους 100 Μεξικανούς οἱ 20 εἶναι λευκοί, οἱ 35 Ἰνδιάνοι καὶ οἱ 45 μιγάδες. Μιλοῦν ἰσπανικά. Τὸ ἀραβοσύτι εἶναι τὸ ψωμί τους. Εἶναι χριστιανοὶ (Καθολικοί).

Πόλεις. Τὸ Μεξικὸ (πρωτεύουσα, 950 χιλ.) ἔχει ἐπίνειο τῇ Βέρακροῦζ (50 χιλ.), πού συγκοινωνεῖ μὲ σιδηρόδρομο. Λιμένες τῆς χώρας εἶναι ἡ Ταμπίκο (70 χιλ.).

Γενικὲς ἐργασίες γιὰ τὶς χώρες τῆς Βορείου Ἀμερικῆς : 1) Ποία χώρα εἶναι περισσότερο προωδευμένη στὴν γεωργία, κτηνοτροφία, βιομηχανία κλπ.; Γιατί προώδευσεν; 2) Ποία εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα της καὶ γιατί; 3) Νὰ ἐπισκεφθῇτε νοερὰ τὰ σπουδαιότερα ἱστορικὰ καὶ ἀξιοθέατα μέρη τους. 4) Κάμε χάρτη τῆς φυσικῆς αὐτῆς περιοχῆς (γεωφυσικὸ ἢ προϊόντων ἢ συγκοινωνίας).

ΜΕΣΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἡ Μέση Ἀμερικὴ εἶναι ἡπειρωτικὴ καὶ νησιωτικὴ.

α) Ἡπειρωτικὴ Μέση Ἀμερικὴ

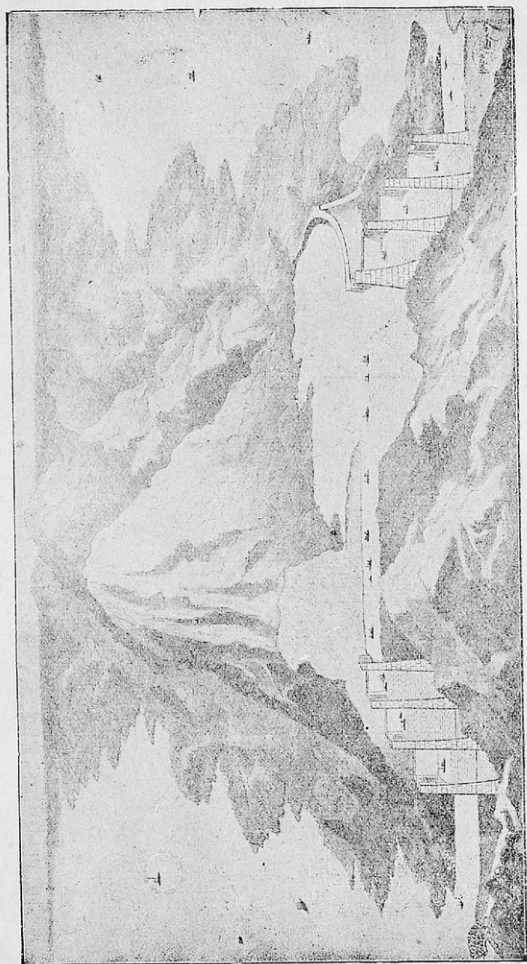
Ἔδαφος. Ἡ Ἡπειρωτικὴ Μέση Ἀμερικὴ εἶναι μία στενὴ λουρίδα ξηρᾶς, πού ἐνώνει τὴν Βόρειο καὶ τὴν Νότιο Ἀμερικὴ. Ἐχει ἔκταση 500.000 τετρ.χίλιον. Στὴν μέση λεπτταίνει πολὺ καὶ σχηματίζει ἰσθμὸ. Σὲ αὐτὸν εἶναι ἡ περίφημη διώρυγα τοῦ Παναμᾶ. Ἐχει μῆκος 80 χιλιόμετρα, ἐλάχιστο πλάτος στὸν πυθμένα 60 μέτρα καὶ ἐνώνει τὸν Εἰρηνικὸ μὲ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Χιλιάδες πλοῖα μικρὰ καὶ μεγάλα κάθε ἔτος, ἐπεῖτα ἀπὸ 7—11 ὥρες ταξίδι στὴν διώρυγα, περνοῦν ἀπὸ τὸν ἓνα ὠκεανὸ στὸν ἄλλο. Ἐτσι ἀποφεύγουν τὸ ταξίδι γύρω ἀπὸ τὴν νότιο Ἀμερικὴ πού κρατεῖ ὀλόκληρες ἐβδομάδες. Ἡ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ ἀνήκει στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς. Ἐχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴν συγκοινωνία τῆς ἀμερικανικῆς ἡπείρου καὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἡ ἡπειρωτικὴ Μέση Ἀμερικὴ εἶναι συνέχεια τῶν Βραχωδῶν ὄρεων. Γι' αὐτὸ εἶναι ὄρεινὴ. Ἐχει πολλὰ ἡφαίστεια καὶ εἶναι πολὺ εὐφορῇ.

Κλίμα—Φυτά. Τὸ κλίμα τῆς ἡπειρωτικῆς Ἀμερικῆς εἶναι θερμὸ καὶ ὑγρὸ στὰ παράλια καὶ εὐκρατὸ στὰ ὄρεινά. Ἐχει μεγάλες φυτεῖες καφὲ μὲ πανύψηλα δένδρα κακάου, ζαχαροκάλαμου καὶ μπανάνας. Τρεῖς φορές τὸ ἔτος σπέρνουν

άραβοσίτι. Τὰ παρθένα δάση δίνουν καουτσούκ καὶ τὸ πολύτιμο ξύλο μόνι.
Κάτοικοι. Ἔχει 5.500.000. Εἶναι Ἴσπανοί, Ἰνδιάνοι καὶ Μιγάδες.



Ἡ διώρυγα τοῦ Παναμά.

Κράτη. Τὴν ἡπειρωτικὴ Μέση Ἀμερικὴ ἀποτελοῦν οἱ 6 αὐτὲς μικρὲς δημοκρατίες: 1) Ἡ Γουατεμάλα, 2) τὸ Σαλβαδόρ, 3) Ἡ Ὀνδούρα, 4) ἡ Νικαράγουα, 5) ἡ Κостаρίκα καὶ 6) ὁ Παναμάς.

6) Νησιωτική Μέση 'Αμερική

Έδαφος. Η Νησιωτική Μέση 'Αμερική αποτελείται από τις Μεγάλες 'Αντίλλες, τις μικρές 'Αντίλλες και τις Μπαχάμες. Και οι τρεις αυτές ομάδες των νησιών λέγονται 'Αντίλλες ή Δυτικές 'Ινδίες. Έχουν πολλά ή-φαιστεια, έκταση 180.000 τ. χιλμ. και είναι πολύ εύφορες.

Κλίμα. Θερμό και ώκεάνειο μαζί, με άφθονες βροχές. Τρομεροί άνεμοστρό-βιλοι (τυφώνες) καταστρέφουν τὰ σπαρτά, κρημνίζουν τὰ σπίτια και βυθίζουν τὰ πλίσια.

Φυτά. Πυκνά δάση από κοκκοφοίνικες και δένδρα μαόνι. Φυτείες καφέ, ζαχαροκάλαμου, κακάου, μπανάνας και άρωματικών (κανέλας κλπ.).

Κάτοικοι. Έχουν 10.063.000. Είναι μαύροι και λίγοι λευκοί ('Ισπανοί κλπ.).

Νησιά. Οι Μεγάλες 'Αντίλλες αποτελούνται από την Κούβα, την 'Αίτη και τὸ Πορτορίκο. Τὸ μαργαριτάρι των νησιών είναι ἡ Κούβα (δημοκρατία). Βγάζει τὴν περισσότερη ζάχαρη από όλες τις χώρες τῆς γῆς. Πρωτεύουσα έχει τὴν ώραία 'Αβάνα (450 χιλ.). πού φημίζεται για τὰ πούρα τῆς. Στὸν μητροπολιτικό της ναὸ είναι ὁ τάφος τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου. Ἡ 'Αίτη είναι δημοκρατία. Τὸ Πορτορίκο ἀνήκει στὶς Ἑνωμένες Πολιτείες. Προϊόντα τῶν μεγάλων 'Αντιλλῶν είναι σφουγγάρια, καπνός, ζάχαρη, ὀπωρικά, μπανάνες, καφές.

Οἱ Μικρές 'Αντίλλες είναι 65 περίπου νησιά και ἀνήκουν στὴν Γαλλία και Ὀλλανδία. Τὰ προϊόντα τους είναι μπανάνες, ζάχαρη, καφές, κακάο.

Οἱ Μπαχάμες είναι πολλά και κοραλλιογενῆ νησιά, και ἀνήκουν στὴν 'Αγγλία.

Γενικὲς ἐργασίες για τὶς χώρες τῆς Μέσης 'Αμερικῆς. Νὰ ἐργασθῆς ὅπως και για τὶς χώρες τῆς Βορείου 'Αμερικῆς.

ΝΟΤΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

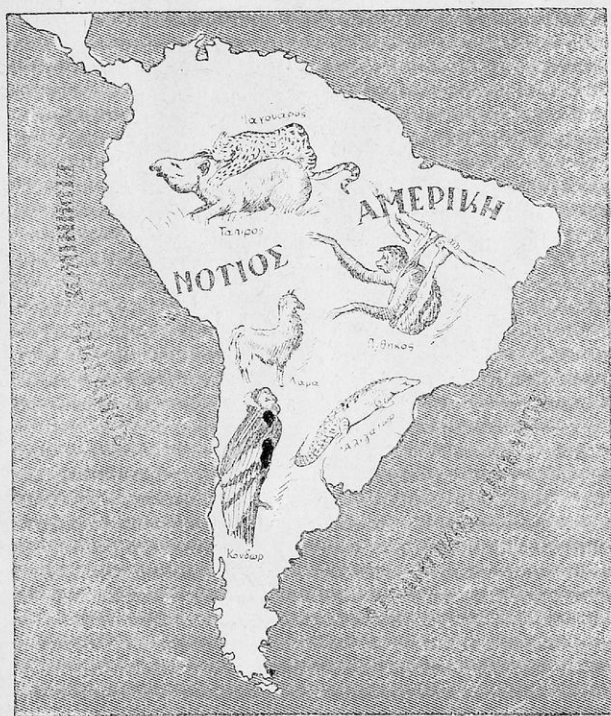
Έδαφος. Ἡ Νότιος 'Αμερική έχει σχῆμα τριγώνου και έκταση 19.000.000 τετρ. χιλίῳ. Ἐδῶ οἱ Κορδιλλιέρες λέγονται και Ἄνδεις. Ἡ ψηλότερη κορυφή τους είναι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀμερικανικῶν γιγάντων Ἀκουκάγγουα (7.000 μ.). Τὸ ἐνεργό τους ἡφαίστειο Κοτοψάξι (= λαμπρὸ βουνό, 5850 μ.) είναι τὸ ψηλότερο τῆς γῆς, με αἰώνια χιόνια και πάγους.

Παράλια. Ἐκτὸς από τοὺς κόλπους Ἀγίου Γεωργίου, Ἀγίου Μαθθία και Ἀπλάτα, δὲν ἔχουν ἄλλη ἀνωμαλία. Ἡ Γῆ τοῦ Πυρὸς στὸν νότο χωρίζεται από τὴν ἄλλη ἡπειρο με τὸν πορθμὸ τοῦ Μαγγελάνου. Ἀκρωτήρια έχει τὸ Λευκό, τὸ Χόρν και τοῦ Ἀγίου Ρόκου.

Κλίμα. Ὅλη σχεδόν ἡ Νότιος 'Αμερική έχει θερμό. Στὰ χαμηλὰ μέρη είναι

ύγρὸ καὶ νοσηρὸ καὶ στὰ ὄρεινότερα καὶ νοτιώτερα εἶναι εὐκρατο καὶ ὑγρὸ (ὠκεάνειο).

Φυτὰ - Ζῶα. Παρθένα δάση (= σέλβας) μετὰ πλῆθος ἄγρια ζῶα (πούμας = ἀμερικανικὸς λέοντας, ἰαγουάρος = ἀμερικανικὴ τίγρη κ. ἄ.) ἀπλώνονται στὶς περιφέρειες τοῦ Ὁρενόκου καὶ τοῦ Ἀμαζονίου. Στὶς στέππες τῶν ὀροπεδίων τῶν Ἀνδεων τρέφονται κοπάδια ἀπὸ λάμες· εἶναι μεγαλύτερες



Ζῶα τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς.

ἀπὸ τὶς γίδες. Δίνουν γάλα, μακριὰ καὶ λεπτὰ μαλλιά καὶ κρέας. Τρέφεται καὶ ἓν εἶδος λάμας, ποὺ φορτώνεται. Στὰ μέρη τῶν Ἀνδεων ποὺ ποτίζονται, καλλιεργοῦνται σιτηρὰ, ὅσπρια, πατάτες κλπ. Στὰ ὀροπέδια τῆς Γουιάνας καὶ τῆς Βραζιλίας προκόβουν τὸ ζαχαροκάλαμο, ὁ καφὲς καὶ καλλιεργοῦνται βαμπάκι, καπνός, ἀραβοσίτι κλπ. Στὴν περιοχή τοῦ Λα Πλάτα σιτηρὰ, ὅσπρια καὶ ζαχαροκάλαμο προκόβουν σὲ ποτιστικὰ μέρη. Τὸ ἀραβοσίτι, ὁ καπνός, ἡ πατάτα

κ.ά. έχουν πατρίδα τὴν Ἀμερική. Στὶς σαβάννες καὶ στὶς στέππες τῆς πεδιάδας (λιάνος) τοῦ Ὀρενόκου καὶ ἰδίως στὶς στέππες (πάμπας) τῶν ποταμῶν Παράνα, Οὐραγουάη, Λαπλάτα, τρέφονται ἀγέλες ἀπὸ δεκάδες ἑκατομύρια βόδια, μουλάρια, γαϊδούρια, χοίρους καὶ πρόβατα. Στὰ νότια μέρη γυρίζει ἓνα εἶδος στρουθοκαμήλου, ἡ ρέα. Ψηλὰ στὶς Ἀνδεις πετοῦν ὄρνια (κόνδορες) καὶ ἄλλα ἀγριοπούλια.

Κάτοικοι (90.000.000). Στὰ δάση τοῦ Ἀμαζονίου, στὸ ὁροπέδιο τῆς



Πολιτική διαίρεση τῆς Ν. Ἀμερικής.

Βραζιλίας, στὴν Παταγονία καὶ στὴ Γῆ τοῦ Πυρός, γυρίζουν ἀγριοὶ ἰνδιάνοι. Μαζὶ μὲ τοὺς μαύρους καὶ τοὺς μιγάδες εἶναι οἱ περισσότεροι. Λίγοι λευκοὶ κατοικοῦν στὶς νότιες χῶρες. Εἶναι Εὐρωπαῖοι μετανάστες καὶ ἄλλοι ἀπόγονοι Ἰσπανῶν καὶ Πορτογάλων. Σὲ ὅλες τὶς χῶρες ἐπίσημη θρησκεία ἔχουν τὴν χριστιανική, καθολική καὶ γλῶσσα τὴν ἰσπανική. Μόνο στὴν Βραζιλία μιλοῦν πορτογαλικά.

Δημοκρατίες τῶν βορείων Ἀνδεων

1. Βενεζουέλα. Ἡ μισὴ σκεπάζεται ἀπὸ τὶς Κορδιλλιέρες, ποὺ ἔχουν ποτιστικά ὁροπέδια. Ἡ ἄλλη μισὴ εἶναι πεδιάδα (λιάνος) μὲ ψηλὰ χόρτα (σα-

βάννα). Τὴν ποτίζει ὁ Ὁρενόκος μὲ τοὺς παραποτάμους του. Πολὺς καφές, ζαχαροκάλαμο, κακάο, δέρματα, λίπη, πολὺ πετρέλαιο εἶναι τὰ προϊόντα της.

Κάτοικοι. Εἶναι 3.500.000. Οἱ περισσότεροι κατοικοῦν στὰ ὄρεινὰ μέρη. Ὅσοι κατοικοῦν τὰ παράλια, ποὺ εἶναι ἐλώδη, κάνουν τὰ σπίτια τους ἐπάνω σὲ πασσάλους. Γι' αὐτὸ ὠνομάστηκε ἡ χώρα ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἀποίκους καὶ Βενεζουέλα (=Βενετία). Ἡ Κ α ρ α κ α ς εἶναι ἡ πρωτεύουσά τους.

2. ΚΟΛΟΜΒΙΑ. Εἶναι μισὴ ὄρεινὴ καὶ μισὴ πεδινή. Ἐπάνω στὶς Ἄνδεις ἔχει δάση, κοιλάδες καὶ βοσκές. Ἡ πεδιάδα (λιάνος) σκεπάζεται μὲ ψηλὸ χόρτο (σαβάννα). Τὴν ποτίζουν παραπόταμοι τοῦ Ὁρενόκου καὶ Ἀμαζονίου.

Κάτοικοι (8.500.000). Προϊόντα τῆς χώρας τους εἶναι ἱστὸς Παναμᾶ γιὰ καπέλλα, καουτσούκ, πολὺτιμη ξυλεῖα, δέρματα, κακάο, ζαχαροκάλαμο, ἀραβοσίτι, καπνὸς, ἄφθονη πλατίνη, χρυσάφι καὶ πετρέλαιο.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Β ο γ ο τ ᾶ (300 χιλ.) καὶ λιμένας ἡ Κ α ρ θ α γ έ ν η.

3. ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ. Ἔχει 2.500.000 κατοίκους. Σκεπάζεται ἀπὸ τὶς Κορδιλιέρες τῶν Ἄνδεων. Ἡ στενὴ πεδιάδα, ποὺ εἶναι στὰ παράλια, εἶναι θερμὴ, ὕγρὴ καὶ νοσηρὴ. Κοιλάδες καλλιεργημένες καὶ ἄλλες μὲ χλόη εἶναι ἐπάνω στὶς Ἄνδεις. Ἐκεῖ ψηλὰ εἶναι τὸ ὄροπέδιο Κίτο, ποὺ φημίζεται γιὰ τὸ γλυκὸ του κλίμα. Στὰ ἐνατολικά μέρη τῆς χώρας ἀπλώνονται δάση (σέλβας).

Προϊόντα. Ὁ Ἰσημερινὸς ἔχει καουτσούκ, ἱστὸ τοῦ Παναμᾶ γιὰ καπέλλα, κορόζο (φυτικὸ ἐλεφαντόδοντο) γιὰ κουμπιὰ, κακάο, ζαχαροκάλαμο, ἀραβοσίτι. Ἀπὸ τὰ πολλὰ ὀρυκτὰ τῆς χώρας, βγάξουν μόνον πετρέλαιο καὶ χρυσάφι.

Συγκοινωνία. Σιδηρόδρομος ἐνώνει τὴν πρωτεύουσα Κίτο (150 χιλ.) μὲ τὸ ἐπίνειό της Γ κ ο υ σ γ ι α κί λ (100 χιλ.). Ἔχει ἀκόμη καὶ δρόμους 1000 χιλιόμετρων.

ΝΗΣΙΑ ΓΚΑΛΟΠΑΓΟΣ. Βρίσκονται βαθιὰ στὸν Εἰρηνικὸ καὶ ἀνήκουν στὴν Δημοκρατία τοῦ Ἰσημερινοῦ. Εἶναι γεμάτα ἡφαίστεια, παράξενα φυτὰ καὶ ζῶα καὶ ἀπὸ πλῆθος θαλασσινὲς χελῶνες. Γι' αὐτὸ λέγονται καὶ «Νησιὰ τῶν χελωνῶν».

Δημοκρατίες Κεντρικῶν Ἄνδεων

1. ΠΕΡΟΥ ἢ ΠΕΡΟΥΒΙΑ. Ἡ στενὴ πεδιάδα ποὺ εἶναι στὴν παραλία εἶναι ξηρὴ καὶ ἄγονη. Ποτιστικὲς κοιλάδες καὶ ὄροπέδια μὲ φτωχὴ βλάστηση (στέππες) ἀπλώνονται ἐπάνω στὶς Ἄνδεις. Ἡ πεδιάδα, ποὺ ποτίζεται ἀπὸ παραπόταμους τοῦ Ἀμαζονίου, σκεπάζεται ἀπὸ δάση (σέλβας). Οἱ κάτοικοι τοῦ Περὺ εἶναι 7.500.000.

Προϊόντα ἔχει πολὺτιμη ξυλεῖα, καουτσούκ, κίνα, κακάο, ζαχαροκάλαμο, ἀραβοσίτι, βαμπάκι, Ἰνδικό, βάλαμο, δέρματα, μαλλιά, ἀσήμι, χαλκὸ, πετρέλαιο, τὸ περίφημο λίπασμα νίτρο γκούανο (=κόπρος θαλασσινῶν πουλιῶν).

Πόλεις. Σιδηρόδρομος ἐνώνει τὴν πρωτεύουσα Λίμα (300 χιλ.) μὲ τὸν Ἰ. Χριστοδουλοπούλου. Γεωγραφία Ε'

λιμένα της χώρας Κ α λ λ α ο (100 χιλ.). Έργοστάσια ζάχαρης, ρουμιού, βυρσοδεφίας και άλλα είναι σε διάφορες πόλεις.

Στό όρεινό Περού σώζονται έρείπια μεγαλοπρεπών οικοδομημάτων κ.ά. Είναι από το άλλοτε πλούσιο και δυνατό κράτος τών "Ι ν κ α ς. Ήσαν οί πιό πρωωδευμένοι Ίνδιάνοι.

2. ΒΟΛΙΒΙΑ. Έπάνω στις Άνδεις έχει όροπέδια γυμνά και ξηρά. Έχει και πεδινά μέρη, πού δέν ποτίζονται άρκετά. Οί πεδιάδες της (λιάνες) σκεπάζονται από ψηλό χόρτο (σαβάννες) και από δάση έδω και κεί. Παραπόταμοι του Άμαζονίου διαρρέουν την Βολιβία. Έδω είναι ή λίμνη Τ ι τ ι κ ά κ α, πού την διασχίζουν πολλά άτμόπλοιο. Στα χαμηλά μέρη τό κλίμα είναι θερμό, ύγρό και νοσηρό και στα όρεινά εύκρατο. Έχει 3.000.000 κατοίκους και προϊόντα: άραβοσίτι, βαμπάκι, καφέ, άσήμι, χαλκό, κασσίτερο, βισμούθιο, χρυσό και πετρέλαιο. Ή πρωτεύουσα Λαπάζ (170 χιλ.) είναι έμπορικό και βιομηχανικό κέντρο, της χώρας.

Χιλή

(δημοκρατία τών δυτικών Άνδεων)

Χώρα. Ή Χιλή είναι όρεινή και δύσβατη. Άνάμεσα στην όροσειρά της παραλίας και τών Άνδεων είναι μία μακρόστενη κοιλάδα. Έχει 4.500.000 κατοίκους.

Κλίμα - βλάστηση. Στόν βορρά ή Χιλή έχει κλίμα θερμό και ξηρό και την σκεπασμένη με νίτρο έρημο Άτακάμα. Στην νότιαν άκρη της ή Χιλή είναι ψυχρή και βροχερή με βοσκές και δάση. Στην μέση είναι εύφορη με κλίμα εύκρατο. Προϊόντα δίνει ξυλεια, δέρματά, μαλλιά, σιτηρά, όσπρια, σταφύλια, κρασί, όπωρικά, νίτρο, βόρακα, γαιάνθρακα, χαλκό, άσήμι. Ψάρια. Βιομηχανικά (κονσέρβες, κατεψυγμένα κρέατα κ.ά.).

Συγκοινωνία. Ή πρωτεύουσα της Δημοκρατίας της Χιλής Σ α ν τ ι - ά γ ο (700 χιλ.), με άνηθρους κήπους και ώραίους δρόμους, έχει έπίκειο την πόλη Β α λ π α ρ α ί ζ ο (=κοιλάδα παραδείσου, 200 χιλ.). Από έδω σιδηρόδρομος άνεβαίνει ψηλά 3200 μ. στις Άνδεις και πηγαίνει στο Μπουένος Άίρες. Ή Χιλή είναι μία από τις πρωωδευμένες χώρες της Νοτίου Άμερικής.

Δημοκρατίες του Λαπλάτα

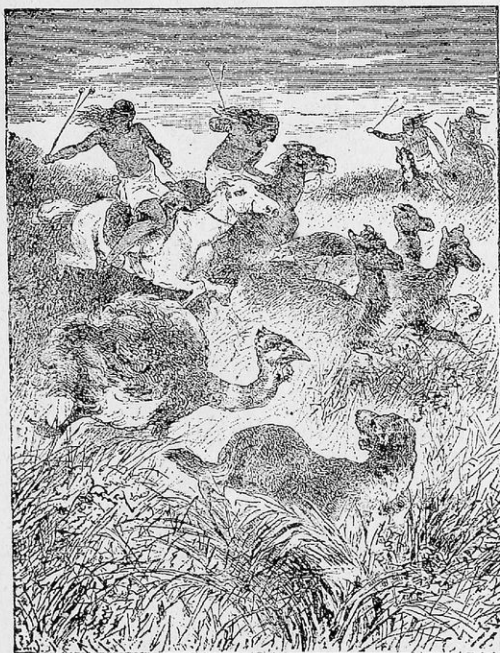
1. ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ. Έχει την ψηλότερη κορυφή τών Άνδεων Ά κ ο γ κ ά ο υ α (6.955 μ.) και 12.000.000 κατοίκους. Την εύφορωτάτη πεδιάδα της την ποτίζει ό ποταμός Πα ρ ά ν α ς. Στόν νότο άπλώνονται οί στέππες (=πάμπας) της Πα τ α γ ο ν ί α ς. Ή βόρειος Άργεντινή είναι θερμή, ή νότιος ύγρη και ψυχρή και ή μέση εύκρατη.

Προϊόντα. Έχει πολλά δέρματα, μαλλιά, ζώα, κρέατα ψυγείου, κον-

σέρβες, ζωμούς, λίπη. Πολύ σιτάρι, άραβοσίτι και λιναράσπορο. Είναι μιὰ από τις πλουσιώτερες χώρες τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

Συγκοινωνία. Ἡ πρωτεύουσα Μπουένος Ἀϊρες (=καλὸς ἀέρας, 2.000.000 κατ.) εἶναι ἀπὸ τις ὠραιότερες καὶ καθαρώτερες πόλεις τοῦ κόσμου. Ἔχει ζω-
ηρὴ βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ ζωὴ. Συγκοινωνεῖ ἀκτινωτὰ μὲ σιδηρόδρομο
μὲ τις πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τις ξένες χώρες.

Κάτοικοι. Εἶναι 12 ἑκατομμύρια. Οἱ λίγοι Ἰνδιάνοι κατοικοῦν



Ἰνδιάνοι τῆς Παταγονίας κυνηγοῦν στὶς ἀγρονες πεδιάδες τῆς χώρας τους. Στὸ χέρι
ἀνεμίζουν δυὸ μπάλες πέτρινες δεμένες μὲ λουρί. Τὶς ἔχουν γιὰ ὄπλο καὶ τὶς
λένε μπόλας. Μὲ αὐτὲς σκοτώνουν τὰ ζῶα.

στὴν Παταγονία καὶ στὴν γῆ τοῦ Πυρός καὶ ζυνοῦν ἀπὸ τὸ ψάρεμα καὶ τὸ κυνήγι.
Οἱ ἄλλοι εἶναι Ἰσπανοὶ καὶ μιγάδες. Ἐπίσημη γλῶσσα ἔχουν τὴν
ἰσπανικὴ καὶ θρησκεία τὴ χριστιανικὴ (καθολικὴ). Οἱ περισσότεροι κατοικοῦν
στὴν εὐφορὴ πεδιάδα τῆς. Ἡ χώρα τους εἶναι ἀπὸ τις πιὸ προωδευμένες τῆς Νο-
τίου Ἀμερικῆς.

2. ΠΑΡΑΓΟΥΑΝ. Στὴν ἀνατολὴ κατέχει ἓνα μέρος τοῦ Βραζιλιανοῦ
ὁροπεδίου. Θάμνοι ματὲ πού τὰ φύλλα τους ἀποτελοῦν τὸ σοῦσι τῶν Νοτιοαμε-

ρικανῶν, εἶναι στὰ ὄρεινά μέρη. Στὴν δύση ἀπλώνεται ξηρή καὶ ἐρημικὴ πεδιάδα, τὸ Γκράν-Τσάκο. Ἔχει 1.000.000 κατοίκους. Προϊόντα τῆς χώρας εἶναι πολλὰ δέρματα βοδιῶν καὶ προβάτων, καφές, καπνός, ὀπωρικά, ματέ.

Συγκοινωνία. Ἡ πρωτεύουσα Ἀσσομπιόν (=Ἀνάληψη, 250 χιλ.) συγκοινωνεῖ σιδηροδρομικῶς μὲ τὴν Βραζιλία καὶ τὴν Ἀργεντινὴ. Μὲ τοὺς πλωτοὺς ποταμοὺς Παράνα καὶ Παραγουάη συγκοινωνεῖ μὲ τὴν θάλασσα.

3. ΟΥΡΑΓΟΥΑΗ. Ἡ περισσότερὴ εἶναι ὄρεινὴ. Ἔχει 2.000.000 κατ., παράγει δέρματα, μαλλιά, κρέατα (ψυγείου καὶ κονσέρβες). Πρωτεύουσα τὸ Μοντεβίδεο (500 χιλ.). Βγάζει ἀκόμη πολλὰ σιτηρά, λάδι, κρασί καὶ καπνὸ.

Βραζιλία

(Δημοκρατία 20 ἠνωμένων πολιτειῶν)

Χώρα. Ἡ Βραζιλία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ Βραζιλιανὸ ὁροπέδιο καὶ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀμαζονίου. Στὰ χαμηλὰ μέρη ἔχει κλίμα θερμὸ, ὑγρὸ καὶ νοσηρὸ



Τροπικὸ δάσος.

καὶ στὰ ὄρεινὰ εὐκρατο. Εἶναι χώρα πλουσία καὶ ἀνεκμετάλλευτη ἀκόμη. Τὴν ποτίζει ὁ Ἀμαζόνιος μὲ τοὺς παραποτάμους του. Ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Βραζιλίας πηγάζουν οἱ ποταμοὶ Παράνας καὶ Παραγουάης.

Βιομηχανία. Έχει πολλά έργοστάσια κρέατος (κονσερβών κλπ.), λίπους, ζάχαρης, χαρτιού κ.ά.

Προϊόντα τής Βραζιλίας είναι πολύτιμη ξυλεία, κίνα, δέρματα πάρα πολύς καφές και καουτσούκ (πρώτη στον κόσμο). Σιτηρά, όσπρια, ρύζι, καπνό, μπακάι, ζάχαρη, χρυσάφι, διαμάντια, μαγγάνιο, σίδηρο.

Πόλεις. Το Ρίο ν' Ιανέιρον (1.500.000) είναι η πρωτεύουσα τής Βραζιλίας. Πανεπιστήμιο, πολυτεχνείο, μουσείο και άλλα λαμπρά οικοδομήματα μαζί με πάρκα και πλατείες την στολίζουν. Είναι από τις ωραιότερες πόλεις του κόσμου, με ασφαλές φυσικό λιμάνι. Ο Άγιος Παύλος μαζί με τον λιμένα του Σάντος είναι μεγάλες αγορές καφέ. Οι λιμένες Πάρα και Μανάος είναι μεγάλες αγορές καουτσούκ και ξυλείας.

Κάτοικοι. Είναι 35 εκατομμύρια λευκοί και οι άλλοι είναι Ινδιάνοι και μιγάδες. Έπίσημη γλώσσα έχουν την πορτογαλική και θρησκεία την χριστιανική (καθολική). Η χώρα τους είναι από τις πιο προωδευμένες τής Νοτίου Αμερικής.

Γουϊάνα (άποικίες)

Η Γουϊάνα είναι ένα όροπέδιο. Τα παράλια της σκεπάζονται από τέλματα, τα μεσόγεια μέρη της από δάση. Έχει 600.000 κατοίκους και κυριώτερα προϊόντα ζαχαροκάλαμο, κακάο, μπανάνες και χρυσάφι από άμμο ποταμών. Τής Άγγλικής Γουϊάνας πρωτεύουσα είναι η Τζωρτζάου (70 χιλ.), τής Όλλανδικής η Παράμαριβο και τής Γαλλικής η Καγιέννη.

Γενικές εργασίες για τις χώρες τής Νοτίου Αμερικής. Θα είναι όμοιες με αυτές, που έκανες για τις χώρες τής Βορείου και τής Μέσης Αμερικής.

Γενικότερες εργασίες για την Αμερική.

1) Γιατί υπάρχει διαφορά στα προϊόντα τής κάθε φυσικής περιοχής τής Αμερικής;

2) Γιατί οι περισσότεροι κάτοικοι τής Βορείου Αμερικής είναι λευκοί, ενώ τής Μέσης και Νοτίου είναι μαύροι και Ινδιάνοι;

3) Γιατί η Μέση Αμερική είναι πυκνότερα κατοικημένη (20 άτομα στο 1 τετρ. χιλμ.) από την Βόρειο (8 άτομα στο τετραγωνικό χιλμ.);

4) Ποία είναι η περισσότερο προωδευμένη χώρα τής Αμερικής; Γιατί προώδευσε;

5) Ποία χώρα θα έπιθυμούσες να επισκεφθής τής Αμερικής και γιατί;

6) Κάμε χάρτη τής Αμερικανικής ήπειρου. Χρωμάτισε με ιδιαίτερο χρώμα τις φυσικές της περιοχές.

Πίνακας 3. ΑΜΕΡΙΚΗ

Χώρες	Έκταση σε τετρ. χιλ.	Πληθυσμός	Πόλεις
ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ			
Γροιλανδία	2.000.000	15.000	
Άλσκα	1.500.000	60.000	Τζούνο (4 χιλ.)
Καναδάς	10.000.000	11.000.000	Όττάβα (130 χιλ.), Τορόντο, Μοντρεάλ
Ένωμένες Πολιτείες	8.000.000	130.000.000	Ουάσιγκτων (500 χιλ.), Νέα Υόρκη (10 εκατομ.), Σικάγο (3 1/2 εκατομ.), Λος Άντζελες, Νέα Όρλεάνη, Χόλλυγουντ.
Μεξικό	2.000.000	18.000.000	Μεξικό (950 χιλ.), Ταμπίκο (70 χιλ.), Βέρα Κρούζ.
ΜΕΣΗ ΑΜΕΡΙΚΗ			
Γουατεμάλα	100.000	1.800.000	Γουατεμάλα (165 χιλ.)
Σαλβαδόρ	30.000	1.400.000	Σαλβαδόρ (100 χιλ.)
Όνδούρα	110.000	800.000	Τεγουσιλάμπαν (47 χιλ.)
Νικαράγουα	130.000	700.000	Μανάγουα (30 χιλ.)
Κοσταρική	50.000	420.000	Σάν Χοσέ (60 χιλ.)
Παναμάς	80.000	380.000	Παναμάς (75 χιλ.)
Κούβα	115.000	4.000.000	Άβάνα (450 χιλ.)
Ίαμαϊκή	12.000	1.000.000	Κίνγκστον (100 χιλ.)
Μπαλάμες	11.000	63.000	Νάσσαου (22 χιλ.)
Αϊτή	26.000	2.300.000	Λ. Πρίγκιπος (120 χιλ.)
Άγιος Δομίνικος	50.000	1.200.000	Άγιος Δομίνικος (35 χιλ.)
Πορτορίκο	9.000	1.600.000	Άγιος Ίωάννης (115 χιλ.)
Μικρές Άντιλλες	8.760	1.068.000	Άγιος Θωμάς (8 χιλ.)
Βενεζουέλα	1.000.000	3.500.000	Καρακάς
Κολομβία	1.200.000	8.500.000	Βογότα (300 χιλ.), Καρθαγένη
Ίσημερινός	300.000	2.500.000	Κίτο (150 χιλ.), Γκουαγιακίλ
Περού ή Περουβία	1.500.000	7.500.000	Λίμα (300 χιλ.), Καλλάο
Βολιβία	1.500.000	3.000.000	Λαπάζ (170 χιλ.)
Χιλή	750.000	4.500.000	Σαντιάγο (700 χιλ.), Βαλπαράϊζο
Άργεντινή	2.750.000	12.000.000	Μπουένος Άϊρες (2.000.000)
Παραγουάη	450.000	1.000.000	Άσσομπιόν (250 χιλ.)
Ουραγουάη	185.000	2.000.000	Μοντεβιδεο (500 χιλ.)
Βραζιλία	8.500.000	35.000.000	Ρίον Ίανέιρον (1.500.000)
Γουιάνα	455.000	490.000	Άγιος Παύλος.
			Τζωρτζάου (70 χιλ.), Παραμάριβο, Καγιέννη.

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ - ΩΚΕΑΝΙΑ

Θέση—Έκταση. Ἡ Αὐστράλια—Ὡκεανία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο νησί τῆς γῆς Αὐστράλια καὶ πλῆθος ἄλλα μικρότερα νησιά, ποὺ εἶναι σκορπισμένα στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Ἔχει ἔκταση 9.000.000 τετραγ. χιλιόμετρα.

Κάτοικοι. Ἡ Αὐστράλια—Ὡκεανία ἔχει 10.000.000 περίπου κατοίκους. Ἐκτὸς ἀπὸ λίγους ἰθαγενεῖς (150.000), οἱ ἄλλοι εἶναι εὐρωπαῖοι ἀποικοὶ καὶ μετανάστες.

Αὐστραλία

Θέση. Ἡ Αὐστράλια εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τοῦ κόσμου. Στὸν βορρᾶ βρέχεται ἀπὸ τὴ θάλασσα τῆς Τιμόρης, στὸν νότο ἀπὸ τὴ Νότιο θάλασσα, στὴν ἀνατολὴ ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸ καὶ στὴν δύση ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό.

Παράλια. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κόλπους Αὐστραλικὸ καὶ Καπερνιάριας, δὲν ἔχουν καμιάν ἄλλη ἀνωμαλία. Ἡ Τασμανία καὶ ἄλλα μικρότερα νησιά ἀνήκουν στὴν Αὐστράλια.

Ἔδαφος. Ἡ Αὐστράλια εἶναι ἓνα τεράστιο ὁροπέδιο. Ἔχει ἔκταση 7.600.000 τετρ. χιλίμ. Στὰ παράλια τῆς ὑψώνονται τὰ βουνὰ τῆς Ἀγγλίας, τὰ Κυανᾶ, οἱ Αὐστραλιανὲς Ἀλπεις (2.250 μ.). Στὴν περιοχὴ τῆς λίμνης Εὐρη (10.000 τ.χ.) ἀπλώνονται μεγάλες πεδιάδες. Πέρα ἀπ' αὐτὲς εἶναι ἡ μεγάλη ἔρημος Βικτωρία. Στὰ παράλια εἶναι στενόμακρες πεδιάδες. Τὸ ἄλλο ἔδαφος τῆς Αὐστραλίας εἶναι ξηρὸ καὶ ἄγονο.

Κλίμα—Ποταμοί. Στὸν βορρᾶ ἔχει θερμὸ καὶ ὑγρὸ καὶ στὸν νότο εὐκρατο. Στὰ παράλια εἶναι θερμὸ καὶ στὰ μεσόγεια ἡπειρωτικὰ. Τὰ ἀνατολικὰ παράλια δέχονται ἄφθονες βροχές, ἐνῶ τὰ ἄλλα παράλια τῆς Αὐστραλίας λίγες. Στὰ μεσόγεια βρέχει σπάνια καὶ ἀκανόνιστα.

Ποταμοὶ εἶναι ὁ Μάρραιη καὶ ὁ παραπόταμός του Ντάρλιγκ.

Φυτὰ. Τὰ βουνὰ στὸν βορρᾶ σκεπάζονται ἀπὸ δάση θερμῶν χωρῶν καὶ στὸν νότο ἔχουν ἀναδασωθῇ μὲ πεῦκα, δρῦς καὶ ὀξιές. Οἱ εὐκάλυπτοι καὶ τὰ κομιόδενδρα ἀποτελοῦν ὁλόκληρα δάση. Εἶναι πανύψηλα (100—125 μ.). Τὸ χεῖμωνα μάλιστα δὲν ρίχνουν τὰ φύλλα τους, ἀλλὰ τὸ φλοιό τους. Στὶς πεδιάδες, ποὺ ποτίζονται μὲ τοὺς ποταμοὺς καὶ μὲ ἀρτεσιανὰ πηγὰδια, πρασινίζουν σιτάρη, βρίζα, ἀμπέλια, ὀπωροφόρα δένδρα καὶ λιβάδια. Καλλιεργοῦνται ἀκόμη

ελιές, λεμονιές και πορτοκαλιές. Ζαχαροκάλαμο, βαμπάκι, μπανανιές κλπ. καλλιεργούνται στα βόρεια θερμά μέρη. Ξηρημοί και στέππες με θάμνους απλώνονται στο έσωτερικό της χώρας.

Ζώα. Η καγκουρά, ο όρνιθόρυγχος, ο αγριόσκυλος, οι λευκοί άετοί, οι μαύροι κύκνοι, είναι τα παράξενα ζώα της Αυστραλίας. Στις χλοερές στέππες βόσκουν επάνω από 100 εκατομμύρια έκλεκτα αυστραλιανά πρόβατα με το φημισμένο τους λεπτό και άπαλό μαλλί τους. Κάθε ποιμνιοστάσιο ήμπορεί νά έχη 50-100 χιλιάδες πρόβατα.

Στις στέππες και στα λιβάδια βόσκουν ακόμη εκατομμύρια βόδια, αγελάδες και άλογα. Τρέφονται άφθονοι χοίροι, πουλερικά και κουνέλια.



Πολιτικός χάρτης της Αυστραλίας.

Έμποριο. Η Αυστραλία πουλά μαλλιά, σιτάρι, κρέας, βούτυρο, ζάχαρη, φρούτα, δέρματα έτοιμα και άκατέργαστα. Αγοράζει είδη μεταλλικά και ύφαντουργίας, μηχανές, φάρμακα, λιπάσματα κ.ά.

Πόλεις. Από το υπέδαφος της Αυστραλίας βγάζουν γαιάνθρακες, χρυσάφι (έκτη στον κόσμο) χαλκό, άσημι, σίδηρο, μολύβι, ψευδάργυρο. Γι' αυτό στον μεγάλο της λιμένα Σίδνεϋ (1.250.000) δέν είναι μόνον έργοστάσια ύφαντουργίας, αλλά και μεταλλουργίας. Η Μελβούρνη (1.000.000) έχει

ἐργοστάσια ειδῶν διατροφῆς (γάλακτος, τυριοῦ, κρέατος). Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ἡ Αὐστραλία ἔχει κ' ἐργοστάσια δερμάτων καὶ ξυλείας. Ἡ Ἀδελαΐδα (200 χιλ.) εἶναι μεγάλη ἀγορὰ σιταριοῦ καὶ ἡ Βρισμπάνη (300 χιλ.) ζαχαροκαλάμου. Πρωτεύουσα τῆς Αὐστραλίας εἶναι ἡ ὀνομαστὴ γιὰ τὸ σιτάρι τῆς Καμπέρα (10 χιλ.) καὶ τοῦ νησιοῦ τῆς Τασμανίας ἡ Χόβαρτ (70 χιλ.) Σιδηροδρομικὲς γραμμὲς 45.000 χιλιομέτρων καὶ αὐτοκίνητα τὶς ἐνώνουν. Ἐχουν πολλὰ πανεπιστήμια. Ἡ Αὐστραλία εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ πολυτιμῆνα κράτη καὶ χώρα νεωτέρου πολιτισμοῦ.

Κάτοικοι (7.300.000). Οἱ ἰθαγενεῖς εἶναι 60.000 περίπου. Ἀνήκουν στὴ μαύρη φυλὴ. Ζοῦν ὁμάδες ὁμάδες στὰ μεσόγεια τῆς Αὐστραλίας. Κυνηγοῦν μὲ ρόπαλα καὶ ψαρεύουν στὶς λίμνες τῆς χώρας. Τρώγουν ἀκόμη καρπούς καὶ ρίζες. Ἐχουν μέτριο ἀνάστημα, χρῶμα σοκολατῆ καὶ γυαλιστερό. Εἶναι σχεδὸν γυμνοὶ καὶ φοροῦν δέρματα καγκουρώ. Κοιμοῦνται κάτω ἀπὸ δένδρα καὶ ἔχουν ἐργαλεῖα πέτρινα.

Οἱ ἄποικοι εἶναι Εὐρωπαῖοι. Αὐτοὶ ἔφεραν στὴν Αὐστραλία τὰ χρήσιμα φυτὰ (σιτάρι, πεῦκα κλπ.) καὶ τὰ ζῶα (πρόβατα, βόδια, ἄλογα) καὶ ἄλλαξαν τὴν ὄψη τῆς ἡπείρου. Στοὺς 100 ἀποίκους οἱ 97 εἶναι Ἀγγλοσάξονες. Στὴν Αὐστραλία εἶναι καὶ 20 χιλιάδες Ἕλληνες ὡς μετανάστες.

Πολίτευμα. Ἡ Αὐστραλία ἀποτελεῖται ἀπὸ 6 πολιτεῖες. Εἶναι ἐνεξάρτητη χώρα, μέλος τῆς Βρεττανικῆς Κοινοπολιτείας, μὲ βουλὴ καὶ γερουσία καὶ Ἀγγλο γενικὸ διοικητὴ.

Ἑργασίαι. 1) Ποῖο εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς Αὐστραλίας; 2) Ζήτησε περισσότερες πληροφορίες γι' αὐτὴ. 3) Ποία ἡ ἱστορική, φιλική, ἐμπορικὴ σχέσις τῆς πατρίδας μας μὲ τὴν Αὐστραλία; (Αὐστραλοὶ καὶ Νεοζηλανδοὶ πολέμησαν μαζί μας ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν στὸν πόλεμο 1940—41). 4) Κάμε φανταστικὸ ταξίδι στὴν Αὐστραλία καὶ χάρτη τῆς γεωφυσικῆς ἢ προϊόντων ἢ συγκοινωνίας. 5) Ἰχνογράφησε ἢ κατασκεύασε μὲ χαρτόνι ὅ,τι σοῦ ἔκαμε ἐντύπωση. 6) Κάμε γιὰ τὴν Αὐστραλία συλλογὲς γραμματοσήμων, κάρτ—ποστάλ, εἰκόνων ἀπὸ ἑφημερίδες, ἀναγνωσμάτων. 7) Ἀλληλογραφήσατε καὶ ἀνταλλάξατε λευκώματα μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ μὲ σχολεῖα τῆς Αὐστραλίας.

ΩΚΕΑΝΙΑ

Νέα Ζηλανδία

Ἡ Νέα Ζηλανδία βρίσκεται στὴν εὐκράτο ζώνη. Στὰ δυτικὰ τῆς μέρη, πού δέχονται πολλὲς βροχές, καλλιεργοῦνται σιτηρὰ καὶ λινάρι. Τριάντα ἑκατομῦρια πρόβατα βόσκουν στὶς στέππες τῶν δυτικῶν τῆς μερῶν. Δὲν ἔχει μόνον πολλὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ἀλλὰ καὶ ξυλεῖα, γαιάνθρακες καὶ μεταλλεύματα. Οἱ κάτοικοί τῆς εἶναι 1.500.000. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ 50.000 εἶναι ἰθαγενεῖς. Ἐχουν

ώραία χαρακτηριστικά και λέγονται Μάορι. Ἡ Νέα Ζηλανδία ἀποτελεῖ αὐτόνομο κράτος (Δημοκρατία) καὶ εἶναι μέλος τῆς Βρεττανικῆς Κοινοπολιτείας. Πρωτεύουσα ἔχει τὴν Οὐέλιγκτων (150 χιλ.). Εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα πολιτισμένα κράτη καὶ χώρα νεωτέρου πολιτισμοῦ.

Ἔργασίες. Γιὰ τὴ Νέα Ζηλανδία ἐργασθῆτε, ὅπως καὶ γιὰ τὴν Αὐστραλία.

Νέα Γουινέα

Χώρα. Ἡ Νέα Γουινέα εἶναι σὲ ἑκτασὶ, ἔπειτα ἀπὸ τὴν Αὐστραλία καὶ Γροιλανδία, τὸ τρίτο νησί τοῦ κόσμου. Εἶναι ὀρεινὴ. Τὰ βουνὰ της ὑψώνονται ἕως 5.000 μ. Βρίσκεται στὴν διακεκαυμένη ζώνη. Γι' αὐτὸ σκεπάζεται σχεδὸν παντοῦ μὲ ἀπέραντα καὶ πυκνὰ δάση. Μέσα σὲ αὐτὰ γυρίζουν ἀρκούδες καὶ πετοῦν παπαγάλοι καὶ ἄλλα θαυμάσια παραδείσια πουλιὰ.

Κάτοικοι. Οἱ ἄποικοι βγάζουν ξυλεῖα καὶ καουτσούκ ἀπὸ τὰ παρθένα δάση. Καλλιεργοῦν ἐπίσης φυτεῖς καπνοῦ, ζαχαρακαλάμου, βαμβακιοῦ, κακάου, ρυζιοῦ. Κόβουν τὶς καρύδες τοῦ κοκκοφοίνικα, τὶς ξηραίνουν καὶ τὶς πουλοῦν μὲ τὸ ὄνομα Κόππρα. Οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι (5.000) εἶναι τῆς μαύρης φυλῆς, ἄγριοι καὶ μερικοὶ ἀκόμη ἀνθρωποφάγοι. Στήνουν τὶς καλύβες τους ἐπάνω σὲ πασσάλους στὴν παραλία ἢ ἐπάνω σὲ δένδρα. Τρώγουν καρποὺς κοκκοφοίνικα, σαγουτοδένδρου, μπανανιάς, ἀρτοδένδρου καὶ ψάρα. Λέγονται Παποῦες.

Μελανησία. Συγγενεῖς μὲ τοὺς Παποῦς εἶναι οἱ κάτοικοι τῶν νησιῶν Βίσμαρκ, Σολομώντος, Νέες Ἑβρίδες, Νέας Καληδονίας καὶ Φίτζι. Εἶναι ὅλα νησιά ὀρεινὰ καὶ ἡφαιστειώδη. Μαζί μὲ τὴν Νέα Γουινέα ὀνομάζονται Μελανησία (=νησιά μαύρων) καὶ εἶναι ἀποικίες τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ὁλλανδίας.

Καρολῖνες — Μαριάνες — Μαρσάλ

Οἱ Καρολῖνες, οἱ Μαριάνες, οἱ Μαρσάλ εἶναι ὁμάδες πλήθους νησιῶν, ποὺ λέγονται Μικρονησία. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἶναι ὀρεινὰ καὶ ἔχουν ἐνεργὰ ἡφαιστεια. Ἐπειδὴ βρίσκονται στὴν θερμὴ ζώνη τοῦ ὠκεανοῦ, οἱ πλαγιές τῶν βουνῶν τους εἶναι ὀλοπράσινες. Ἄλλα ἔγιναν ἀπὸ τὰ κοράλλια. Γι' αὐτὸ λίγο μόνον ἐξέχουν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῶν νερῶν τοῦ ὠκεανοῦ. Ὁ κοκκοφοίνικας ποὺ προκόβει πάρα πολὺ σὲ αὐτές, δίνει στοὺς μελαφούς ἰθαγενεῖς κατοίκους τους κάθε τι ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ ζήσουν: ξύλα γιὰ κατοικία, καρύδια γιὰ τροφή, χυμούς γιὰ παρασκευὴ δροσιστικῶν ποτῶν, κλωστὲς γιὰ κατασκευὴ σχοινιῶν κ.ἄ. Οἱ ἰθαγενεῖς Μικρονήσιοι ἔχουν μέτριο ἀνάστημα καὶ μαλλιά κατσαρά. Εἶναι συγγενεῖς μὲ τοὺς Μελανησίους.

Οἱ Καρολῖνες, οἱ Μαριάνες καὶ οἱ Μαρσάλ ἔχουν 100.000 κατοίκους. Τὶς κατέχουν οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς.

Χ α β ά ι

Τὰ νησιά Χαβάϊ ἔχουν θερμὸ καὶ βροχερὸ κλίμα. Γι' αὐτὸ οἱ φυτεῖες ἀπὸ ζαχαροκάλαμο, μπανάνες, ἀνανάδες καὶ λαχανικὰ εἶναι μεγάλες, μετὰ πλούσιες ἐσοδεῖς. Ἔχουν 370.000 κατοίκους. Πολὺ λίγοι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἰθαγενεῖς. Οἱ ἄλλοι εἶναι Ἰάπωνες. Πρωτεύουσα ἔχουν τὴν Χονολουλού (140 χιλ.).

Τὰ νησιά Χαβάϊ εἶναι σπουδαιότητα ναυτικὴ βάση τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Μαζὶ μετὰ τὴν Σαμόες (Γαλλικὴ ἀποικία) κ.ἄ. ομάδες πλήθους νησιῶν ἀποτελοῦν τὴν Πολυνησία. Οἱ ἰθαγενεῖς Πολυνήσιοι εἶναι ξανθότεροι, πιὸ προωδευμένοι ἀπὸ τοὺς Μελανησίους καὶ Πολυνήσιους καὶ συγγενεῖς τῶν ἰθαγενῶν Μαόρι τῆς Νέας Ζηλανδίας. Οἱ Σαμόανοι ἔχουν ὥραϊα χαρακτηριστικὰ καὶ εἶναι περίφημοι ναυτικοί.

Ἔργασίες. Κάμε χάρτη τῆς Μελανησίας, Μικρονησίας καὶ Πολυνησίας. Χρωμάτισε μετὰ ἰδιαίτερο χρῶμα τὴν ἀποικίαν. Ζήτησε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὰ κοράλλια καὶ τοὺς κατοίκους τους.

Γενικώτερες ἐργασίες γιὰ τὴν Αὐστραλία—ὠκεανία: 1) Ποῖα εἶναι ἡ περισσότερη προδευμένη χώρα τῆς Αὐστραλίας—ὠκεανίας; Γιατί προώδευσε; 2) Ποῖα χώρα θὰ ἐπιθυμοῦσες νὰ ἐπισκεφθῇς τῆς Αὐστραλίας—ὠκεανίας καὶ γιατί;

Πίνακας 4. ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ - ΩΚΕΑΝΙΑ

Χ ὥ ρ ε ς	Ἐκτασὴ σὲ τετρ. χιλ.	Πληθυσμὸς	Π ὁ λ ε ι ς
Αὐστραλία	7.500.000	7.000.000	Καμπέρα (10 χιλ.), Σιδνεϋ (1.250.000), Μελβούρνη (1.000.000), Ἀδελαΐδα, Περθ.
Τασμανία	70.000	250.000	Χόρβατ (70 χιλ.)
Νέα Ζηλανδία	250.000	1.500.000	Ουέλιγκτον (150 χιλ.)
Νέα Γουινέα καὶ Καληδονία	3.700.000	337.000	Μόρεσμπη
Νέα Καληδονία	19.000	57.000	
Νέες Ἑβρίδες	15.000	50.000	
Φίτζι	18.000	157.000	
Σολομώντος	28.000	150.000	
Σαμόες	3.000	42.000	
Χαβάϊ	17.000	370.000	Χονολουλού (140 χιλ.)

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΓΕΝΙΚΩΤΕΡΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ 4 ΗΠΕΙΡΟΥΣ

- 1) Τοποθέτησε τὴν ἡπείρου κατὰ σειράν: πρῶτα ἀνάλογα μετὰ τὴν ἔκτασιν καὶ ἔπειτα μετὰ τὸν πληθυσμό.
- 2) Ποῖα εἶναι τὰ ψηλότερα βουνά, ποταμοί, λίμνες, πεδιάδες, τὰ νησιά τους;
- 3) Ποῖες εἶναι σὲ ἔκτασιν καὶ ποῖες σὲ πληθυσμό οἱ μεγαλύτερες χώρες τους;

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ

Η Γ Η

	Σελ.
Γενική επισκόπηση τῆς γῆς	3
Ξηρά καὶ θάλασσα	4
Θαλασσινὰ ρεύματα	5
Κύκλοι τῆς γῆς. Γεωγραφικὸ πλάτος καὶ μῆκος	6
Οἱ ζῶνες ἐπάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς	8
Φυτὰ, ζῶα, κάτοικοι	9
Ἡ ἀτμόσφαιρα	11
Οἱ ἄνεμοι	12
Υγρασία	14
Κλίματα	15

Β' ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

Α Σ Ι Α

Γενικὴ ἐπισκόπηση	16
-------------------------	----

1. Δυτικὴ Ἀσία

Μικρὰ Ἀσία (Τουρκία)	20
Κύπρος	23
Συρία	24
Παλαιστίνη καὶ Ὑπεριορδανία	24
Ἀραβία	25
Μεσοποταμία ἢ Ἰράκ	27
Ὑπερκαυκασία	28
Τὸ ὁροπέδιο τοῦ Ἰράν	29
Περσία ἢ Ἰράν	29
Ἀφγανιστάν	29
Βελουχιστάν	30
Ρωσικὸ Τουρκιστάν ἢ Τουράν	30

2. Νότιος Ἀσία	Σελ.
Ἰνδίες	31
Ἰνδοκίνα (Βιρμανία, Σιάμ, Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα).....	33
Ἰνδικὰ ἢ Μαλαϊκὰ νησιά	34
3. Ἀνατολικὴ Ἀσία	
Κίνα	35
Ἰαπωνία	37
Κορέα.....	39
4. Κεντρικὴ Ἀσία	
Θιβέτ.	40
Ἀνατολικὸ Τουρκεστάν.....	40
Μογγολία	40
5. Βόρειος Ἀσία	
Σιδηρία	40
ΑΦΡΙΚΗ	
Γενικὴ ἐπισκόπηση	44
1. Βόρειος Ἀφρικὴ	
Αἴγυπτος.....	48
Λιβύη	50
Χῶρες Ἀτλαντος (Τύνιδα, Ἀλγέριο, Μάρκο)	51
Σαχάρα.....	52
Ρίο ντὲ Ὄρο.....	53
2. Μέση Ἀφρικὴ	
Σουδάν (Λιβερία).....	54
Δυτικὴ Ἀφρικὴ (Κόγκο, Ἀγγόλα, Καμερούν).....	56
Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ.....	57
Αἰθιοπία ἢ Ἀθιοπία.....	57
Σομαλία, Ἐρυθραία, Βρετανικὲς ἀποικίες, Μοζαμβίκη.....	59
3. Νότιος Ἀφρικὴ	
Νότιος Ἀφρικανικὴ Ἐνωση.....	60
4. Νησιά Ἀφρικῆς	
Μαδαγασκάρη	61
Ἄλλα νησιά	62

ΑΜΕΡΙΚΗ

Σελ.

Γενική Ἐπισκόπηση.....	64
------------------------	----

1. Βόρειος Ἀμερική

Ἐπισκόπηση.....	67
Γροιλανδία	68
Ἀλάσκα	69
Καναδάς	70
Ἡνωμένες Πολιτεῖς.....	72
Μεξικό.....	75

2. Μέση Ἀμερική

Ἡπειρωτική	76
Νησιωτική	78

3. Νότιος Ἀμερική

Ἐπισκόπηση	78
Δημοκρατίες τῶν βορείων ᾿Ανδεων.....	80
Βενεζουέλα	80
Κολομβία	81
Ἰσημερινός.....	81
Δημοκρατίες Κεντρικῶν ᾿Ανδεων.....	81
Περὺ ἢ Περουδία.....	82
Βολιβία.....	82
Χιλή.....	82
Δημοκρατίες τοῦ Ἀτλάτα	82
Ἀργεντινὴ.....	83
Παραγουάη.....	84
Οὐραγουάη.....	85
Βραζιλία	85
Γουάνα.....	

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ-ΩΚΕΑΝΙΑ

Αὐστράλια	87
Ὠκεανία	89
Νέα Ζηλανδία.....	89
Νέα Γουίνεα	90
Καρολίνες—Μαριάνες—Μαρσάλ	90
Χαβάι	91



024000027904

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

- Παλαιά Διαθήκη, Καφεντζή-Λυμπερή (χρωματιστές εικόνες).
 Παλαιά Διαθήκη, Παναγοπούλου-Μάνιου-Παπαευγενίου.
 Παλαιά Διαθήκη, Πετρούνια (χρωματιστές εικόνες).
 Παλαιά Διαθήκη, Φωτοπούλου (χρωματιστές εικόνες).
 Καινή Διαθήκη, Καφεντζή-Λυμπερή (χρωματιστές εικόνες).
 Καινή Διαθήκη, Παναγοπούλου-Μάνιου-Παπαευγενίου.
 Καινή Διαθήκη, Β. Πετρούνια (χρωματιστές εικόνες).
 Καινή Διαθήκη, Φωτοπούλου (χρωματιστές εικόνες).
 Έκκλησιαστική, Παναγοπούλου-Μάνιου.
 Έκκλησιαστική, Β. Πετρούνια
 Έκκλησιαστική, Φ. Φωτοπούλου
 Κατήχησις-Λειτουργική, Παναγοπούλου-Μάνιου-Παπαευγενίου.
 Κατήχηση-Λειτουργική, Πετρούνια.
 Κατήχηση και Λειτουργική, Φ. Φωτοπούλου
 Εὐαγγέλιον, Μεσολωρά-Παπανλάου.

ΙΣΤΟΡΙΑ

- Ίστορία Γ', Καφεντζή-Λυμπερή.
 Ίστορία Γ', Παναγοπούλου-Μούτσιανου.
 Ίστορία Γ', Ζαφειρακοπούλου-Φωτοπούλου (χρωματ. εικόνες).
 Ίστορία Γ', Λαζάρου
 Ίστορία Γ', Κιτρινιάρη
 Ίστορία Δ', Καφεντζή-Λυμπερή.
 Ίστορία Δ', Παναγοπούλου-Μούτσιανου.
 Ίστορία Δ', Ζαφειρακοπούλου-Φωτοπούλου.
 Ίστορία Δ', Χριστοδουλοπούλου.
 Ίστορία Δ', Λαζάρου
 Ίστορία Δ', Κιτρινιάρη
 Ίστορία Ε', Β. Πετρούνια Έγκρ. 1950
 Ίστορία Ε', Γκινοπούλου
 Ίστορία ΣΤ', Β. Πετρούνια

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

- Πατριδογραφία Β', Ζήση Χατζηγιάνη
 Πατριδογραφία Γ', Ζήση Χατζηγιάνη
 Πατριδογραφία Καζαντζάκη-Δημητράκου.
 Γεωγραφία Γ'-Δ', Δημητράκου
 Γεωγραφία Δ', Ζήση Χατζηγιάνη
 Γεωγραφία Δ', Χριστοδουλοπούλου
 Γεωγραφία Ε', Χριστοδουλοπούλου

- Γεωγραφία—Άτλας Ε', Δημητράκου έγκερ. 1950—53
 Γεωγραφία Ε', Χριστοδουλοπούλου, έγκερ. 1950—53
 Γεωγραφία Κωνσταντίνου, έγκερ. 1950—53
 Γεωγραφία ΣΤ', Δημητράκου
 Γεωγραφία ΣΤ', Χριστοδουλοπούλου, έγκερ. 1950—53
 Γεωγραφία ΣΤ', Ζήση Χατζηγιάνη, έγκερ. 1950—53
 Γεωγραφία—Άτλας, Δημητράκου Ε' και ΣΤ', έγκερ. 1950—53
 Γεωγραφία—Άτλας, Γαβαλά-Πέτρου Ε' έγκερ. 1950—53
 Γεωγραφία—Άτλας, Γαβαλά-Πέτρου ΣΤ' έγκερ. 1950—53

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

- Ζωολογία Γ'-Δ', Γοντζέ (χρωματιστές εικόνες).
 Φυτολογία, Γ' και Δ' Γοντζέ
 Άνθρωπολογία (Ο άνθρωπος και το σώμα του), Ι. Φωτίου.
 Πειραματική και Χημεία Ε', Γκιελλή-Γαβαλά.
 Πειραματική-Χημεία, Ε', Ι. Γεωργοπούλου, έγκερ. 1950—53
 Πειραματική-Χημεία Ε', Ι. Φωτίου-Τσαμασφύρου, έγκερ. 1950—53
 Πειραματική και Χημεία ΣΤ', Γκιελλή-Γαβαλά
 Πειραματική και Χημεία ΣΤ', Ι. Φωτίου-Τσαμασφύρου, έγκ. 1950—53.
 Όρυκτολογία, Παπασταματίου.
 Ζωολογία Ε' και ΣΤ', Γοντζέ

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

- Άριθμητική Γ', Ζήση Χατζηγιάνη.
 Άριθμητική Γ', Φ. Ι. Φωτίου.
 Άριθμητική Δ', Ζήση Χατζηγιάνη.
 Άριθμητική Δ', Φ. Ι. Φωτίου.
 Άριθμητική Γ'-Δ' (Α' έτος συν-διδασκαλίας) Ζ. Χατζηγιάνη.
 Άριθμητική Γ'-Δ' (Β' έτος συν-διδασκαλίας), Ζ. Χατζηγιάνη.
 Άριθμητική Ε', Φωτίου (έχει συσταθῆ παρα τοῦ Ὑπουργείου).
 Άριθμητική ΣΤ', Φωτίου (έχει συσταθῆ παρα τοῦ Ὑπουργείου).

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

- Γραμματική τῆς Δημοτικῆς, Κλειδά-Γαβαλά.
 Γραμματική Δημοτικῆς, Γεωργαντοπούλου-Μάγου.
 Γραμματική Καθαρευούσης, Κλειδά-Γαβαλά, έγκερ. 1950—53